

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EKONOMICKÉ ŽURNALISTIKY

Nové trendy v ekologickém zemědělství v České republice
New trends in ecological agriculture in the Czech Republic

Studentka:

Bc. Lenka Zajícová

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jana Gibarti, Ph.D.

Ostrava 2011

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně“.

„Přílohy č. 1, 2, 3, 4, 5 a 7, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila“.

Datum odevzdání diplomové práce:

Podpis:

Obsah

Obsah.....	5
1 Úvod.....	6
2 Vývoj a teoretická východiska ekologického zemědělství	8
2.1 Historie využívání půdy a rozvoje zemědělství.....	8
2.2 Základní pojmy a souvislosti týkající se ekologického zemědělství.....	15
2.3 Historické události týkající se vzniku ekologického zemědělství v ČR.....	17
2.4 Ekologické zemědělství a jeho výhody oproti konvenčnímu zemědělství.....	20
3 Nové trendy v EZ, charakteristika hospodářských souvislostí	27
3.1 Právní hledisko týkající se EZ	27
3.2 Podpora a nové trendy v EZ, včetně charakteristiky hospodářských souvislostí.....	31
3.2.1 Akční plán ČR pro rozvoj EZ (2004 – 2010).....	32
3.2.2 Akční plán pro rozvoj EZ (2011 – 2015).....	36
4 Srovnání situace s využíváním tzv. bedýnek v ČR a v zahraničí	59
4.1 Historické souvislosti a současnost	59
4.2 Právní hledisko spojené s provozováním biobedýnek.....	65
4.3 Situace s využíváním tzv. bedýnek v zahraničí	68
4.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření k EZ.....	72
5 Závěr	76
Seznam použité literatury	80
Seznam zkratk	85
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce.....	86
Seznam příloh.....	87

1 Úvod

Pojem a význam ekologie je v dnešní společnosti do značné míry kontroverzní téma. Zastánci ekologického myšlení apelují zejména na to, že problémy které v současné době nemusí být vidět a znát, se mohou snadno projevit už v nedaleké budoucnosti.

Je důležité nepřemýšlet pouze nad současnou situací, ale stejně jako v ekonomice je nutné především hledat souvislosti, které s danou problematikou souvisí. To znamená nedívat se na věc jenom z jednoho úhlu, ale snažit se nestranně posoudit, zda je možné udělat a zanechat něco i pro další generace a zda mají tato opatření opravdový smysl a nejsou jen projevem narůstající módní vlny, tzn. snažit se být za každou cenu ekologicky působící zemí. Protože pokud se nastaví systém špatně, nebo se nenastaví takový právní základ, který by odpovídal současným podmínkám, může dojít spíše ke zhoršení situace, než aby bylo dosaženo kladného výsledku.

Tento trend můžeme vidět i v současnosti, zejména s neadekvátně nastaveným systémem státních dotací na obnovitelné zdroje, když propuklo hromadné stavění solárních panelů na zemědělsky využívaných půdách, v souvislosti s vysokými výkupními cenami za ekologicky vyrobenou elektřinu. Náklady a následky špatného nastavení podmínek pro získávání dotací se potom zpětně obtížně řeší.

Zemědělství se v České republice potýká s mnoha problémy, časté stávky, špatně nastavený systém, velká konkurence, rozhodně této situaci neulehčily. Velice obtížná situace je už dlouhodobě na trhu s mlékem, kde dochází k pomalé likvidaci zemědělců vzhledem k nízkým výkupním cenám mléka, které bohužel nepokryjí ani výrobní náklady. Možná i proto hledají zemědělci nové možnosti, kde by se mohli prosadit. Jednou z takových možností je právě ekologické zemědělství, které má lepší dopady nejenom na životní prostředí, ale také na zdraví obyvatel České republiky.

Rostoucí obliba dnešní společnosti v ekologii a zdravém životním stylu, také skýtá více příležitostí, protože přestože už existují ekologické farmy, nebo obchody, kde se toto zboží prodává. Ani v dnešní době jich ale není stále tolik a lidé si za kvalitní potraviny, i když stojí více, rádi připlatí v zájmu vlastního zdraví.

Samozřejmě, že využití ekologie v zemědělství skýtá stále dostatek příležitostí k rozvoji podnikání. A také proto cílem této práce je zmapovat současné nové trendy v ekologickém zemědělství v České republice a charakterizovat hospodářské souvislosti s tím propojené. Zejména ve spojení s tzv. bedýnkami, které jsou ve fázi zavádění na český trh. V další části diplomové práce bude provedena analýza současné situace tzv. bedýnek ve srovnání se zahraničím.

První kapitolou této práce je nastínění vývoje a teoretických východisek, které se týkají ekologického zemědělství. To znamená především připomenutí začátků využívání půdy a vůbec vzniku zemědělství.

Druhá kapitola se zabývá novými trendy v ekologickém zemědělství a charakteristikou hospodářských souvislostí.

Třetí kapitola se zabývá srovnáním situace s využíváním tzv. bedýnek v České republice a v zahraničí. Poslední částí je shrnutí výsledků diplomové práce.

2 Vývoj a teoretická východiska ekologického zemědělství

2.1 Historie využívání půdy a rozvoje zemědělství

Půda je nedílnou součástí našeho života a je jedním ze tří výrobních faktorů (práce, půda, kapitál), která slouží nejen pro zemědělské účely, ale také například pro bydlení, budování sítí (cesty,...).

Počátky jejího využívání rozhodně nejsou otázkou posledních staletí, první zmínka o obhospodařování půdy lidmi spadá až do mladší doby kamenné. Místem, ve kterém docházelo k největšímu rozmachu využívání půdy, byl Blízký východ, z něho se pak rozvoj rozšiřoval na ostatní světadíly Asii, Afriku a Evropu. Pokud se jedná o rostliny, které se pěstovaly v minulosti, jsou převážně srovnatelné s dnešními. V této době docházelo k postupnému využívání hospodářských zvířat, jednoduchých zemědělských nástrojů a umělého zavlažování.¹

Pokud bychom se chtěli podívat na počátky využívání půdy v souvislosti s ekonomickým myšlením, tak se dostaneme až do antiky, tzn. Řecka. Hlavní představitel antiky Homér zmiňoval význam půdy ve svých básních Iliadě a Odyssei a bohatství viděl především v jejím vlastnictví. To potvrzuje i snaha bratrů Tiberia a Gaia Gracchových dosáhnout u státu slibu, že zabezpečí nemajetné obyvatele, tak že každý obdrží část půdy. Měl to být první pokus o pozemkovou reformu, ve snaze pomoc chudým rolníkům. To se částečně povedlo až v 5 století n. l. na sklonku římské říše, kdy vznikl tzv. kolonát. Ten vedl k rozdělení otrokářské půdy na malé části, které získali svobodní otroci, přesto ale museli tito lidé odevzdávat část úrody majiteli půdy. Kolonát se považoval za počátek feudálního období.²

Feudalismus je charakterizován dvěma odlišnými protipóly, na jedné straně stáli privilegovaní vlastníci, neboli feudálové a na té druhé byli rolníci (nevolníci), kteří byli na první skupině zemědělsky závislí a museli jim

---

¹ CIEPIELEWSKI, J. a kol. *Hospodářské dějiny světa*. 1. vyd. Bratislava: PRAVDA, 1978. 632 s. SÚKK-OR č. 1338/I-74

² HONOVÁ, I. Půda z pohledu dějin ekonomických teorií. *Politická ekonomie* [online]. 2009, listopad [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <www.vse.cz/polek/download.php?jnl=polek&pdf=712.pdf>.

odvádět rentu. Přičemž nemohli svobodně nakládat, ani se svým majetkem, tak případným dědictvím a museli se osobně zodpovídat svému pánovi.³

Následující meziobdobí od 15. století do 17. století, které nastalo po zániku feudalismu a vedlo ke vzniku kapitalismu, se nazývá merkantilismus. Půda přestává být klíčovým faktorem ve společnosti. Primární příčina bohatství se spatřovala v zahraničním obchodu a směně a ztotožňovala se s penězi (drahými kameny), ať už se jednalo o zlato, nebo stříbro. Politika celého národního hospodářství spočívala především v podpoře mezinárodního obchodu, merkantilisté se však neuvědomovali, že odčerpání zlata, nebo jiných drahých kovů z cizí země, není nutnou zárukou úspěšné ekonomiky. V merkantilismu se na stejnou pozici, kde se nyní půda nachází, dostává také práce a kapitál. K potvrzení tohoto faktu přispívají práce Williama Pettyho a také Richarda Cantillona.⁴

Anglický ekonom William Petty, známý především zavedením hodnoty určené lidskou prací do ekonomické teorie, zkoumal vliv úroku na pozemkovou rentu. Z výsledků jeho práce vyplývá, že úrok je od pozemkové renty odvozen a nemůže se tedy od renty příliš lišit.⁵

Druhý ekonom Richard Cantillon označil půdu jako primární zdroj bohatství, které je ale získáváno lidskou prací.

Dalším obdobným směrem je kameralismus, který vznikl v polovině 18. století a fungoval až do 19. století, především v Rakousku a Německu. Hlavní princip kameralismu spočívá v důrazu na růst populace a vizi „osvíceného panovníka“, který se následovně staral prostřednictvím kvalitní státní správy o zájmy svých poddaných. Zemědělství je zde považováno za jádro celého hospodářství a řemesla a obchod se mohly realizovat jen díky fungujícímu zemědělství. Kameralisté se obávali z odlivu peněz z venkova, proto také prosazovali myšlenku parcelace velkostatkářské půdy na menší

---

³ BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

⁴ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

⁵ BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

usedlosti. To mělo vést k zvýšení zájmu rolníků o obhospodařování půdy, protože by byla v jejich vlastnictví.⁶

V druhé polovině 18. století existoval fyziokratismus, v němž hlavní zdroj bohatství pochází ze zemědělské výroby. Vládní zásahy jsou zde minimální a požadována byla pouze daň z půdy. Představitelé tohoto směru, jedním z nich je Francois Quesnay, kritizovali merkantilismus.⁷

S příchodem fyziokratismu souvisí také klasická politická ekonomie, která vznikla v Anglii a Francii a vedla k povýšení ekonomie jako samostatného vědního oboru. Hlavními znaky je liberalismus, nebo také neviditelná ruka trhu, tzn. konkurence a volnost obchodu. Mezi hlavní představitele patří Adam Smith, David Ricardo, T. R. Malthus, J. Say, J. S. Mill. Tito ekonomové následovně zkoumali formu a důvody bohatství zemí, vlivem výrobních faktorů na ekonomický růst, souvislosti mezi cenami produktů a jednotlivými vstupy, ať už to byla práce, půda, nebo kapitál.⁸

Britský ekonom Adam Smith je známý především svým dílem *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*, ve kterém jsou obsaženy čtyři hlavní části neviditelná ruka trhu (kdy každý sleduje své soukromé zájmy, přesto trh pracuje ve prospěch všech zúčastněných), růst národního bohatství a jeho měření a teorie hodnoty a rozdělování. Adam Smith chápe pozemkovou retu, jako monopolní a její výše se odvíjí od různých hledisek. Není totiž důležitá jenom úrodnost, ale i další faktory, jako je například vzdálenost od hlavních měst, tzn. čím zapadlejší kraj, tím je nižší a čím blíže velkých měst, tak tím je vyšší, tzv. polohová renta.⁹

James Anderson přišel s pojmem vzácnostní renty, kde hlavní příčina změn renty spočívá v rozdílné úrodnosti půdy, protože právě její kvalita je

---

⁶ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

⁷ BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

⁸ HONOVÁ, I. Půda z pohledu dějin ekonomických teorií. *Politická ekonomie* [online]. 2009, listopad [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <www.vse.cz/polek/download.php?jnl=polek&pdf=712.pdf>.

⁹ BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

chápána jako klíčový faktor pro stanovení její hodnoty (kvalitnější půda přináší vypěstování většího množství úrody, než méně úrodná).¹⁰

Britský ekonom Thomas Robert Malthus sledoval půdu z hlediska své populační teorie, jejíž průlomovou částí jsou klesající výnosy z rozsahu. Vzhledem k tomu, že lidská populace má rychlejší růst než růst zemědělské produkce. Tu totiž nelze zvyšovat do nekonečna, protože ne všechny nově obdělávané půdy jsou stejně kvalitní. A zemědělec pak není schopen vypěstovat stejné množství úrody. Z důvodu rozdílných nákladů mezi horší a kvalitnější půdou vzniká renta. Jelikož u horší půdy se cena zcela rovná nákladům, zatímco u kvalitnější půdy jsou náklady nižší než cena a vzniká tak renta. T. R. Malthus zdůrazňuje tři podmínky důležité pro existenci renty: půda umožňuje vlastníkovvi vytvářet vyšší produkt, než je nutný pro obživu; pomocí tohoto přebytku dochází k růstu populace a zvyšování poptávky po zemědělském produktu (zvyšování cen); nejvíce úrodná půda se považuje za vzácnou.¹¹

David Ricardo je anglický ekonom, který ve své práci *Zásady politické ekonomie* a zdanění vysvětluje principy dělení národního důchodu mezi pozemkové renty, zisky a mzdy. Ricardova teorie pozemkové renty spočívala v přesvědčení, že k růstu renty dochází společně s rostoucí poptávkou po plodině s limitovaným množstvím půdy.¹²

Na předcházejícího autora navázal John Stuart Mill, který své hlavní teze představil v díle *Základy politické ekonomie*. Anglický ekonom bral v úvahu fakt, že vliv renty z půdy na cenu produktu může nastat jedině tehdy, pokud by bylo konečné množství půdy. Daný stav je v současnosti těžko představitelný (uvádí se příklad malého ostrova), ale přesto je potřeba na něj nezapomínat. Faktory ovlivňující hodnotu půdy mohou být: nízká úrodnost (zapojení většího úsilí pro obhospodařování půdy), nebo nevýhodná poloha (vyšší náklady na dopravu). J. S. Mill zdůrazňuje i jiný význam půdy, půda by

---

¹⁰ HONOVÁ, I. Půda z pohledu dějin ekonomických teorií. *Politická ekonomie* [online]. 2009, listopad [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <www.vse.cz/polek/download.php?jnl=polek&pdf=712.pdf>.

¹¹ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

¹² BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

neměla být využita jen jako výrobní prostředek, ale například jako prostředí k relaxaci, nebo k zachování přírodního rázu krajiny.¹³

Karl Heinrich Marx patří mezi další význačné ekonomy věnující se problematice sledování výrobních vztahů. Neexistuje stálý společenský řád, protože lidská společnost se neustále rozvíjí a odlišuje. Karl Marx věřil v zánik kapitalismu, který bude následovně nahrazen novým řádem komunismem. Během doby totiž dochází ke změnám získaných úrovní výrobních metod společnosti a společenské řády se tomuto trendu přizpůsobují. Dělení do tříd probíhá v návaznosti na vlastnictví. Známa je také Marxova teorie nadhodnoty, v jejímž rámci zkoumá i pozemkovou rentu. Podle období, kdy docházelo ke vzniku renty, popsal její hodnotu německý ekonom následovně. Ve feudalismu se jednalo o nadprodukt, dosažený pomocí vynuceným vykořisťováním drobných zemědělců. V kapitalismu se jedná o určitý díl nadhodnoty, který vznikl zavedením zákona pracovní hodnoty.¹⁴

Marx rozpracoval několik pojmů týkající renty. **Diferenciální renta I** vzniká z důvodu různé úrodnosti jednotlivých ploch, která je dána přirozenými vlastnostmi půdy. **Diferenciální renta II** navazuje na předchozí a je tvořena následovnými vklady kapitálu, které mají za cíl zlepšit původní úrodnost stejné půdy. **Monopolní rentu** tvoří unikátní vlastnosti určitých pozemků, zejména z jejich umístění (např. silný vodní tok, vhodný na vybudování elektrárny). **Absolutní renta** souvisí s chováním vlastníků pozemků, kteří se snaží především ochránit sami sebe. Také proto si majitel sám určuje k čemu pozemek použije a kdy. Posledním termínem je **kapitalizace renty**, což znamená, že veškerý finanční příjem může být kapitalizován (tedy chápán jako úrok z předpokládaného kapitálu) a je to pojem, který se používá i v dnešní době.¹⁵

Johann Heinrich von Thünen je autorem díla *Izolovaný stát ve vztahu k zemědělství a národnímu hospodářství a teorie mezní produktivity*. Ve svém modelu vychází z několika předpokladů: neexistence jiné dopravy než pomocí

---

¹³ SIRŮČEK, P. *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. 2. vyd. Praha: MELADRIUM, 2003. 223 s. ISBN 80-86175-35-9

¹⁴ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

¹⁵ HONOVÁ, I. Půda z pohledu dějin ekonomických teorií. *Politická ekonomie* [online]. 2009, listopad [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <www.vse.cz/polek/download.php?jnl=polek&pdf=712.pdf>.

koně, nebo povelu; ohraničený prostor města rozkládající se na úrodné rovině; úrodnost půdy je ve všech místech v daném prostoru stejná a je vhodná pro využití; obyvatelstvo soustředěné do jednoho bodu (města); prostředí dokonalé konkurence vytváří rovnoměrné množství a cenu; výrobní faktory stojí stejně a jsou přemístitelné (mimo půdu); doprava je možná všude (neexistence cest); faktor, který je proměnný jsou přepravní náklady, které jsou určeny jednak vzdáleností od města a dále pak typem, objemem a také trvanlivostí daného produktu. Mimo město je kousek ještě rovina a za ní není nic, není tedy možná ani komunikace s vnějším okolím (ostatními městy).¹⁶

Thünen postavil svůj model na *systému soustředných kruhů*, jehož princip spočívá v umístění produkce zboží podle přepravních nákladů, tzn., že čím vyšší budou tyto náklady, tím blíže městu (středovému bodu) se bude pěstovat takový produkt (např. zboží rychle se kazící, objemné, těžké). A naopak zase u zboží, které má náklady na dopravu nižší (v poměru k jeho hodnotě), tak může být pěstováno dál od města. Thünen došel k závěru, že půdní rentu určují nejen rozdíly v kvalitě půdy, ale také vzdálenost (popř. blízkost) od centra města. Nájemné se rovná polohové rentě, která je určena třemi faktory: přepravními náklady, výrobními náklady a tržní cenou produkce.¹⁷

Přechod od klasické ekonomie k neoklasické začíná s příchodem dalšího ekonoma Williama Alonsa, který rozšířil Thünenův model, když rozpracoval dva pojmy *bid rent* (křivka vzniklá vztahem mezi cenou půdy a vzdáleností od centra) a *bid price* (křivka stejného zisku), sklony těchto křivek se mohou měnit podle podmínek ve společnosti (odlišné preference, změny populace, důchodu, nebo technologie). Ve středovém bodu jsou přepravní náklady nejmenší a křivka *bid rent* (*bid price*) se nachází v maximu. Sklon určuje elasticita přepravních nákladů na zvyšující se vzdálenost od středového bodu (centra města). Faktor vzdálenosti totiž nemusí být chápán

---

¹⁶ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

¹⁷ SIRŮČEK, P. *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. 2. vyd. Praha: MELADRIUM, 2003. 223 s. ISBN 80-86175-35-9

jenom v peněžní formě, ale také časem stráveným takovouto činností (například cestováním,...).¹⁸

Pro některé z poznatků lze nalézt uplatnění i v dnešní době, náklady obětovaných příležitostí (v podobě renty, která je tvořena z alternativního využití půdy) jsou součástí běžného ekonomického rozhodování. Půda se posuzuje podle tří základních kritérií: vzácnosti, úrodnosti a polohy. Omezené množství kvalitní a dobře situované půdy postupem času donutí ekonomické subjekty správně se rozhodovat, zejména v oblasti, jak ji efektivně využít.¹⁹

---

¹⁸ HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

¹⁹ HONOVÁ, I. Půda z pohledu dějin ekonomických teorií. *Politická ekonomie* [online]. 2009, listopad [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <www.vse.cz/polek/download.php?jnl=polek&pdf=712.pdf>.

2.2 Základní pojmy a souvislosti týkající se ekologického zemědělství

Půdu tvoří vrchní část zemské kůry, která vznikla z anorganických částic zvětralých nerostů a hornin, živočišných a rostlinných organismů a také jejich odpadních produktů a humusu. K zemědělské činnosti se využívá ornice, tzv. svrchní část a podorniční vrstva se nazývá spodina.²⁰

Zemědělství je nedílnou součástí celého hospodářství, jeho hlavní účel spočívá v pěstování plodin a chovu dobytka. Už od minulosti by měly být splněny dvě podmínky pro úspěšné a efektivní zemědělství: první je výroba zdravých surovin a potravin, další podmínkou se zamýšlí podpora venkovských sociálních struktur a také přirozených podmínek.²¹

Existují dva druhy zemědělství: konveční a ekologické. Konveční zemědělství funguje už řadu let a využívá všechny dostupné metodiky, nebo postupy, které jsou následovně aplikovány celoplošně, aniž by byly brány ohledy na místní specifika daného místa, nebo odrůdy. Mnohdy se zde využívají i geneticky modifikované organismy (GMO).

Primární sektor zaznamenal v poslední době značný útlum, který je vidět i v poklesu zaměstnanosti, např. v roce 1993 činila zaměstnanost v primárním sektoru 7,7 % a o patnáct let později v roce 2008 zaznamenala značné snížení až na 3,3 %. Výsledný rozdíl 4,4 % se stal podstatným faktorem, vedoucím k zamyšlení nad aktuální situací.²²

Genetické inženýrství spočívá v souboru technik, kterými se vědomě vytvářejí buňky, případně organismy s jedinečnými kombinacemi genů, které by běžně v přírodě neexistovaly.²³

Druhý druh zemědělství je ekologické zemědělství, které využívá na trhu značky BIO, jak je znázorněno na obrázku 2.1 (viz. Obr. 2.1), pro lepší odlišení od běžných produktů konvenčního zemědělství. Hlavní odlišení od tradičního zemědělství je to, že ekologické zemědělství využívá šetrné

---

²⁰ BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

²¹ BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

²² Ediční plán. CZSO [online]. 2009, duben [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <[www.czso.cz/xec/edicniplan.nsf/t/41002AF6C1/\\$File/31136109a41.pdf](http://www.czso.cz/xec/edicniplan.nsf/t/41002AF6C1/$File/31136109a41.pdf)>.

²³ BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

způsoby hospodaření, aby nepoškodilo životní prostředí, např. při likvidaci plevelů, chorob, nebo škůdců. Je zde také zákaz využití syntetických hnojiv, nebo pesticidů, které by mohly způsobit snížení kvality produktu. Dále se zde dbá na využívání obnovitelných zdrojů energie, recyklaci, pohodu zvířat, soulad s celým agroekosystémem a jeho rozmanitost.²⁴

Obr. 2.1 Označení produktů BIO

Zdroj: Označení produktů. *PRO-BIO* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <www.pro-bio.cz/oznaceni_produkту.htm>.

Značka BIO - produkt ekologického zemědělství (tzv. „biozebra“) se řídí Zákonem č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů a také v souladu s vyhláškou 16/2006 Sb. (ze dne 6. 1. 2006). Označení mohou využívat výrobky, které splní podmínky dané tímto zákonem. Nemusí se jednat pouze o české bioprodukty, ale také o ekologické výrobky z jiných zemí, dovezených na český trh.²⁵

Obr. 2.2 Ochranná známka svazu PRO-BIO

Zdroj: Označení produktů. *PRO-BIO* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <www.pro-bio.cz/oznaceni_produkту.htm>.

Členové Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO mají možnost využít ochrannou známku, tak jak uvádí obrázek 2.2 (viz. Obr. 2.2) v různých provedeních, stanovených podle grafického manuálu, kde jsou uvedeny další

²⁴ PAVELKOVÁ, J. *90 argumentů pro ekologické zemědělství*. 2 vyd. Olomouc: Bioinstitut, 2007. 16 s. ISBN 978-80-87080-08-5

²⁵ Které výrobky mohou nést biozebru a jak poznám český produkt. *Biospotřebitel* [online]. 2010, duben [cit. 2011-02-20]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/biospotrebitel/clanek/125502/ktere-vyroby-mohou-nest-biozebru-a-jak-poznam-cesky-produkt.html>.

informace. Výrobci a následovní prodejci mohou využít takto označeného výrobku k reklamě a zvýšení prodejnosti daného produktu, protože většina zákazníků už má povědomí o značce PRO-BIO.

Evropské společenství má vlastní originální grafický znak loga na níže uvedeném obrázku 2.3 (viz. Obr. 2.3), který je definován nařízením Rady 834/2008 o ekologické produkci a označování ekologických produktů. Grafická stránka loga (včetně podmínek pro jeho využívání, tvar kontrolního a číselného kódu subjektu) je upravena nařízením komise č. 271/2010. Od 1. července 2010 musí být logo EU na balených biopotravinách pro ekologickou výrobu striktně používáno. Dále se musí na obalu povinně zveřejnit místo výroby daných zemědělských surovin, které biovýrobek obsahuje.²⁶

Obr. 2.3 Evropské logo

Zdroj: Loga a označení. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2010, srpen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/loga-a-znaceni/>>.

2.3 Historické události týkající se vzniku ekologického zemědělství v ČR

Problémy tradičního zemědělství souvisí zejména s příchodem 20. století a rozvojem průmyslu, kdy docházelo k vyhlazování venkova a koncentraci obyvatelstva do měst. Vlivem technického pokroku a rozvoje vědy došlo ke zvyšování produktivity, ale i s následným negativním dopadem. Po první světové válce se v souvislosti s využíváním minerálních hnojiv a tehdejších těžkých strojů začaly objevovat první negativa, jako pokles kvality půdy, komplikace s plodností dobytka, nebo klíčivostí plodin.²⁷

Po druhé světové válce se industrializace projevila naplno, následovně nedostatek potravin, jak během války, ale i po ní, donutil státy zareagovat. V zemích západní Evropy proběhla tzv. „zelená revoluce“ a v našich

²⁶ Loga a označení. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2010, srpen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/loga-a-znaceni/>>.

²⁷ ŠARAPATKA, B. a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2006. 502 s. ISBN 80-87080-00-9

podmínkách vznikla „socializace zemědělství“, která vedla k zlikvidování většiny původních menších hospodářství, pozbytí osobního vlastnictví a práva nakládat svobodně s vlastní půdou. Vše bylo potom řízeno centrálně.²⁸

První krůčky vedoucí k zájmu o ekologické zemědělství se datují do období 1985 až 1987, jednalo se ale pouze o krátké zprávy, které pouze citovaly odborné publikace. Zájem o tyto informace nebyl z počátku příliš velký, přesto se už někteří lidé začali zabírat danou problematikou, zejména v souvislosti s obavou o vlastní zdraví. Na konci 80. let dostala veřejnost k dispozici samostatné časopisy, které se věnovaly zdravé výživě, umožňující předcházet problémům ve spojitosti s různými civilizačními chorobami.²⁹

V roce 1988 vznikla Odborná skupina pro alternativní zemědělství, složená z moravských agronomů, specializovaných a vědeckých pracovníků, která navázala kontakty se zahraničními organizacemi, např. International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM, Mezinárodní federace hnutí organického zemědělství).

IFOAM má pod ochrannými křídly instituce podporující ekologické zemědělství po celém světě (což je více než 750 organizací ve sto osmi zemích). Hlavní náplní této organizace je účast na mezinárodních diskuzích týkající se EZ, nebo životního prostředí v OSN a dalších institucích. Zvyšování povědomí o dané problematice je velice důležité pro další vývoj a budoucnost ekologického zemědělství.³⁰

Tato spolupráce pomohla zjistit možnosti prosazení ekologického zemědělství v Československu. Po roce 1989 došlo k uvolnění trhu, které umožnilo využít zahraničních kontaktů ve snaze urychlit rozvoj ekologického zemědělství, ať už poskytnutím odborné literatury (týkající se ekologického chovu zvířat, pěstování plodin), nebo předáním nabytých zkušeností.

V roce 1990 vznikl **PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců**, který v ČR funguje jako nezisková soukromá organizace, která propaguje alternativní způsoby hospodaření a prodej biopotravin. Dále vyjednává ve prospěch svých

---

²⁸ BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

²⁹ ŠARAPATKA, B. a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2006. 502 s. ISBN 80-87080-00-9

³⁰ Slovník. *Biospotřebitel* [online]. 2009, leden [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/page.php?selected=1255&slovník_oid=194>.

členů (ať už se jedná o obchodníky s biopotravinami, ekofarmáře, zpracovatele, školy nebo spotřebitele) a zviditelňuje jejich činnost. Svaz se také snaží o ekologickou osvětu a rozvoj ekologického zemědělství. Organizace sídlí v Šumperku.

V roce 1990 se začaly výrazně zlepšovat podmínky pro komplexní fungování ekologického zemědělství: vznikl svaz producentů a zpracovatelů biopotravin PRO-BIO (později vznikla také nezisková organizace BIOWA³¹), byl organizován roční kurz o ekologickém zemědělství na Slovensku, došlo k vybudování oddělení pro alternativní zemědělství na Vysoké škole zemědělské v Praze (později i na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích a dalších školách).³²

V roce 2002 vznikla **PRO-BIO LIGA ochrany spotřebitelů potravin a přátel EZ**, která zastřešuje spotřebitele a přátele biopotravin a ekologického zemědělství. PRO BIO LIGA je pobočkou Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO Šumperk. Počet členů této skupiny se pohybuje kolem 180, v různém věkovém složení.

O dva roky později (2004) vznikl **Bioinstitut, o.p.s.**, který sídlí v Olomouci. Zaměřuje se na oblast výzkumu a vzdělávání v alternativním zemědělství, jednak v ČR a dále také ve státech střední a východní Evropy. O jeho vznik a činnost se zasloužili: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců Šumperk, FiBL Frick (Das Forschungsinstitut für biologischen Landbau, Výzkumný ústav pro ekologické zemědělství)³³ a také Přírodovědecká fakulta (katedra ekologie a životního prostředí) Univerzity Palackého v Olomouci.³⁴

---

³¹ **BIOWA** je nezisková organizace, která sdružuje odborníky z více oblastí. Specializuje se na ekonomiku, kde se základní průmyslové stavební suroviny získávají z rostlinných nebo přírodních (obnovitelných) zdrojů. BIOWA ulehčuje spolupráci mezi zemědělci, vědci, podnikateli a vládou, která vede k výrobě produktů rostlinného původu, které splňují požadavky trhu. Prostřednictvím biorafinerií se následovně získává palivo, materiály, chemikálie, energie, výrobky.

³² ŠARAPATKA, B. a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2006. 502 s. ISBN 80-87080-00-9

³³ **FiBL Frick** byl založen v roce 1973 v obci Frick ve Švýcarsku. Je to jedno z předních světových informačních a dokumentačních center pro EZ a zaměstnává přes 135 odborníků. Provozuje poradenskou činnost a je zapojeno do několika mezinárodních projektů, zejména v oblasti výzkumu, poradenství a školení a také v oblasti rozvojové spolupráce. Výzkumný ústav pro EZ také vyrábí vlastní víno, provozuje restauraci a obchod.

³⁴ Informace o BIO organizacích. *Jíme bio* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <www.jime-bio.cz/index.php?section=producent&page=informace_o_bio_organizacich>.

2.4 Ekologické zemědělství a jeho výhody oproti konvenčnímu zemědělství

Ekologické zemědělství se v České republice zaměřuje zejména na rostlinnou a živočišnou produkci, jejichž výrobky se poté následovně prodávají na trhu jako tzv. biopotraviny. Stále větší oblibu získává také ekoagroturistika, která se v poslední době neustále rozvíjí a rozšiřuje.

Ačkoliv produkty ekologického zemědělství nepatří mezi nejlevnější ve srovnání s konvenčními, je zde spousta jiných výhod, které tento nedostatek dostatečně vykompenzují.

Například z hlediska absence chemických látek, protože při jejich využívání způsobují nepříznivé následky nejen na zdraví takto chovaných zvířat nebo plodin, ale i na zdraví druhotných běžných konzumentů, tzn. lidí.

Moderní způsob hospodaření a zacházení se zemědělskou půdou umožňuje vyrábět velice kvalitní biopotraviny, zbytečně nestresovat hospodářsky chovaná zvířata, uchovat krajinný ráz (tedy biodiverzitu prostředí) a také zachovávat kvalitní životní prostředí v České republice.

Dnešní společnost se řídí především ekonomickými faktory, vždy je důležité posoudit, zda se dotyčný případ vyplatí či nikoliv. Ekologicky nešetrné zacházení může značně ovlivnit odkaz pro budoucí generace.

Proto je nutné, nejen posuzovat situaci z jednoho hlediska, tedy zvažovat náklady a případné výnosy, či hospodářskou situaci na konkrétním trhu, ale také prozkoumat dlouhodobé důsledky, které vzniknou případným rozhodnutím.

Z krátkodobého hlediska nemusí být negativní dopady na životní prostředí vždy patrné. Navíc ekologické a šetrné zacházení s půdou skýtá mnoho výhod. V následující tabulce 2.1 (viz. Tab. 2.1) je možné vidět základní rozdíly mezi konvenčním a alternativním zemědělstvím.

Tab. 2.1 Výhody ekologického zemědělství oproti konvenčnímu

Zemědělství	
konvenční	ekologické
Využití chemikálií: ✓ rychlé rozpustné průmyslové hnojiva (nákaza povrchových a spodních vod, snížení úrodnosti půdy,...) ✓ přehnané využití syntetických pesticidů (vznik odolnosti škůdců a plevelů, ovlivnění kvality potravin – vliv jak na zdravotní stav živočichů, tak i lidí,...) ✓ produkce, prodej a praktické využití agrochemikálií (závislost zemědělců na výrobcích, nákaza povrchových a spodních vod,...) ✓ likvidace nepoužitých a starých zásob, jejich uskladnění (nelegální zacházení a likvidace s nebezpečnými látkami) ✓ neznámé škodlivé účinky, které se mohou projevit až za určitou dobu	Absence chemikálií: ✓ umožňuje vyšší biodiverzitu flóry a fauny na využívaných plochách ✓ nevyužívají žádné chemické prostředky, ať už krmiva, či hnojiva (nedochází k zamoření půdy) ✓ biopotraviny lépe chutnají ✓ biovýrobky obsahují méně těžkých kovů, pesticidů či dusičnanů ✓ vyšší kvalita biovýrobků ✓ z hlediska jakosti obsahují ekologické produkty více sušiny a tedy i ostatních složek (minerálů, vitamínů)
Zacházení s hospodářskými zvířaty: ✓ velkochovy (většinou prasata a drůbež, týráni zvířat, malé prostory, kruté způsoby při jejich zabíjení, stresující zacházení, úpravy vzhledu zvířat – vytrhávání zubů, upalování zobáků) ✓ využití krmných směsí (stimulátory růstu, aplikace hormonů, vykrmování pomocí kafilérních masokostních mouček, preventivní využití antibiotik – vedou ke kontaminaci potravin škodlivými látkami, rezidua v potravinách, hormony v potravinách, negativní důsledky na obranyschopnost organismu,...) ✓ koordinovaná reprodukce, šlechtění plemen pro vysokou produktivitu (krátkověkost, náchylnost k nemocem – vysoký objem léčiv, hybridizace – např. brojleři (nejsou schopni přežít v přirozených podmínkách)	Zacházení s hospodářskými zvířaty: ✓ úcta ke zvířatům ✓ krávy nejsou nuceny nosit cizí embrya, ani není sladěna jejich říje ✓ prasata nejsou zbavována ocásků ✓ zakázané využívání stimulátorů růstu, či užitekosti ✓ zvířata mají větší volnost (více prostoru pro slepice, volný pohyb prasat) ✓ telata jsou krmena výhradně mateřským mlékem ✓ kuřata jsou schopny unést svou váhu (pomalejší růst) ✓ zvířata se pohybují na čistém a čerstvém vzduchu
Skladování a následný prodej potravin: ✓ téměř neexistence přímého odběru potravin od zemědělců (nutnost dlouhé doby trvanlivost – nadměrné upravování, např. u mléka homogenizací dochází k rozbíjení struktury, málo opravdu čerstvých potravin)	Skladování biopotravin: ✓ možnost přímého odběru čerstvých a kvalitních potravin (např. bedýnky)
Zemědělci se stávají „otroky pokroku“: ✓ snížování výkupních cen – tlak na zemědělce, ničení kulturní krajiny a narušování kvality půdy, snížení počtu lidí pracujících v zemědělství	Vztah zemědělců: ✓ důraz na ekologii i za vyšší ceny (např. biopotraviny)
Snížující se význam zemědělství ve společnosti: ✓ finální následek industrializace v zemědělství ✓ zemědělci se stávají lidmi s nízkou životní úrovní. Závislost na dotacích.	Společnost a EZ: ✓ zvyšující se zájem o ekologické zemědělství

Zdroj: ŠARAPATKA, B. a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2006. 502 s. ISBN 80-87080-00-9. Vlastní zpracování 2011.

Rozmístění ekologických podniků se liší podle typu území a kvality půdy. Nejvíce oblíbené jsou horské a podhorské oblasti, velká část zemědělců se vyskytuje na Moravě, zejména v Olomouckém a Zlínském kraji, jak lze vidět v tabulce 2.2 (viz. Tab. 2.2). Dalšími hojně využívanými oblastmi jsou Bílé Karpaty, Jeseníky.³⁵

Tab. 2.2 Kraje podle počtu ekofarek a celkové výměry plochy v EZ (rok 2009)

Kraj	Počet ekofarek	Výměra celkové plochy v EZ v 100 ha
Hl. město Praha	11	2,0
Pardubický	94	81,4
Středočeský	169	111,3
Jihomoravský	196	123,3
Vysočina	224	137,1
Královéhradecký	141	176,5
Liberecký	173	273,3
Olomoucký	194	309,7
Zlínský	280	342,3
Plzeňský	257	363,3
Ústecký	174	421,5
Moravskoslezský	254	468,0
Karlovarský	176	576,6
Jihočeský	346	597,8

Zdroj: KOUTNÁ, K. Zpráva EZ 2009. *MZe* [online]. 2010, červen [cit. 2011-03-04].

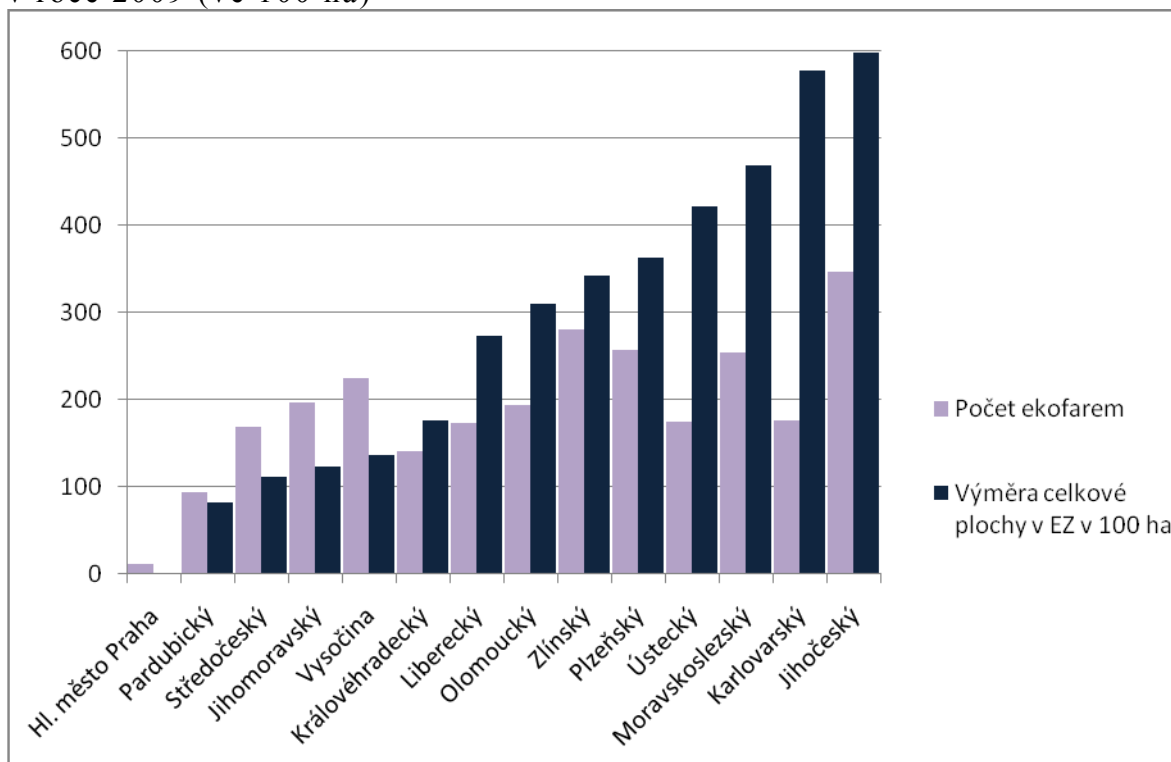
Dostupný z WWW:

<http://eagri.cz/public/web/file/56451/Zprava_EZ_2009_aktualizovano_16._6._2010_UZEI.pdf>. Vlastní zpracování 2011.

V Čechách došlo k největšímu rozmachu ekologického zemědělství v Karlovarském kraji. Velký počet ekologických podniků mají také v kraji Jihočeském, Plzeňském a Ústeckém kraji, jak je vidět v grafu 2.1 (viz. Graf 2.1). Naopak minimální počet ekologických podniků se nachází v kraji Pardubickém. V budoucnosti by mělo docházet ke zmírňování rozdílů mezi jednotlivými kraji a vybudování ekofarek v málo zastoupených oblastech v rámci celé České republiky.

³⁵ ŠARAPATKA, B. a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2006. 502 s. ISBN 80-87080-00-9

Graf 2.1 Rozdělení krajů podle počtu ekofarem a výměry celkové plochy v EZ v roce 2009 (ve 100 ha)

Zdroj: KOUTNÁ, K. Zpráva EZ 2009. MZe [online]. 2010, červen [cit. 2011-03-04].

Dostupný z WWW:

<http://eagri.cz/public/web/file/56451/Zprava_EZ_2009_aktualizovano_16._6._2010_UZEI.pdf>. Vlastní zpracování 2011.

K prvním krůčkům a rozjezdu ekologického zemědělství došlo v roce 1990, kdy do této oblasti byla ze státního rozpočtu poskytnuta dotace 25 milionů. Jak vyplývá ze zpráv MZe, v následujícím roce se dotace zvýšila o 50 milionů (tzn. na 75 mil.) a počet podniků se oproti předchozímu roku zvýšil z 3 na 132, jak lze vidět v tabulce 2.3 (viz. Tab. 2.3). V roce 1992 poskytlo Ministerstvo zemědělství další dotaci v částce 25 milionů. Většina poskytnutých prostředků měla sloužit ani ne tak na zpracování, jako spíše pro vybudování výrobních provozů.

V období od roku 1990 až do 1997 byl počet podniků nejnižší za celé sledované období, cifry se pohybovaly od 3 až do 211 firem, jak je vidět v tabulce 2.3 (viz. Tab. 2.3). Což lze do značné míry chápat, protože alternativní zemědělství bylo teprve ve fázi zavádění, i vzhledem k dotacím a informovanosti veřejnosti, které způsobily, že zájem o ekologické zemědělství nebyl z počátku tak značný.

Tab. 2.3 Počet podniků a výměra zemědělské půdy v EZ od roku 1990

Rok	Počet podniků v EZ	Výměra zem. půdy v EZ (v ha)	Rok	Počet podniků v EZ	Výměra zem. půdy v EZ (v ha)
1990	3	480	2001	654	217 869
1991	132	17 507	2002	721	235 136
1992	135	15 371	2003	810	254 995
1993	141	15 667	2004	836	263 299
1994	187	15 818	2005	829	254 982
1995	181	14 982	2006	963	281 535
1996	182	17 022	2007	1 318	312 890
1997	211	20 239	2008	1 946	341 632
1998	348	71 621	2009	2 689	398 407
1999	473	110 756	2010	3 517	448 202
2000	563	165 699			

Zdroj: Základní statistika. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>. Vlastní zpracování 2011.

K podstatné změně došlo v roce 1993, kdy se zavedla certifikace, které se orientovala podle metodického pokynu Ministerstva zemědělství České republiky čj. 655/93-340 (ze dne 22. června 1993)³⁶, který začal platit v roce 1993.

V rámci metodického pokynu byly ekologické farmy podřízeny komplexní kontrole, a tak byly následovně schváleny jenom kvalitní podniky. Výraznější růst oproti předchozím letům v tomto roce kvůli novému zavedenému opatření nebyl zaznamenán, jak lze vidět v tabulce 2.3 (viz. Tab. 2.3).

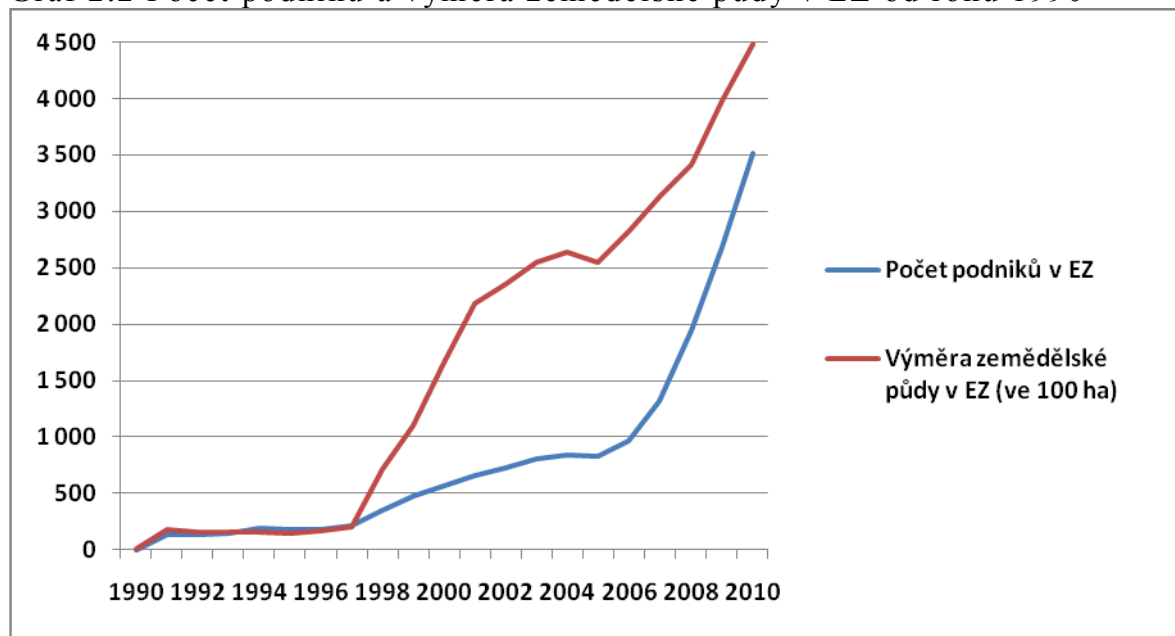
Téměř stagnující období do roku 1997, ale způsobilo především zrušení státních dotací. Toto rozhodnutí způsobilo skoro úplnou stagnaci výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství, jak je vidět v tabulce 2.3 (viz. Tab. 2.3). Zároveň došlo také ke zkvalitnění alternativního zemědělství, když podniky ekologicky hospodařící jen z důvodu poskytovaných dotací ukončily svou činnost. Státní dotace byly vypláceny pouze od roku 1990 do roku 1993, poté následovala pauza až do roku 1998, kdy byly státní podpory znovu opětovně zavedeny. Což způsobilo ekologický

³⁶ **Metodický pokyn pro ekologické zemědělství čj. 655/93-340** (vydaný Ministerstvem zemědělství) vznikl podle dvou mezinárodních dokumentů dle Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 o ekologickém zemědělství a pak také dle směrnice pro ekologické zemědělství vydané IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements, Mezinárodní federace hnutí organického zemědělství).

boom v zemědělství plynoucí od roku 1998, který se projevil na zvýšení počtu podniků působících v ekologickém zemědělství a také v nárůstu výměry zemědělské půdy využívané v EZ, jak lze vidět na grafu 2.2 (viz. Graf 2.2).

Graf 2.2 Počet podniků a výměra zemědělské půdy v EZ od roku 1990

Zdroj: Základní statistika. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>. Vlastní zpracování 2011.

Lepší přehled o poskytnutých finančních sumách prostřednictvím agroenviromentálního opatření „EZ“ za období 1998 až 2008 lze najít v následující tabulce 2.4 (Tab. 2.4).

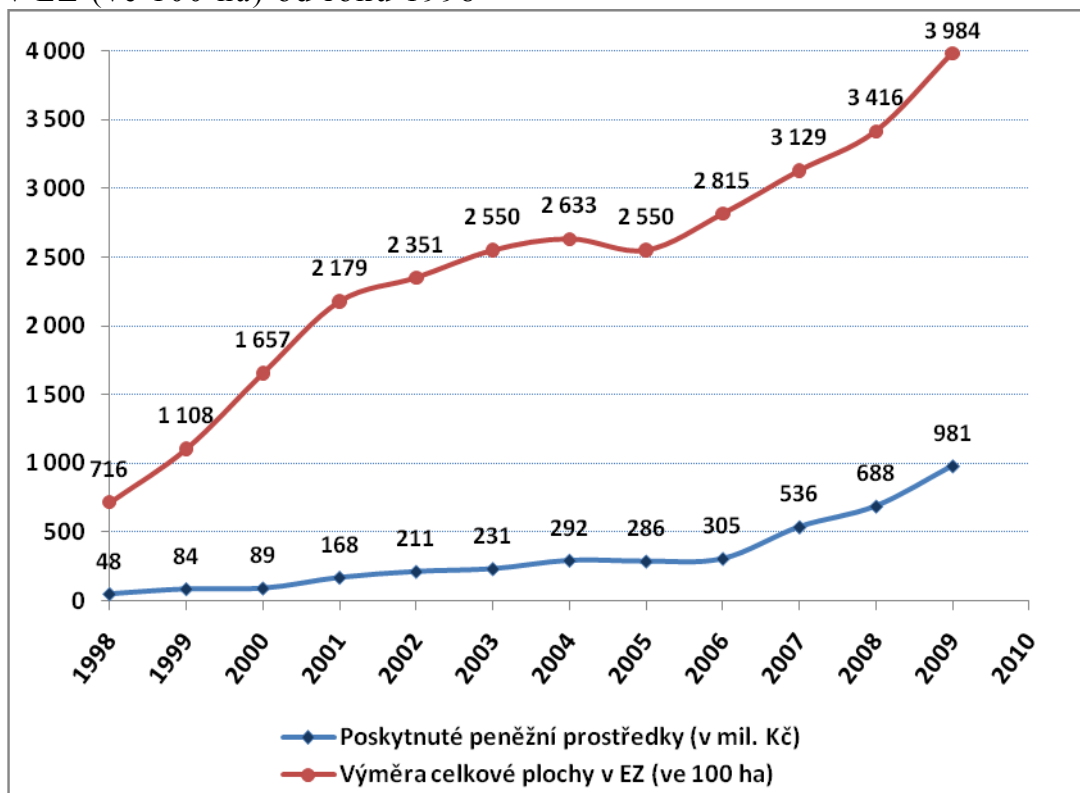
Tab. 2.4 Poskytnuté peněžní prostředky za období 1998 až 2008 (v mil. Kč)

Rok	Poskytnuté peněžní prostředky (v mil. Kč)
1998	48
1999	84
2000	89
2001	168
2002	211
2003	231
2004	292
2005	286
2006	305
2007	536
2008	688
2009	981

Zdroj: Základní statistika. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>. Vlastní zpracování 2011.

Zvyšování počtů podniků působících v alternativním zemědělství je doprovázeno rychlým růstem peněžních prostředků, tedy dotací do EZ, jak je vidět v tabulce 2.4 (viz. Tab. 2.4) a na grafu 2.3 (viz. Graf 2.3).

Graf 2.3 Poskytnuté peněžní prostředky (v mil. Kč) a výměra celkové plochy v EZ (ve 100 ha) od roku 1998

Zdroj: Základní statistika. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>. Vlastní zpracování 2011.

3 Nové trendy v EZ, charakteristika hospodářských souvislostí

3.1 Právní hledisko týkající se EZ

Sektor ekologického zemědělství spravuje Ministerstvo zemědělství České republiky, které dohlíží jednak na splnění daných legislativních pravidel, jak na národní úrovni, tak i na evropské. Ministerstvo zemědělství se také stará o administrativní úkony spojené s rozdělováním státních podpor pro zemědělce působící v EZ. Státní podpory mohou být poskytovány pomocí státních dotací a Programu rozvoje venkova. Rovněž se stará o strategické dokumenty, týkající se EZ. Prostřednictvím finančních dotací přispívá Ministerstvo zemědělství ČR k zvýšení informovanosti o EZ, pomocí marketingových nástrojů, nebo vzdělávání.³⁷

Produkty mohou být označovány ochrannou značkou BIO pouze tehdy, pokud splňují všechny stanovené podmínky. Ekologické zemědělství prošlo nemalými legislativními změnami.

Do roku 2005 platil v ČR **Zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství**, od 31. prosince 2005 byl změněn zákonem č. 553/2005 Sb., aby lépe vyhovoval Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 o ekologickém zemědělství. Změny byly provedeny z důvodu vypuštění stejnorodých ustanovení, obsažených, jak v zákoně, tak i v Nařízení Rady č. 2092/91. Úplné znění novelizovaného zákona 242/2000 Sb. vyšlo jako zákon č. 30/2006 ve Sbírce zákonů.

Od 1. února 2006 vstoupila dále v platnost také vyhláška Ministerstva zemědělství č. 16/2006, která zastoupila všechny dříve platné vyhlášky, týkající se EZ.³⁸

Novelizovaný zákon, platný v ČR, o ekologickém zemědělství zahrnuje především podmínky: pro registraci a následovnou kontrolu zemědělců, kontrolní organizace a případný pokutový systém, při nesplnění stanovených parametrů. Dále byly ze zákona vynechány všechny ustanovení v rámci ekologické produkce, s jedinou výjimkou – chov ryb, který není upraven v Nařízení Rady č. 2092/91.

---

³⁷ Ekologické zemědělství. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2009, leden [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>>.

³⁸ PAVELKOVÁ, J. *90 argumentů pro ekologické zemědělství*. 2. vyd. Olomouc: Bioinstitut, 2007. 16 s. ISBN 978-80-87080-08-5

Další podstatná změna proběhla 1. ledna 2009, kdy došlo ke zrušení Nařízení Rady 2092/91 o EZ a začalo platit nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení Rady (Evropského hospodářského společenství) 2092/91 a provádění nařízení Komise (ES) 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) 834/2007. Balíček nové legislativy obohatily ještě dvě nařízení, a to nařízení Komise 1235/2008 (určující podmínky pro dovoz bioproduktů ze třetích zemí) a nařízení Komise 710/2009 (pravidla týkající se ekoakvakultury).³⁹

V současné době platí v rámci České republiky stále Zákon č. 242/2000 Sb. o EZ, který obsahuje potřebné kroky k registraci, kontrolní systém a pokuty za nesplnění norem pro provozování ekologického zemědělství. Kontrola probíhá ve dvou rovinách, jednak státní a pak také soukromé.

Státní kontrola, která spadá pod *Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský* (se sídlem v Brně), se řídí nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat.⁴⁰

Kontrola ekologického zemědělství, obecně prospěšná společnost (KEZ, o.p.s.) vznikla v roce 1999 na základě zákona č. 248/1995 Sb. Jejími zakladateli byli PRO-BIO Svaz producentů a zpracovatelů biopotravin, FOA Nadační fond pro EZ a také EPOS Spolek poradců EZ. Nezisková soukromá organizace KEZ, o.p.s. má na starost kontrolu a certifikaci bioproduktů ekologických podnikatelů, která se řídí zákonem č. 242/2000 Sb. o EZ (paragraf 29) a také Nařízením Rady č. 2092/91 (v rámci tohoto nařízení jsou stanoveny podmínky pro ekozemědělce, včetně důležitých požadavků pro první inspekci a další kontroly).⁴¹

---

³⁹ Základní statistika 31. 12. 2009. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2010, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/48172/statistika_zakladni_31_12_2009.pdf>.

⁴⁰ Kontrola. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2009, leden [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/kontrola/>>.

⁴¹ Certifikace. *Jíme bio* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <www.jime-bio.cz/index.php?section=producent&page=certifikace>.

V roce 2002 došlo ke sloučení dvou kontrolních mezinárodních organizací (fungujících od roku 1992, obě organizace měly na starost bio-kontrolu) BioZert a Alicon v jednu firmu **ABCERT**, která má pobočky na území SRN a také v Jižním Tyrolsku. Česká republika se dočkala své pobočky v říjnu 2005. Organizační složka firmy ABCERT pro ČR provádí kontrolní činnost svěřenou Ministerstvem zemědělství České republiky od 1. ledna 2006.⁴²

Biokont CZ, s.r.o funguje na základě pověření MZe České republiky a má na starost kontrolu a certifikaci v rámci ekologického zemědělství. Řídí se zákonem č. 242/2000 Sb. o EZ a Nařízením Rady 2092/1991 o EZ. Akreditaci kontrolní společnosti udělil Český institut pro akreditaci o.p.s. se sídlem v Praze. Na základě tohoto pověření může provádět Biokont CZ, s.r.o. následující úkony:

- certifikaci bioproduktů, biopotravin, včetně jejich produkce (jako Certifikační orgán č. 3159)
- kontrolní činnost typu A týkající se výroby biopotravin, bioproduktů, včetně jejich importů ze třetích zemí, smluvních dodávek, složení krmiva a krmných směsí, hnojiv, kompostů nebo substrátů (jako Inspekční orgán č. 4039).⁴³

Tyto tři soukromé firmy (KEZ o.p.s. (sídlo Chrudim), ABCERT AG (organizační složka, sídlo Brno), Biokont CZ, s.r.o. (sídlo Brno)) provádí druhý druh kontroly na soukromé úrovni a sledují dodržování postupů spojených s poskytováním osvědčení o původu biovýrobku či biopotraviny.

Každý zájemce o podnikání (ekofarmář, zpracovatel, velkoobchodní distributor) v ekologickém zemědělství se musí nahlásit u jedné z těchto tří kontrolních firem a sepsat s ní smlouvu o kontrole. Pokud žadatel splní všechny potřebné požadavky, obdrží certifikát na 1 rok (nejdelší možná doba je 15 měsíců), v rámci kterého může své výrobky označovat jako bio. Po uplynutí této doby probíhá pravidelná kontrola (každý rok), která zjišťuje plnění požadavků plynoucích ze zákona (správnost dokumentace ekofarmáře, výrobce nebo prodejce; adekvátnost využívaných hospodářských prostor –

⁴² Informace o bio organizacích. *Jíme bio* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <www.jime-bio.cz/index.php?section=producer&page=informace_o_bio_organizacich>.

⁴³ Informace o bio organizacích. *Jíme bio* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <www.jime-bio.cz/index.php?section=producer&page=informace_o_bio_organizacich>.

stáje, kontrola zvířat). Kontrolor může také odebrat vzorky půdy, kvůli případnému používání zakázaných chemických látek. Kontrolní firmy mohou také provést namátkovou kontrolu. Jestliže vše vyhovuje stanoveným normám, vydá kontrolní organizace další certifikát. Pokud se vyskytne nějaký problém, oznámí kontrolní orgán tuto skutečnost Ministerstvu zemědělství, které může producentovi biopotravin udělit pokutu až do výše 1 000 000 Kč.⁴⁴

---

⁴⁴ VALEŠKA, J. Ekologické zemědělství. *Biospotřebitel* [online]. 2010, leden [cit. 2011-04-13]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/biospotrebitel/ms_files/55MORFCJ80513.pdf>.

3.2 Podpora a nové trendy v EZ, včetně charakteristiky hospodářských souvislostí

Vláda ČR se snaží podporovat alternativní zemědělství ve dvou rovinách. První probíhá prostřednictvím **Programu rozvoje venkova 2007 – 2013**⁴⁵, který slouží pro poskytování přímé podpory pro ekologické zemědělce, výše dotace je zde stanovena podle obdělávané kultury, jak je uvedeno v tabulce 3.1 (Tab. 3.1).

Tab. 3.1 Výše dotací v roce 2010 v rámci Programu rozvoje venkova

Druh hospodaření týkající se:	Výše podpory (EUR/ha)
orné půdy (s výjimkou pěstování zeleniny a speciálních bylin)	155
travních porostů pro 100 % ekozemědělce (bez konvenčního zemědělství)	89
travních porostů pro zemědělce se souběhem (s konvenčním zemědělstvím)	71
obhospodařování vinic, ovocných sadů, nebo chmelnic	849
obhospodařování extenzivních ovocných sadů	510
pěstování zeleniny nebo speciálních bylin na orné půdě	564

Zdroj: Základní statistika. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>. Vlastní zpracování 2011.

Dále jsou v rámci Programu rozvoje venkova 2007 – 2013 bodově zvýhodněni ekozemědělci v rámci pěti investičních kategorií: zahájení činnosti mladých zemědělců, podpory cestovního ruchu, diverzifikace činností nezemědělské povahy, přidávání hodnoty zemědělských a potravinářských produktů a modernizace zemědělských podniků.⁴⁶

Druhými podpůrnými programy jsou Akční plány. První byl stanoven na období 2004 až 2010 a druhý od roku 2011 až do 2015.

⁴⁵ **Program rozvoje venkova (2007 – 2013).** Jeho prostřednictvím je realizována činnost Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (dle nařízení Rady (ES) 1698/2005 čl. 15) a má sloužit k zajištění cílů vyplývajících z Lisabonské strategie (trh práce, udržitelný rozvoj, vnitřní trh a podnikatelské prostředí, společnost založená na znalostech). Program rozvoje venkova se zaměřuje zejména na tyto oblasti: vytvoření konkurenceschopného prostředí v ČR u potravin, podpora rozvoje podnikání na venkově (růst pracovních míst, snížení nezaměstnanosti).

⁴⁶ Základní statistika. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>.

3.2.1 Akční plán ČR pro rozvoj EZ (2004 – 2010)

První Akční plán ČR pro rozvoj EZ byl schválen usnesením vlády ze dne 17. března 2004 č. 236 a je tvořen třemi prioritními oddíly:

- ✓ *Hlavní východiska pro zpracování Akčního plánu a hlavní argumenty k přijetí AP EZ v ČR*
- ✓ *Současný stav rozvoje ekologického zemědělství v ČR*
- ✓ *Hlavní cíle a priority Akčního plánu*

1) **Hlavní východiska pro zpracování Akčního plánu a hlavní argumenty k přijetí Akčního plánu EZ v České republice** (šetrnost k životnímu prostředí, vzrůstající obliba EZ v ČR, zlepšuje životní podmínky hospodářských zvířat, udržuje biodiverzitu, možnost vyřešení problémů s nadbytkem potravin a příklon od kvantity ke kvalitě v rámci Společné zemědělské politiky EU, možnost výběru a koupě kvalitních potravin na trhu, řešení problému se stěhováním lidí do měst (rozvoj venkova, jak hospodářský, tak i sociální), nárůst pracovních příležitostí, kvalitní systém produkce a certifikace (následné kontroly) umožňuje export i do států EU, nebo ostatních zemí).

2) **Současný stav rozvoje ekologického zemědělství v ČR**

Stav alternativního zemědělství v roce 2004 (existence velkých rozdílů v ekologicky obhospodařované půdě mezi jednotlivými regiony, nízký podíl bioprodukce kolem 0,06 % kompletního potravinového trhu v České republice (způsobené takřka neexistencí reklamy, nedostatečnou informovaností veřejnosti). Naopak v této době byl už vybudován kvalitní systém certifikace a kontroly biovýrobků nebo fungující systém podpor).⁴⁷

3) **Hlavní cíle a priority Akčního plánu**

AP obsahuje šest hlavních cílů:

- a) Vztah EZ k životnímu prostředí a pohodě zvířat*
- b) Posílení důvěry spotřebitele – propagace*
- c) Zpracování a marketing*
- d) Schopnost podnikat a ekonomická životaschopnost*
- e) Výzkum, vzdělávání, poradenství*

⁴⁷ Akční plán Usnesení vlády ze dne 17. března 2004. MZe [online]. 2004, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/18337/Akcni_plan_Usneseni_vlady_ze_dne_17.brezna_2004.doc>.

f) Nástroje politiky a politická řešení

Navíc je zde zahrnuta **SWOT analýza** alternativního zemědělství v rámci ČR. Prioritním bodem Akčního plánu je dosažení desetiprocentního podílu zemědělské půdy v EZ.

Vztah EZ k životnímu prostředí a pohodě zvířat (tzv. welfare).

Zahrnuje informování veřejnosti o kladných vlivech alternativního zemědělství, např. v souvislosti s ochranou životního prostředí a kvalitním životem zvířat. Dále zlepšení postupu pro sledování zdravotní nezávadnosti krmiv s pomocí Státní veterinární správy a Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského. Investice do dalšího vývoje chovatelských technologií. Dále zde jsou uvedeny priority, jak kontrolních (vylepšení standardů KEZ o.p.s.), tak i nevládních organizací (vypracování „Kodexu ekologického zemědělství, výroby a prodeje biopotravin“, podpora šetrného zacházení se zvířaty, včetně školení zemědělců v této oblasti).

Posílení důvěry spotřebitele, propagace

To znamená především vysvětlit klady alternativního zemědělství oproti konvečnímu (nebo s pomocí geneticky modifikovaných organismů), snažit se předcházet zneužití a ztráty důvěry ve značku „BIO – produkt ekologického zemědělství“. Snaha zapojit sektor zdravotnictví, využití národní statistiky a také oblasti školství. Propagace a informování veřejnosti pomocí internetových stránek. Ručení za spolehlivý kontrolní systém bioproduktů. Propagační kampaně na podporu ekologického zemědělství. Varianty řešení případných krizových stavů v alternativním zemědělství.

Zpracování a marketing

Nedostatečnou úroveň zpracování a marketingu v EZ je možné řešit zejména pomocí podporování a reklamy českých bioproduktů. Možnost založení tzv. BIO Fondu (společný fond pro marketing biopotravin, fungující na dobrovolném odvádění určitého procenta tržeb na propagaci a reklamu biovýrobků). Dále snaha o zlepšení postupů při výrobě biovýrobků, snížení distribučních nákladů (zvýšit přímý prodej od ekozemědělce ke spotřebiteli), snaha proniknout do větších obchodních řetězců, zvyšování důvěry v producenty biopotravin, provádění průzkumů trhu a marketingových studií. Zahrnout tyto faktory do Kodexu ekologického zemědělství.

Schopnost podnikat a ekonomická životaschopnost

Více dimenzovat zaměření ekologických producentů. Jelikož na jedné straně je hodně zemědělců zaměřujících se na produkci hovězího masa, mléčných výrobků a mléka, bylinných čajů a koření nebo obilovin. A na druhé straně se málo ekofarem věnuje produkci zeleniny, ovoce, vepřovému a drůbežímu masu. Další problémy spočívají v neznalosti faktorů podstatných pro úspěšnou podnikatelskou činnost (nedostatečné podnikatelské záměry, SWOT analýzy,...), způsobené nedostatečným poradenstvím. Také je důležité zaměřit svou podnikatelskou činnost podle unikátních vlastností jednotlivých regionů, např. agroturistika, nebo speciální potravinové lahůdky, které jsou typické pro danou lokalitu.⁴⁸

Výzkum, vzdělávání, poradenství

Pořádání školení ekozemědělců a distribuce učebních pomůcek (včetně jejich aktualizace). Zvýšení úrovně v oblasti poskytování informací (zpřístupnění většímu okruhu zájemců, rychlé zveřejňování aktuálních informací s využitím více komunikačních prostředků – snaha o vyšší dosažitelnost, např. internetové stránky). Zlepšení spolupráce mezi Ministerstvem zemědělství, nevládními organizacemi a dalšími výzkumnými pracovišti.

Nástroje politiky, politická řešení

Akční plán je důležitou strategií v návaznosti na reformu Společné zemědělské politiky EU. Jeho schválením se otevírají možnosti pro schválení požadavků České republiky na zvýšení dotací ze společných finančních prostředků EU (v rámci druhého pilíře společné zemědělské politiky a strukturální politiky). Snaha o vytvoření konkurenceschopnosti ekologického zemědělství ČR v celoevropském prostředí. Doplnění tzv. plateb na plochu (pro ekozemědělce) o další nástroje v rámci Společné zemědělské politiky EU. Zapojení státní správy do využití biopotravin (komunikace se zástupci jídelen a obchodů).

Dále zahrnuje navíc *SWOT analýzu alternativního zemědělství v rámci České republiky*, která je uvedena v tabulce 3.2 (viz. Tab. 3.2).

---

⁴⁸ Akční plán Usnesení vlády ze dne 17. března 2004. MZe [online]. 2004, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/18337/Akcni_plan_Usneseni_vlady_ze_dne_17.brezna_2004.doc>.

Tab. 3.2 SWOT analýza EZ v ČR

Silné stránky: - vyhovující technické prostředí a systém kontroly (KEZ, o.p.s) - dodržování práv zvířat - fungující systém podpor pro ekozemědělce - platný právní systém EZ	Slabé stránky: - nedostatečná propagace, jak biovýrobků, tak celkového označení „BIO – produkt ekologického zemědělství“ (nízká povědomost veřejnosti o této značce) - nízká úroveň spolupráce mezi státní správou a nevládními organizacemi (neorganizovanost zemědělců – nedostatečná strana pro MZe) - špatná orientace v požadavcích trhu, nízká úroveň vzdělávání a poradenství, nevyzdvížení kladných vlivů alternativního zemědělství na životní prostředí - důvěra konzumenta v bioprodukty není systematicky podporována a zejména z tohoto důvodu může být případnými chybami rychle ztracena - zemědělci nemají příliš informací o všech aspektech podnikání (produkce neodpovídá potřebám trhu, neschopnost postarat se o financování projektů – majitelé farem nedokážou získat prostředky ze státního rozpočtu, nebo strukturálních fondů) - někteří farmáři nedostávají požadavkům EZ, špatné zacházení se zvířaty může poškodit celkový dojem bioproduktů
Příležitosti: - možnost využít zkušeností ze zahraničí - poskytovat informace o bioproduktech prostřednictvím médií - zaměřit se na specifické produkty jednotlivých regionů (chování vzácných plemen zvířat, místních rostlin) - snažit se získat podporu a důvěru veřejnosti - využití nových možností získání peněžních podpor pro EZ, včetně podpůrných programů EU - rozšíření bioproduktů a specifických obchodů, kde jsou tyto výrobky prodávány	Hrozby: - ztráta důvěry ve značku „BIO – produkt ekologického zemědělství“ kvůli různým skandálům a jejich zveličení - špatná dostupnost úvěrů pro financování provozování EZ - nedostatečná koupěschopnost obyvatelstva - případné změny v poskytování podpor, např. jejich zrušení - zneužití označení biovýrobků - nestabilní prostředí v ekonomice i na trhu - levnější aplikace a rostoucí využití GMO v EU i mimo ni - nízké ekologické cítění veřejnosti (nezájem o životní prostředí)

Zdroj: Akční plán Usnesení vlády ze dne 17. března 2004. MZe [online]. 2004, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/18337/Akcni_plan_Usneseni_vlady_ze_dne_17.brezna_2004.doc>. Vlastní zpracování 2011.

3.2.2 Akční plán pro rozvoj EZ (2011 – 2015)

Po roce 2010 vstoupil v platnost druhý Akční plán pro rozvoj EZ (2011 - 2015), který obsahuje osm kapitol:

- ✓ *Úvod do problematiky EZ*
- ✓ *Vyhodnocení Akčního plánu ČR pro rozvoj EZ do roku 2010*
- ✓ *Současný stav EZ v ČR*
- ✓ *Vize a hlavní cíle Akčního plánu*
- ✓ *Hlavní řešené oblasti AP*
- ✓ *Způsob implementace a hodnocení AP*
- ✓ *Souhrn dané problematiky*
- ✓ *SWOT analýza zemědělství v ČR*

1) Úvod do problematiky ekologického zemědělství

V roce 2010 ekologicky hospodařilo 3 517 farem (10,55 % na celkové výměře zemědělské půdy). Ve struktuře EZ převažují svým podílem trvalé travní porosty, dále roste také výměra orné půdy (k 31. 12. 2010 byla 54 937 ha), vinic a sadů a vznikají také první chmelnice. Vzhledem k rostoucí poptávce po biopotravinách souběžně roste i počet jejich výrobců (k 31. 12. 2010 existovalo 626 producentů biopotravin).⁴⁹

Přestože se nabídka českých biopotravin na českém trhu neustále rozšiřuje, podíl zahraničních biovýrobků stále převyšuje české. Trendem poslední doby jsou přímé prodeje z ekologicky hospodařících farem, např. pomocí tzv. bedýnek, nebo prostřednictvím různých farmářských trhů, které se konají po celé ČR.

Jedním z významných ekoveletrhů konaných v tomto roce je **BIOSTYL 2011**, který se uskutečnil v Praze od 8. do 10. dubna 2011 na pražském výstavišti v Holešovicích. V rámci této placené akce bylo možné navštívit přednášky a semináře k jednotlivým ekoproductům, podívat se na ekofilmy, poznat vystavovatele, včetně výsledků jejich činností (zahrnující výrobky v rámci zdravé výživy, ekotextil, kosmetické produkty, léčivé výrobky, odpočinkové pobyty) a na ukázky vaření z biosurovin. Dále bylo možné navštívit i Farmářské tržiště Praha, kde mohli lidé vyzkoušet nebo nakoupit biopotraviny. BIOSTYL 2011 předvedl i Biomódní přehlídku od

---

⁴⁹ Základní statistika. Ministerstvo zemědělství [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>.

českých návrhářů, oblečení na tuto módní show bylo vyrobeno z biosurovin (biobavlny, biolnu a hedvábí). V programu v letošním roce přibyl nový Veletrh vzdělání a osobního rozvoje (EVOLUTION), který se zaměřil na sebezdokonalování v profesi a vzdělávání. Poslední součástí této akce je Veletrh ekologie a trvale udržitelného rozvoje (ECOWORLD), věnující se čistícím prostředkům, textiliím, elektrospotřebičům a stavebním materiálům.⁵⁰

Pomoci proti klimatickým změnám má i **biotextil**, který umožňuje vyrábět klimaticky neutrální textilní produkty (trička, mikiny, tašky) ze stoprocentní biobavlny, či biolnu, které se pochází z ekologického zemědělství (stanovení striktních podmínek od počátků výrobního procesu, až po finální úpravu oděvu). Nesmí se zde používat nešetrné technologie nebo chemické úpravy (zpracování tak probíhá mechanicky). Je zakázáno používat chemické látky (jako chlor, azobarviva, zpomalovače hoření, protimačkové a antibakteriální postupy). Vše se vyrábí pomocí energie z obnovitelných zdrojů (sluneční, větrné energie) a tím nedochází ke vzniku emisí CO₂ (nebo jen k jeho minimu). Také doplňky (zipy, knoflíky) používané k doladění stylu a vzhledu textilu nesmí obsahovat zakázané látky (chrom, nikl). Dnes se používají na výrobu biotextilu ekologické suroviny buď rostlinného (bavlna, len, konopí, bambus, sója) nebo živočišného původu (ovčí vlna, kašmír, hedvábí, nebo kůže). Propagaci, výrobě, či prodeji biotextilu se věnuje několik nových firem, ale také i známé oděvní značky v ČR (C&A, H&M).⁵¹

Další možností uplatnění ekologického zemědělství v ČR představuje pěstování nepotravinářských plodin, sloužících k energetickým účelům. Za energetické plodiny jsou považovány: rychle rostoucí dřeviny (topoly, jilmy, trnité růže, olše), energetické trávy (chrastice rákosovitá, kostřava rákosovitá), víceleté plodiny a trvalky (pupalka dvouletá, šťovík krmný), jednoleté plodiny (ozimné žito, lnička setá). Jejich zpracováním se získává bioplyn, biomasa, olej (buď jako palivo, nebo mazivo) a etanol.⁵²

---

⁵⁰ Veletrh Biostyl 2011 nabídne farmářské tržiště, bio módní přehlídku či ekofilmy. *Biospotřebitel* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <www.ziju-bio.cz/biospotrebite/clanek/131854/veletrh-biostyl-2011-nabidne-farmarske-trziste-bio-modn-prehlidku-ci-ekofilmy.html>.

⁵¹ Proč je bio textil zdravější a pohodlnější. *Bio for life* [online]. 2010, červen [cit. 2011-04-04]. Dostupný z WWW: <www.bioforlife.cz/tiskove-zpravy/proc-je-bio-textil-zdravejsi-a-pohodlnejsi>.

⁵² JEŽKOVÁ, E. Nepotravinářské netradiční plodiny. *Biom.cz* [online]. 2002, únor [cit. 2011-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://biom.cz/cz/odborne-clanky/nepotravinarske-netradicni-plodiny>>.

Dalším rozvíjejícím odvětvím v České republice je **agroturistika**. V roce 2008 byla Ministerstvem zemědělství vydána publikace pod titulem „**Agroturistika na ekofarmách**“, kde jsou popsány klady této činnosti, rady, jak začít, kde je možné získat finanční dotace (v rámci Programu rozvoje venkova), jak zaujmout potenciální zákazníky (propagace, reklama, chování k zákazníkům, prezentace v médiích, na internetových stránkách). Agroturistika představuje možnost získání doplňkového finančního příjmu ekologicky hospodařících farem. Agroturistika se řadí do tzv. „venkovské turistiky“ a může obsahovat různé služby, jako například ubytování, hraní se zvířaty, jízdy na koni, sjezdy po řekách, naučné činnosti (exkurze po farmě, vaření z biosurovin), výlety po okolí farmy, zábavné akce (ochutnávky ekovín, dožínky, jarmarky). V současné době se počet ekofarek věnujících agroturistice pohybuje v řádu několika desítek. Hlavní pozitiva spočívají v kontaktu s přírodou, zvířaty, možnosti poznat alternativní způsob hospodaření z blízka, zlepšení fyzické pohody a zdraví, možnost odpočinout si od každodenního stresu, zažít něco neobyčejného, zkusit bioprodukty. Dotace do agroturistiky jsou poskytovány v rámci Programu rozvoje venkova prostřednictvím programu LEADER (určený pro rozvoj venkova).⁵³

Dalším trendem poslední doby zejména ve světě (západní Evropa, USA) je **dodávání bioproduktů do restaurací**. V České republice se tato oblast také postupně rozvíjí. V roce 2008 vznikla brožurka „Jak nabízet bioprodukty restauracím“, která se věnuje problematice zavádění biopotravin do restaurací. Hlavním cílem této publikace je pomoci ekozemědělcům, jednak začátcích (v současné době vyžadují známé restaurace kvalitní a také čerstvé suroviny, je zde tedy možnost, jak toho využít a navázat s nimi spoluprací). A pak jsou zde zahrnuty potřebné kroky při realizaci této činnosti, tzn. výhody (stálý odběr surovin v rámci celé sezóny, lepší prodejní cena (přibližně o 10 procent více oproti velkoobchodní ceně produktu), možnost přímé komunikace s odběratelem (kuchařem), možnost oboustranné propagace (např. pomocí letáček, jednak v restauraci, tak i na farmě), nevýhody (farma se musí vyskytovat v blízkosti restaurace, jinak můžou být

---

⁵³ VÁCLAVÍK, T. Agroturistika na ekofarmách. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2008, leden [cit. 2011-04-02]. Dostupný z WWW: <www.eagri.cz/public/web/file/38603/Agroturistika_na_ekofarmach.pdf>.

náklady na dopravu příliš drahé), průzkum trhu (vybrat si restauraci (spíše dražší restaurace, které si zakládají na kvalitě a mají proto vyšší ceny jídel), kde může ekozemědělec uplatnit své produkty, kontaktování těchto zařízení, analýza cílové skupiny), získávání zákazníků (komunikace se zákazníkem, prezentace, ukázka produktů), ceny a způsob placení (např. za platbu v termínu poskytnout určitou slevu), vytvoření funkční spolupráce (snaha o dlouhodobou spolupráci a spokojenost na obou stranách), závozy (dodávky do restaurací, domluvení se na termínu, dochvilnost), dodatečné služby (poskytování čistých surovin, dodání nakrájených surovin), navyšování objednávek (pokud se po zavedení dodávek do dané restaurace nezvýší objem zboží na takovou úroveň, aby pokrylo náklady, je nutné spolupráci ukončit, spolupráce musí být efektivní pro obě strany), propagace a vztah zemědělce a kuchaře.⁵⁴

Česká republika se snaží zvyšovat povědomí o důležitosti alternativního zemědělství, včetně biopotravin pomocí reklamních kampaní:

- ***„Propagace EZ a jeho produktů – přírodní bohatství“***
- ***„Září – Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“***
- ***„Žiju bio – poznejte ekologické zemědělství a biopotraviny“***

„Propagace EZ a jeho produktů – přírodní bohatství“ (2008 – 2010)

Jedná se o celorepublikovou kampaň šířící osvětu, s cílem rozšířit informace o biopotravinách pocházejících z EZ směrem ke spotřebitelům.

„Září – Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“

Probíhá každoročně už od roku 2005. Září se tak stává měsícem, kdy je možné setkat se zemědělci, výrobci a prodejci biopotravin, kteří se snaží pomocí této reklamní akce získat zájem veřejnosti o jejich činnost. Informace o programu je možné získat buď na internetu na stránkách www.mesicbiopotravin.cz (v měsíci září a říjnu 2010 činila návštěvnost 18 791 lidí) nebo v tištěných propagačních materiálech, kde se mohou organizátoři zdarma prezentovat. V rámci této kampaně se lze podívat např. na tzv. Den otevřených vrat na farmách, zajít si na speciální jídla

---

⁵⁴ VÁCLAVÍK, T. Jak nabízet bioprodukty restauracím. *MZe* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: http://eagri.cz/public/web/file/38607/Jak_nabizet_bioprodukty_restauracim.pdf.

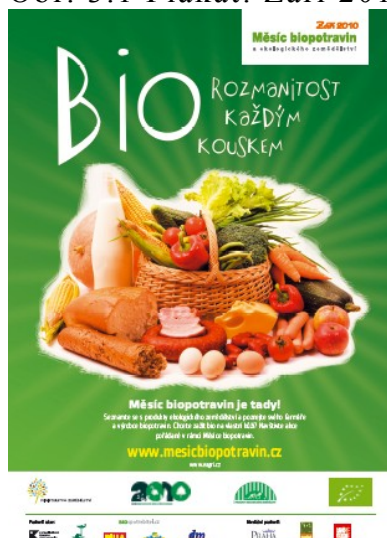
v restauracích, zúčastnit se ochutnávek biopotravin (jarmarků, dožínek) nebo využít slevy v bioprodejnách.⁵⁵

Dalším prostředkem sloužícím k zvýšení povědomí o této akci je její umístění na internetové stránky www.facebook.com, která se těší v poslední době velké oblibě veřejnosti (v roce 2010 činil počet fanoušků stránky „Měsíc biopotravin“ 205 a 26. března 2011 se jejich počet zvýšil na 255 fanoušků).

V rámci minulých ročníků kampaně „Září – měsíc biopotravin“ lze zaznamenat rostoucí zájem a celkovou zvyšující se návštěvnost veřejnosti na jednotlivých akcích: Biojarmark na Toulcově dvoře (cca 5 000 lidí), Čejkovické bylinkové slavnosti (cca 4 000 lidí), Bio víkend Botanicus (cca 2 000 lidí), Bio zemědělský den, včetně jezdeckých závodů na Sasově (cca 1 000 lidí), Biotrhy na Kubáni (cca 5 000 lidí).⁵⁶

Plakát akce „Září – Měsíc biopotravin“ z minulého roku 2010 je možné vidět na obrázku 3.1 (viz. Obr. 3.1).

Obr. 3.1 Plakát: Září 2010 – Měsíc biopotravin

Zdroj: Plakát final. MZe [online]. 2010, září [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/71350/Plakat_final.pdf>.

V letošním roce 2011 bude akce zaměřená na téma „Kvalita zblízka“ v návaznosti na rozšíření povinnosti značení biopotravin v EU (v roce 2010 a 2011) a bude pokračovat diskuze o daném značení domácích biopotravin. Organizátoři mohou vkládat „Akce pro rok 2011“ od 1. července 2011.

⁵⁵ Měsíc biopotravin 2010 se blíží. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2010, červen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/biopotraviny/mesic-biopotravin-2010-se-blizi.html>>.

⁵⁶ Měsíc biopotravin. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mesic-biopotravin>>.

„Žiju bio – poznejte ekologické zemědělství a biopotraviny“

Kampaň byla realizována Petrem Gandalovičem (tehdejšími ministrem zemědělství) 3. dubna 2008 na tiskové konferenci. Jejím cílem je rozšíření informací, včetně propagace biopotravin a celého ekologického zemědělství ve společnosti. Délka trvání propagační akce je stanovena na tříleté období, pokud se jedná o její financování: je z poloviny financována z Evropské unie a druhá část plyne ze Státního zemědělského a intervenčního fondu (SZIF), celková výše investice činí přibližně 28 000 000 Kč.

Kampaň se snaží zaujmout v několika rovinách, prostřednictvím billboardů, inzerce v tisku, direct mailu, plakátů a letáků v ordinacích, balíčků v porodnicích, včetně marketingových akcí (jenž jsou uveřejněny na internetových stránkách www.jimebio.cz). Použité reklamní prostředky pomáhají zaujmout širší cílovou skupinu a zvýšit tak povědomí o alternativním zemědělství, zejména jeho produktech a přínosech.

✓ **Billboardy** – existuje více typů. Na billboardech jsou zobrazeny ekologické farmy tří koproducentů, jak je vidět na obrázku 3.2 (Obr. 3.2): Josefa Sklenáře (biochovatele, obrázek prasnice s malými prasátky), Josefa Abrleho (biovinaře, obrázek vinice) a Josefa Šourka (biochovatele, obrázek krav na pastvině), jenž jsou vlastnoručně podepsáni pod heslem „BIO je životní styl“. Dále je zde také uvedena stránka akce www.ziju-bio.cz, informace o financování kampaně z prostředků EU a ČR a loga s ní spojená.

Obr. 3.2 Billboardy „BIO je životní styl“

Zdroj: Bio kampaň. *Jime bio* [online]. 2008, duben [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: http://www.jime-bio.cz/index.php?section=spotrebitel&page=bio_kampan.

✓ **Inzerce v tisku** – kampaň „Žiju bio“ je vzájemně propojená, v tiskové inzerci jsou totiž zobrazeni stejní bioproducenti, jako na billboardech a rovněž také zůstává tematické prostředí. Navíc jsou zde uvedeny postřehy biozemědělců:

„Příbuzní tvrdili, že biovíno je hloupost a teď k nám jezdí na vinobraní. Kdepak! Bio zdaleka nejsou jen jogurty a zelenina. Kvalitu BIO splňuje i moje víno. Na biovinici tvrdnou ruce a bolí záda. Použití chemického postřiku a hnojiv nepřipadá v úvahu. A tak jsou mými pomocníky slunéčka sedmitečná a draví roztoči, kteří mi tu hubí škodlivý hmyz. To ostatní zbývá na mě. Zbavuji půdu plevelu, hnojím tím, co poskytuje sama příroda, a především prořezávám keře a podrost. Pravda, někdy toho mívám plné zuby, ale když se pak v ranním slunci rozhlédnu po vinohradu, znovu vím, že to má cenu. Dřina na biovinici nekončí sklizní. Při lisování hroznů nepřidávám enzymy, šlechtěné kvasinky ani cukr. Biovíno díky tomu zůstává živé. Má zajímavou chuť, každý ročník je unikátní. Biovíno jen stěží najdete v supermarketu, neboť potřebuje šetrné uskladnění. Sehnat si ho však stojí za to, věřte mi“, jak tvrdí Josef Abrle, biovinář na inzertním plakátu, jak je vidět na obrázku 3.3 (viz. Obr. 3.3) v rámci kampaně „Žiju bio“.

Obr. 3.3 Inzerce v tisku na biovíno

Zdroj: Bio kampaň. *Jíme bio* [online]. 2008, duben [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: http://www.jime-bio.cz/index.php?section=spotrebitel&page=bio_kampan.

„Sousedé mě prohlásili za blázna a teď ode mě nakupují biomléko. Když jsem se dal na ekologické zemědělství, vybral jsem si tu těžší cestu.

Hospodařím bez pomoci chemie a průmyslových hnojiv a hlavně se musím pořád starat, aby moje farma prošla přísnými kontrolami. Mým stádům dávám jen čisté biokrmivo. Krávy jsou volně ustájené, od jara do podzimu na pastvě. Žijí uprostřed přírody, tak jak to má být. Vždyť když mé krávy mají dobrý život, já od nich mám dobré a zdravé mléko. Dnes už se směju, jak jsme před lety se ženou vyráběli první biosýry. Nyní už nabízíme celou řadu biopotravin včetně biomásla a biotvarohu. Dávno k nám nepřichází nakupovat jen lidé z okolí. No řekněte, co víc si může biozemědělec přát?“, popisuje své začátky Josef Šourek, biochovatel na inzertní propagaci, jak lze vidět na obrázku 3.4 (viz. Obr. 3.4) v rámci kampaně „Žiju bio“.

Obr. 3.4 Inzerce v tisku na biomléko

Zdroj: Bio kampaň. *Jíme bio* [online]. 2008, duben [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://www.jime-bio.cz/index.php?section=spotrebitel&page=bio_kampan>.

„Přátelé řekli, že jsem ztratil rozum a teď si pochutnávají na mém biouheráku. Jedno vám řeknu, biopotraviny prostě chutnají líp. Vezměte si třeba můj biouherák a biošunku. Jsou to výrobky z čistého masa, ze zvířat, s nimiž se zacházelo důstojně. Je to uherák a šunka, jak má být – bez nadbytečné vody a dusitanů. A přitom byste nevěřili, kolik lidí si dosud myslí, že je vyrábím ze sóji! Svým stádům dávám krmivo z vlastní ekofarmy. Prasata, skot, koně i ovce u mě žijí v přirozených podmínkách, znají slunce i sníh. Díky tomu jim nemusím preventivně dávat žádnou syntetiku či antibiotika. Zvířata čeká důstojný konec bez stresu a hrůzy, což se odráží i na lepší chuti masa. Moje ekofarma na Vysočině je prostě návratem ke zdravému rozumu“, jak

uvádí Josef Sklenář, biochovatel na inzertních plakátech, jak je vidět na obrázku 3.5 (viz. Obr. 3.5) kampaně „Žiju bio“.

Obr. 3.5 Inzerce v tisku na biomaso

Zdroj: Bio kampaň. *Jíme bio* [online]. 2008, duben [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://www.jime-bio.cz/index.php?section=spotrebitel&page=bio_kampan>.

✓ **Direct mail** – vyskytuje se ve třech verzích. První propagační materiál má formu osobního dopisu, ve kterém jsou vyzdvíženy hlavní kvality a vlastnosti biopotravin, tzn., že se nejedná jen o zboží pro vegetariány, jsou v souladu s přírodou, zdravotně nezávadné, neobsahují GMO, skvěle chutnají, ekologicky pěstovaná zelenina a ovoce má až o 50 % více vitamínů (enzymů, živin, minerálních látek), než v konvenčním zemědělství, jak lze vidět v příloze 1 (viz. Příloha 1).

Druhý reklamní materiál zobrazený v příloze 2 (viz. Příloha 2) obsahuje klady biopotravin (zelenina a ovoce má více vitamínů, nepoužívají se pesticidy, nebo GMO) a také tři recepty z biopotravin, které je možné si vyzkoušet (Polední kašička, Zrnka slunce a Malinové mlíčko).

Na posledním propagačním letáku, jak lze vidět na obrázku 3.4 (viz. Obr. 3.4), je zobrazen jeden ze tří zmiňovaných zemědělců, společně s heslem „Dejte svému dítěti to nejlepší. Začněte kupovat biopotraviny“.

Obr. 3.4 Direct mail

Zdroj: Bio kampaň. *Jíme bio* [online]. 2008, duben [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://www.jime-bio.cz/index.php?section=spotrebitel&page=bio_kampan>.

✓ **Plakáty a letáky v ordinacích** – existují dvě verze. První verze apeluje na rodiče, aby kupovali bioprodukty pro své děti „Mami, chceme bio! Abychom tě mohli zlobit, vymýšlet lumpárny, hrát si a dělat ti radost.“. Na plakátu jsou vyobrazeny stejné dvě děti s malými prasátky, jako v předchozím propagačním materiálu, jak můžete vidět na obrázku 3.4 (viz. Obr. 3.4) a 3.5 (viz. Obr. 3.5).

Obr. 3.5 Letáky a plakáty v ordinacích – první verze

Zdroj: Bio kampaň. *Jíme bio* [online]. 2008, duben [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://www.jime-bio.cz/index.php?section=spotrebitel&page=bio_kampan>.

Druhý plakát do ordinace, jak lze vidět v příloze 3 (viz. Příloha 3), obsahuje klady biopotravin (výroba v souladu s přírodou,...) a také heslo „Bio je zdravý životní styl. Návrat ke zdravému rozumu.“.

✓ **Letáky do supermarketů** – jsou také ve dvou variantách. Jeden leták, jak lze vidět na obrázku 3.6 (viz. Obr. 3.6) zobrazuje jednoho ze tří zemědělců s krávami a s heslem „Bio je správná cesta, věřte mi.“. Biochovatel Josef Šourek je i zde vlastnoručně podepsán, což podtrhuje důvěryhodnost celého materiálu.

Obr. 3.6 Letáky do supermarketů – první varianta

Zdroj: Bio kampaň. *Jíme bio* [online]. 2008, duben [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://www.jime-bio.cz/index.php?section=spotrebitel&page=bio_kampan>.

Druhý leták uvedený v příloze 4 (viz. Příloha 4) s heslem „Dopřejte kvalitu svým dětem i sobě“ se snaží prostřednictvím vyjmenování kladů biopotravin přesvědčit veřejnost ke koupi těchto produktů.

✓ **Balíčky v porodnicích** – propagační materiál, který je uvedený v příloze 5 (viz. Příloha 5), tvoří tzv. krabička na fenyklový biočaj pro maminky. Také apeluje na maminky, aby svým dětem dopřály něco výjimečného „Maminko bio nám prospívá!“ a další heslo celé kampaně „Bio je životní styl. Návrat ke zdravému rozumu.“.

2) **Vyhodnocení Akčního plánu ČR pro rozvoj EZ do roku 2010**

V rámci Akčního plánu ČR pro rozvoj EZ (2004 – 2010) se podařilo splnit jeho prioritní cíl, kterým bylo dosažení desetiprocentního podílu zemědělské půdy v ekologickém zemědělství, jak je vidět v tabulce 3.3 (viz. Tab. 3.3). Za rok 2010 došlo ke zvýšení procentuálního podílu ze zemědělského půdního fondu dokonce až na 10,55 %. Což činí rozdíl téměř

5 % oproti roku 2003, před zavedením Akčního plánu ČR (2004 - 2010) pro rozvoj EZ.

Tab. 3.3 Statistické údaje ekologického zemědělství v ČR od roku 2003

Rok	Podíl ze zemědělského půdního fondu (v %)
2003	5,97
2004	6,16
2005	5,98
2006	6,61
2007	7,35
2008	8,04
2009	9,38
2010	10,55

Zdroj: Základní statistika. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>. Vlastní zpracování 2011.

Aktuální stav dalších prioritních cílů AP (2004 – 2010):

- *vztah ekologického zemědělství k životnímu prostředí a pohodě zvířat*
- *posílení důvěry spotřebitele (propagace)*
- *zpracování a marketing*
- *schopnost podnikat a ekonomická životaschopnost*
- *výzkum, vzdělávání, poradenství*
- *nástroje politiky (politická řešení)*

Vztah ekologického zemědělství k životnímu prostředí a pohodě zvířat

Ministerstvo životního prostředí pověřilo dohlížením nad touto oblastí skupinu pod názvem „Ekologické zemědělství v ochraně přírody a krajiny“, členy tvoří experti z oboru (vybraní lidé z univerzit, praxe, výzkumu a také svazu ekologických zemědělců). Její hlavní činnost spočívá v informování veřejnosti pomocí finančních i organizačních prostředků Ministerstva životního prostředí. Skupina vydala několik odborných materiálů („Ekologické zemědělství a biodiverzita“, „Šetrné formy zemědělského hospodaření v krajině“, studie „Diverzita a ekologické zemědělství“). Dále byl spuštěn projekt „Ekozemědělci přírodě“ (vybudování modelových farem s praktickými ukázkami pozitivního přístupu k životnímu prostředí nad zákonem stanovené povinnosti) a také vznikly informační centra a poradny (v rámci Operačního fondu pro rozvoj lidských zdrojů Ministerstva životního prostředí). Otázka pohody zvířat se řeší v rámci Programu rozvoje venkova na

období 2007 – 2013. V roce 2006 byl vládou schválen „Program výzkumu v agrárním sektoru (2007 – 2012)“, týkající se zkvalitnění podmínek a určení požadavků nutných pro vylepšení pohody hospodářských zvířat. Svaz PRO-BIO a Nadace na ochranu hospodářských zvířat uspořádali v roce 2004 přednášku o EZ a pohodě zvířat a také publikovali druhé vydání učebnice Ekologické zemědělství. O rok později se konala přednáška na téma „Zdraví zvířat v EZ“ v rámci světové konference Bioakademie 2005 (uskutečněné v Lednici na Moravě).⁵⁷

Posílení důvěry spotřebitele (propagace)

K propagaci českého označení biopotravin „BIO“ přispěla výše rozebraná reklamní kampaň „Žiju bio – poznejte ekologické zemědělství a biopotraviny“, která odstartovala v roce 2008. Od roku 2005 pravidelně koná akce „Září – měsíc biopotravin“, v rámci které se mohou bioproducenti zviditelnit a zvýšit zájem o své ekologické produkty. Dále od tohoto roku spadá logo „BIO“ (tzv. biozebra) do vlastnictví státu a je spravováno MZe. Podporovány jsou i další aktivity, jako např. výstava českého EZ na světovém veletrhu Biofach (konaného v Norimberku), kooperace s marketingovým oddělením SZIF v rámci šíření osvěty u veřejnosti v oblasti alternativního zemědělství.

Nevládní reklamní akce: *Nadační fond Bartákův hrnec* – uděluje finanční odměnu ve výši 15 000 Kč v rámci ceny Bartákův hrnec již od roku 1991 (předchozí název Nadace rytíře Františka Horského a následovně Nadační fond RFH). Ocenění dostává nejlépe hospodařící ekozemědělec roku, hodnocený podle sortimentu, úrovně a kvality bioproduktů, přínosů pro dané odvětví a dalších kritérií. Výherce je následovně určen podle stanoviska odborné komise a také pomocí ohlasů veřejnosti v rámci výzvy ve vánočním čísle měsíčníků Bio.⁵⁸

Česká biopotravina roku – každoročně se uděluje od roku 2002. Hodnotícími parametry jsou především inovativnost (jedinečnost), senzorický test (chuť, vůně, vzhled), vzhled a obal výrobku (kvalita grafického

⁵⁷ AP na web. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>.

⁵⁸ VÁCLAVÍK, T. Bartákův hrnec pro nejlepšího ekologického zemědělce putuje na Valašsko. *Bio-info* [online]. 2010, květen [cit. 2011-03-26]. Dostupný z WWW: <www.bio-info.cz/zpravy/bartakuv-hrnec-pro-nejlepsiho-ekologickeho-zemedelce-putuje>.

provedení, uvedení všech podstatných informací, nezatěžování životního prostředí použitými materiály), receptura a použité suroviny (otázka kvality), způsob výroby (ohleduplnost k životnímu prostředí), místo původu (upřednostňování českých surovin), marketingový koncept (posouzení reálných šancí k prosazení se na trhu). Zatím poslední vyhlášenou Českou biopotravinou roku 2010 se stal Kančí biolovečák (fermentovaný salám) z Biofarmy Sasov. Od roku 2010 byla do soutěže přidána další kategorie „vína z ekologických hroznů“, kterou vyhrálo biovíno Malverin pozdní sběr 2007 (suché) z firmy Vinselekt Michlovský.⁵⁹

Propagace a šíření informací týkajících se alternativního zemědělství probíhá prostřednictvím internetových stránek, určených jednak pro ekozemědělce a pak také pro veřejnost: www.pro-bio.cz, www.jime-bio.cz, www.bio-info.cz, www.biopotraviny.info, www.ziju-bio.cz/biospotrebitel/.

Zpracování a marketing

K napravení nedostatečné úrovně zpracování a marketingu byly podniknuty tyto činnosti: navázání kooperace s marketingovým oddělením SZIF (pro zvýšení odbytu biopotravin), uspořádání vzdělávacích přednášek v devíti regionech České republiky v roce 2005 v oblasti „Prodeje a marketingu produktů EZ“, včetně brožury „Základy marketingu pro ekologické zemědělce“ pod záštitou Ministerstva zemědělství. Dále byly ve stejném roce publikovány další dvě informační brožury. První se jmenovala „Biopotraviny a jejich prodej v maloobchodě“ a druhá byla na téma „Jak spolupracovat s maloobchodními prodejny při prodeji bioproduktů“. Problém spočívá také v nízkém procentu biopotravin (0,75 %) na celkovém obratu prodeje potravin, který by se měl do roku 2015 zvýšit až na 3 %. Přestože není současné procento biopotravin nijak vysoké, jedná se o úspěch (ve srovnání s rokem 2003 před realizací prvního AP), kterého se dosáhlo rozšířením sítě obchodů se zdravou výživou s biopotravinami a také dodáním bioproduktů do menších obchodních řetězců. Dále došlo k rozšíření přímého prodeje a nabídky českých biopotravin. V České republice stále převažují na trhu zahraniční ekovýrobky nad domácími. Dovážené zboží tvoří kolem 60 %

---

⁵⁹ Hodnotící kritéria. *Česká biopotravina* [online]. 2010, leden [cit. 2011-03-26]. Dostupný z WWW: <www.biopotravinaroku.cz/kriteria.php>.

bioprodukce v České republice. Cílem Akčního plánu do roku 2015 je obrátit tuto situaci ve prospěch českých biopotravin.⁶⁰

Dále v roce 2007 vznikl program „Ekologické zemědělství a biopotraviny“ pod záštitou Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Od roku 2008 až 2011 je tento program finančně podporován Ministerstvem zemědělství. Jeho hlavní prioritou jsou tři oblasti: vzdělávání, poradenství a tvorbu postupů pro podporu prodeje biopotravin, zvyšování odbytu biomléka a také rozšíření bioproduktů do škol.⁶¹

V roce 2008 vydalo Ministerstvo zemědělství tři brožurky: „Agroturistika na ekofarmách“, „Jak nabízet bioprodukty restauracím“ a „Jak vytvořit a úspěšně provozovat systém biobedýnek“, které zahrnují potřebné informace k provozování těchto třech činností. Všechny materiály jsou volně dostupné a ke stažení na stránkách Ministerstva zemědělství.

Schopnost podnikat a ekonomická životaschopnost

Pro úspěšné podnikání je potřeba nejen vyrábět kvalitní bioprodukty, ale také propojit hospodářskou činnost s dobrou propagací a ostatními činnostmi, které zajistí dostatečný odbyt. Ministerstvem zemědělství bylo vypracováno několik projektů: v roce 2008 „Ekologické zemědělství a zpracování biopotravin“ (ekofarmy chránící životní prostředí) a související projekt „Ekozemědělci přírodě“ (letáky s informacemi, návštěvy ekofare, informační cedule), od roku 2009 „Podpora rozvoje regionálního odbytu biopotravin“ (snaží se informovat a pomoci ekofarmářům s podnikatelskou činností, zefektivnit ji). Dále Svaz PRO-BIO poskytuje informační činnost v oblasti administrativních požadavků týkajících se alternativního zemědělství a prostřednictvím Programu rozvoje venkova 2007 – 2013 jsou od roku 2007 podporovány investiční projekty týkající se podpory budování a oprav prostor pro produkci a uskladnění biopotravin a také jsou zvýhodněny projekty v rámci agroturistiky.⁶²

---

⁶⁰ AP na web. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>.

⁶¹ BODOKOVÁ, S. Ekologické zemědělství a biopotraviny. *Agronavigator* [online]. 2007, březen [cit. 2011-03-26]. Dostupný z WWW: <www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ch=173&typ=1&val=57072&ids=1658>.

⁶² Akční plán 2011 – 2015. *Bioinstitut* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.bioinstitut.cz/documents/Akniplan2011-2015.pdf>.

Výzkum, vzdělávání, poradenství

Ke zlepšení situace v této oblasti přispělo založení Bioinstitutu o.p.s. v roce 2004, který se orientuje na oblast výzkumu, vzdělávání a poradenství v ekologickém zemědělství. Dalšími podstatnými kroky byly: schválení „Programu výzkumu v agrárním sektoru 2007 – 2012“ (snaha o vylepšení metod pro pěstování rostlin a také chov zvířat pro vyšší kvalitu biopotravin), zařazení prioritního oddílu „Ekologické zemědělství a biopotraviny“ do Výzkumného programu Mze 2005 – 2009, založení „Databanky výzkumu EZ“, která je k dispozici na internetové stránce www.pro-bio.cz/vyzkum. Tématika alternativního zemědělství se dostala ve větším měřítku i na střední školy, např. Dalovicích, Humpolci, nebo Rožnově pod Radhoštěm a zemědělské fakulty (Praha, Brno, České Budějovice). Od roku 2009 zastřešuje Česká technologická platforma spojení mezi výrobcí, či zpracovateli bioproduktů s výzkumem.⁶³

Nástroje politiky (politická řešení)

Od roku 2006 jsou každý rok sledovány a následovně uveřejňovány data a statistiky (týkající se EZ) na stránkách Ministerstva zemědělství. Dále byla navázána spolupráce v oblasti alternativního zemědělství s mezinárodními evropskými organizacemi: IFOAM EU Group (Brusel), EZ FiBL (výzkumný ústav, Švýcarsko) a také s českými nevládními organizacemi: Svazem ekologických zemědělců PRO-BIO a Bioinstitutem o.p.s.

Od roku 2009 byl zaveden do praxe projekt Ministerstva zemědělství ***„Bioškoly - zavádění biopotravin do škol a předškolních zařízení“***

Realizátorem bioprojektu je firma COUNTRY LIFE s.r.o. (společně s Bioparkem s.r.o., PRO-BIO ligou ochrany spotřebitelů potravin a přátel EZ a dalšími) za finanční podpory Ministerstva zemědělství. Hlavní náplní této akce je: vybudování reálného prostředí pro zavedení biopotravin do školních jídelen (vytvoření kvalitní distribuční sítě); poradit školám s praxí, tzn. zařazením bioproduktů do jídelníčků (kurzy vaření, informační letáky, vzdělávací semináře); snaha o sladění zájmů škol a rodičů dětí

---

⁶³ AP na web. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>.

a bioproducentů na opačné straně („Dny otevřených vrat“, prohlídky ekofarem, školní biotrhy).

Tab. 3.4 Přehled škol podle krajů zapojených do programu „Bioškoly“

Kraj	Počet zapojených škol do projektu
Hl. město Praha	23
Pardubický	0
Středočeský	16
Jihomoravský	1
Vysočina	0
Královéhradecký	1
Liberecký	0
Olomoucký	0
Zlínský	0
Plzeňský	0
Ústecký	0
Moravskoslezský	0
Karlovarský	0
Jihočeský	0

Zdroj: Zapojené školy. *Country Life* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.countrylife.cz/bioskoly/bio-zapojene-skoly1>. Vlastní zpracování.

Hlavní klady koncepce „Bioškol“, jejichž počet lze vidět v tabulce 3.4 (viz. Tab. 3.4), spočívají v kvalitních a čerstvých surovinách, které neničí životní prostředí a mají pozitivní účinky na zdraví dětí. Zápory jsou vyšší náklady na stravu, které vzrostly přibližně do 10 % oproti konvenčním potravinám po zavedení biopotravin. A také kratší doba pro skladování, jelikož bioprodukty neobsahují konzervační ani jiné chemické látky.⁶⁴

3) **Současný stav ekologického zemědělství v ČR**

Ekologické zemědělství se v současné době pohybuje kolem 10 % podílu na zemědělském půdním fondu. Za rok 2010 činil počet podniků ekologicky hospodařících 3 517 a zaznamenává stálou rostoucí tendenci. K těmto úspěchům došlo zejména s propagačními opatřeními, jako např. kampaní „Žiju bio“, „Bioškoly – zavádění biopotravin do škol a předškolních zařízení“, „Září – měsíc biopotravin“, nebo různé biotrhy, „Dny otevřených vrat“ a také soutěže „Česká biopotravina roku“ v rámci nevládních akcí. Dalším důvodem jsou také poskytované dotace, které se poskytují z Programu

⁶⁴ Praktické informace. *Country Life* [online]. 2010, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.countrylife.cz/bioskoly/bio-prakticke-informace>.

rozvoje venkova 2007 – 2013 (rozlišované podle obdělávané kultury). Výše vyplacených dotací každým rokem stoupá, v roce 2009 činily vyplacené finanční prostředky 980 809 000 Kč. V současnosti funguje také kvalitní systém kontroly ekologického zemědělství, schválenou činností Ministerstvem zemědělství mají tři soukromé subjekty: Biokont CZ, s.r.o., KEZ o.p.s., ABCERT AG, organizační složka a potom také státní subjekt „Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský“.

Dalším ukazatelem, který se zvyšuje, je počet výrobců biopotravin, jak je vidět v tabulce 3.5 (viz. Tab. 3.5), který v roce 2010 činil 626. Největší růst v rámci českých biopotravin byl zaznamenán v těchto druzích: u pečiva, mléka, koření a také hovězího masa.

Tab. 3.5 Počet výrobců biopotravin od roku 2001

Rok	Počet výrobců biopotravin
2001	75
2002	92
2003	96
2004	116
2005	125
2006	152
2007	253
2008	422
2009	497
2010	626

Zdroj: Základní statistika. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>. Vlastní zpracování 2011.

V souvislosti s tímto růstem roste i celý trh s biopotravinami. Lze zaznamenat značný posun oproti roku 2005, v současnosti totiž trh s biopotravinami zaznamenal nejméně 3,5 násobek původního obrátu (kolem 2 mld. Kč). V roce 2008 došlo ke změně poměru domácích a dovážených biovýrobků, import se snížil o 5 % na 57 % a biopotraviny vyprodukované v České republice tak tvořily 43 %. Důležitým faktem zůstává to, že velká část biopotravin v České republice pochází z importovaných surovin anebo se tady jenom přebaluje. U struktury prodejních míst biopotravin převažují nadnárodní maloobchodní řetězce, druhé místo tvoří obchody se zdravou výživou (18 %, což činí 324 mil. Kč v roce 2008), třetí jsou lékárny (4 % v roce 2008), gastronomické provozovny (0,6 %, 11 mil. Kč v roce 2008)

a dále také ostatní formy prodeje, ať už na tržišťích, nebo na farmách (činí 1,4 % v roce 2008). V roce 2010 proběhly farmářské trhy na podporu bioproduktů v Praze a dalších městech.⁶⁵

V současné době spočívá problém zejména v nejednotné koncepci propagace a osvěty, týkající se alternativního zemědělství. To následovně snižuje efektivnosti celé kampaně určené na podporu prodeje a zacílení na konečného spotřebitele nemusí být tak účinné, jak by mohlo být. Propagace a osvěta by se z tohoto důvodu měla zaměřit na širší cílovou skupinu, zahrnující pozitiva pro společnost jednak environmentální (kladný vliv na životní prostředí), ale také ekonomické. Vše by mělo probíhat jasnou a dobře pochopitelnou formou, aby oblast ekologického zemědělství získala na důvěryhodnosti, jak u běžných konzumentů, tak i u odborné veřejnosti. Kampaň by se měl zaměřit na širší spektrum celého alternativního zemědělství, tzn. nejen na bioprodukty, ale také třeba na tzv. „venkovské ekonomiky“, tedy agroturistiku, biofarmy, přímý prodej, místní původ.⁶⁶

4) **Vize a hlavní cíle Akčního plánu**

Hlavní vize do roku 2020 spočívá v zajištění stability služeb, trhu a státní politiky v oblasti ekologického zemědělství, s ohledem na pohodu zvířat a životní prostředí.⁶⁷

Hlavní cíle alternativního zemědělství jsou kvalitní: trh (konkurenceschopný, stabilní, prosperující, s ohledem na welfare), infrastruktura (měla by být z dlouhodobého hlediska udržitelná a vést k nárůstu výroby biopotravin v ČR), prvovýroba a zpracovatelská činnost (jak v zemědělské, tak i u nezemědělské činnosti).

Ekologické zemědělství se v současné době pohybuje nad 10 % podílem na zemědělském půdním fondu, novým cílem je dosažení 15 %. A dále také zajistit více než 20 % podíl orné půdy na celkové výměře půdy alternativního zemědělství (v roce 2010 činil 12,27 %), např. pomocí růstu

---

⁶⁵ AP na web. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>.

⁶⁶ Akční plán 2011 – 2015. *Bioinstitut* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.bioinstitut.cz/documents/Akeniplan2011-2015.pdf>.

⁶⁷ AP na web. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>.

trhu, zajištění lepší připravenosti farem pro přechod na EZ, podpoření produkce veřejných statků.⁶⁸

Podíl biopotravin na celkovém množství zpracovaných potravin by se měl dostat na úroveň 3 %. Dále by se měl změnit poměr českých biopotravin na 60 % ve vztahu k dováženým (zahraniční produkty by měly 40 %). Pomocí šíření osvěty mezi veřejností, srovnání a výčet výhod (příznivé vlivy na životní prostředí, život lidí i zvířat) oproti konvenčnímu zemědělství (vycházející z podložených vědeckých studií), zvýšení důvěry spotřebitele v alternativní zemědělství, využití média k propagaci EZ, podpořit lokální odbyty. Mělo by dojít také ke zvýšení spotřeby biopotravin každý rok nejméně o 20 % (šíření osvěty ve společnosti, podpora růstu poptávky a regionálního odbytu, zefektivnění dodavatelských řetězců). Dále by se měl navýšit příjem z produkce ve vztahu k podporám a snažit se podpořit ekonomické myšlení ekopodnikatelů, aby se zvýšila jejich konkurenceschopnost (poskytnutí informací, snaha o snižování závislosti ekologických subjektů na státních dotacích). Zvyšovat pozitivní dopady na životní prostředí i pro zdraví obyvatel a pohodu zvířat.⁶⁹

5) Hlavní řešené oblasti Akčního plánu

Jedná se o pět oblastí:

- *trh s biopotravinami a důvěra ve spotřebitele*
- *poradenství, výzkum, šíření informací*
- *přínosy EZ pro životní prostředí a pohodu zvířat*
- *ekonomická udržitelnost EZ*
- *propagace a osvěta EZ a produkce biopotravin*

Trh s biopotravinami a důvěra ve spotřebitele

Zaměřit se na podporu růstu poptávky po biopotravinách a podporu regionálního odbytu, např. prostřednictvím médií, vzdělávací a informační pomoc, jednak pro prodej a marketing biopotravin a pak také v ostatních oblastech (hromadné stravovací zařízení, agroturistika, ubytování, cestovní ruch). Dále zefektivnit kooperaci dodavatelského řetězce pro biopotraviny

⁶⁸ Základní statistika. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>.

⁶⁹ AP na web. Ministerstvo zemědělství [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>.

(sledovat trh, nabídku, poptávku a trendy, tlak na pokles výrobních nákladů a vyšší efektivnost v oblasti dodavatelského řetězce pro biopotraviny, podpora vzniku zemědělských sdružení (lepší vyjednávací podmínky) za cílem společného prodeje a marketingu). A také podpora důvěry ekologického zemědělství v ČR (kontroly, zavedení národního značení pro biopotraviny vyrobené kompletně v ČR z českých surovin).⁷⁰

Poradenství, výzkum, šíření informací

Zvýšit hodinový rozsah předmětů věnujících se EZ na školách. Posílení výzkumu v alternativním zemědělství (vybudování výzkumných zařízení, následovné využití informací z databází výzkumu o EZ), poradenství (školení odborníků v konvenčním zemědělství o EZ).⁷¹

Přínosy EZ pro životní prostředí a pohodu zvířat

Sledovat vliv EZ na životní prostředí, tzn. provádět výzkumy, včetně následovného vyhodnocení a možnosti využití výsledků (prevence proti klimatickým dopadům, otázka zdraví obyvatelstva). V rámci pohody zvířat – zaměřením se na zlepšení současné situace, provádět kontroly dodržování stanovených norem, školení v oblasti metodiky vyhodnocování pohody zvířat v alternativním zemědělství.

Ekonomická udržitelnost EZ

Sledování statistických ukazatelů (v celém sektoru EZ, ekofare, jednotlivých komodit) a průběžné sledování cen, včetně podílů na trhu, aby mohly být zpřístupněny informace pro účely státní správy a ekozemědělců. Snaha o zvýšení konkurenceschopnosti zemědělců ekologicky hospodařících v ČR po roce 2013 (nastavení nových podmínek pro poskytování dotací, porovnat studie v ČR se zahraničím) a nárůst spotřeby českých biopotravin (nové národní označení pro biopotraviny vyrobené kompletně v ČR, včetně jednotlivých surovin a také propagovat zvýšení využívání biopotravin ve veřejném stravování).⁷²

---

⁷⁰ Akční plán 2011 – 2015. *Bioinstitut* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.bioinstitut.cz/documents/Akcnipplan2011-2015.pdf>.

⁷¹ AP na web. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>.

⁷² Akční plán 2011 – 2015. *Bioinstitut* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.bioinstitut.cz/documents/Akcnipplan2011-2015.pdf>.

Propagace a osvěta EZ a produkce biopotravin

Snaha o světu prostřednictvím vzdělávacích a informačních kampaní o kladech alternativního zemědělství, informace o novém evropském biologu, provést srovnání ekologického a konvenčního zemědělství (vycházet přitom z podložených výzkumů a studií), podpořit trh s biomlékem a biopotravinami (včetně informací), propagovat pozitivní dopady na životní prostředí a veřejné statky v EZ.⁷³

6) Způsob implementace a hodnocení AP

MZe pověřilo kontrolní činností Komisi pro EZ, kterou tvoří zástupci příslušných rezortů, nevládních organizací a České technologické platformy EZ. Komise pro EZ bude dohlížet každoročně na plnění stanovených cílů, řízení činností s tím spojených a dále bude fungovat jako poradní orgán pro MZe. V případě neadekvátnosti přijatých opatření (provádí se průběžné hodnocení plnění daných úkolů) mohou být realizovány nové konkrétní aktivity v příštích letech.⁷⁴

7) Souhrn dané problematiky

V rámci prvního Akčního plánu pro EZ do roku 2010 byl splněn prioritní cíl ve formě 10 % podílu EZ na celkové výměře zemědělské půdy (propagační kampaň „Žiju bio“). V dalším Akčním plánu do roku 2015 je stanoven 15 % podíl EZ na celkové výměře zemědělské půdy, dále jsou v něm také zahrnuty ostatní požadavky, zejména vylepšení kontrolního a kompletního systému alternativního zemědělství (nasměrování cílů na welfare, výzkum, vzdělávání, trh s biopotravinami).

8) SWOT analýza zemědělství v ČR

Druhý Akční plán (2011 - 2015) zahrnuje SWOT analýzu ekologického zemědělství v České republice, která je uvedena v tabulce 3.6 (viz. Tab. 3.6), kde jsou uvedeny silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby.

---

⁷³ AP na web. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>.

⁷⁴ Akční plán 2011 – 2015. *Bioinstitut* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.bioinstitut.cz/documents/Akcniplan2011-2015.pdf>.

Tab. 3.6 SWOT analýza EZ v ČR

Silné stránky: - fungující systém dotací v rámci PRV - platná pravidla pro splnění požadavků pohody zvířat - odpovídající technické zázemí - účinný systém kontroly - platná právní legislativa (na národní a mezinárodní úrovni) - kampaně („Žiju bio“)	Slabé stránky: - neadekvátní úroveň výzkumu, vzdělávání a poradenství v alternativním zemědělství - nízká ekonomická životaschopnost a schopnost podnikat (závislost ekozemědělců na dotacích, neschopnost financovat podnikání z vlastních zdrojů) - nedostatečné odůvodnění kladných dopadů EZ na životní prostředí ve společnosti - nízký stupeň koordinace a společného postupu při probírání klíčových otázek týkajících se rozvoje EZ (nevládní skupiny jsou často nedostatečným partnerem pro Ministerstvo zemědělství) - nedostatečná spolupráce mezi organizacemi a státní správou, jak na státní, tak i na lokální úrovni
Příležitosti: - využití zkušeností ze zahraničí - propagace a šíření informací pomocí médií - zaměření na lokální speciality (místní znalosti, speciální odrůdy rostlin, vzácné plemena zvířat) - využití podpory veřejnosti - využít možností trhu (včetně obchodní sítě) - využití možností z EU	Hrozby: - rozrůstání využití GMO v celé Evropě i mimo ni - nestabilní trh a ekonomické prostředí - malá koupěschopnost obyvatelstva - zneužití ekologického označení (ztráta důvěry) - problematické vlastnické vztahy - dopad konvenčního zemědělství na ŽP

Zdroj: AP na web. MZe [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>. Vlastní zpracování 2011.

4 Srovnání situace s využíváním tzv. bedýnek v ČR a v zahraničí

4.1 Historické souvislosti a současnost

Zdravý životní styl (projevující se péčí o své tělo, kupováním kvalitních a čerstvých surovin) je pro mnohé lidi v dnešní době důležitým faktorem. A tak se rozrůstá i poptávka po produktech pocházejících z ekologického zemědělství. Reakcí na to vznikly prodejny se zdravou výživou, speciální vyhrazená místa v supermarketech (pro bioprodukty, např. v obchodních řetězcích Interspar, Albert, Billa) a v posledních letech také systém distribuce biobedýnek, který se neustále rozšiřuje. Přesto oproti ostatním zemím je stále tento způsob prodeje v České republice teprve v počátcích.

První krůčky pro vytvoření systému distribuce prostřednictvím tzv. bedýnek byly uskutečněny v 60. letech v Japonsku, kdy se sice zvedla celková životní úroveň a ekonomika zažila rozmach, ale na druhé straně vznikly velké sociální problémy. Nárůst obyvatel v příměstských oblastech způsobil navýšení dopravy, vzrostla kriminalita a celkové znečištění. Zisk se stal pro mnoho lidí prioritním cílem, i za cenu použití přídatných chemických látek v potravinách, které vyvolalo zděšení mezi spotřebiteli.⁷⁵

Po kauzách s kontaminovanými potravinami se objevila poptávka po zdravých surovinách přímo od farmářů. Smlouvy mezi spotřebiteli a drobnými zemědělci se nazývaly „Teikei“ a byly charakterizovány sdílenou odpovědností a závazkem mezi farmáři (povinnost dodávat vyprodukované suroviny) a odběrateli (povinnost odebírat vyprodukované suroviny). Přičemž zákazník musel předem hospodáři zaplatit (cena byla určena tak, aby zemědělec dosáhl odpovídající zisk) a zemědělec byl povinen pravidelně dodávat čerstvé a kvalitní (bez chemického ošetření) vypěstované produkty. V České republice často užívaný pojem „bedýnek“ není ovšem příliš přesný, protože zcela nevystihuje celou podstatu dané oblasti. Existuje totiž několik druhů bedýnkových družstev. Jedním z nich je také **„Zemědělství podporované místní komunitou“**, které umožňuje spotřebitelům využít příležitosti alternativního způsobu nakupování produktů (než v obchodech),

---

⁷⁵ Le système Teikei pour une société durable. *Urgenci* [online]. 2007, březen [cit. 2011-04-09]. Dostupný z WWW: <www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=Les%20Teikeis%20au%20Japon>.

skýtá také nové možnosti odbytu pro zemědělce a dává prostor k propojení zájmů obyvatelů měst a farmářů.⁷⁶

Ve stejné době (60. léta) se tento nový způsob prodeje prostřednictvím tzv. zeleninových bedýnek zavedl také ve Švýcarsku a Německu. K jeho rozšíření došlo o několik let později i v dalších zemích (zejména v západních). Ve Francii a USA funguje provozování biobedýnek úspěšně už přes 20 let.⁷⁷

Liší se názvy používané pro tento systém, v USA a Kanadě se jmenují CSA (Community Sustainable Agriculture), ve Francii AMAP (Associations pour le Maintien d'une Agriculture Paysanne) a v Portugalsku Reciproco (RElations de CItoyenneté entre PROducteurs et CONsommateurs).

Od roku 2008 se systém distribuce biobedýnek (obsahující kvalitní a čerstvé suroviny od vybraného ekologického zemědělce) zavedl a propaguje také v České republice. Složení těchto ekobalíčků (ve formě bedýnky, tašky, košíku) je různé, může se jednat o zeleninu, ovoce, med, mléčné produkty, bylinky, víno, pečivo, maso, nebo další produkty.

I přes odlišnost jednotlivých modelů používaných v jednotlivých zemích, lze zaznamenat společné prvky u všech těchto typů, tzn., že dodaná bedýnka by měla být čerstvá, vyprodukované suroviny (ať už ovoce, zelenina, či další produkty) by měly pocházet z blízkého okolí, bedýnka je dopravena k zákazníkovi buď přímo domů, nebo na dříve dohodnuté odběrné místo. V roce 2008 fungoval na českém trhu první a jediný bedýnkový systém, který provozovali manželé Vymětalovi ze Zlína. Distribuce biobedýnek probíhala pomocí rozesílaných poštovních balíků, nejen v České republice, ale také na Slovensku.⁷⁸

Ministerstvo zemědělství v rámci podpory systému distribuce prostřednictvím bedýnek vydalo v roce 2008 brožurku s názvem „**Jak vytvořit a úspěšně provozovat systém biobedýnek**“, která obsahuje podstatné

---

⁷⁶ VALEŠKA, J. Zemědělství podporované místní komunitou. *Bedýnky* [online]. 2010, září [cit. 2011-02-05]. Dostupný z WWW: <www.bedynky.cz/text/zemedelstvi-podporovane-mistni-komunitou>.

⁷⁷ Biobedýnky: čerstvá lokální zelenina přímo na váš stůl. *Mé BIO* [online]. 2010, březen [cit. 2011-04-02]. Dostupný z WWW: <www.mebio.cz/clanky/biobedynky-cerstva-lokalni-zelenina-primo-stul/>.

⁷⁸ VÁCLAVÍK, T. Jak vytvořit a úspěšně provozovat systém biobedýnek. *MZe* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/38610/Jak_vytvorit_a_uspesne_provozovat_system_biobedynek.pdf>.

informace pro začátek podnikání v této oblasti a další potřebné kroky po jejím zahájení (propagace, ekonomické aspekty). Publikace se skládá z šesti kapitol: Co je systém biobedýnek, Vytvoření systému bedýnek, Potřebné vybavení, Řízení systému bedýnek, Pěstování biozeleniny pro systém biobedýnek a Buďte kreativní.

Od roku 2008 se systém distribuce biobedýnek a počet jeho provozovatelů v rámci České republiky značně rozrostl. Největší zájem o koupi distribuovaných ekologických produktů je ve větších městech, jako je Praha nebo Brno, ale postupně se počet bedýnkových družstev rozšiřuje také v menších městech, jak je vidět na tabulce 4.1 (viz. Tab. 4.1).

Tab. 4.1 Počet bedýnkových družstev v jednotlivých okresech

Okres	Počet družstev	Okres	Počet družstev
Beroun	2	Mladá Boleslav	1
Brno	4	Nový Jičín	1
Česká Lípa	2	Nymburk	2
České Budějovice	3	Olomouc	3
Český Krumlov	2	Ostrava	1
Frýdek-Místek	2	Plzeň	1
Hodonín	1	Praha	17
Hradec Králové	2	Šumperk	1
Chrudim	1	Tábor	2
Jihlava	1	Teplíce	3
Karlovy Vary	1	Třebíč	1
Kladno	1	Uherské Hradiště	1
Liberec	2	Vyškov	2
Litoměřice	1	Žďár nad Sázavou	2
Mělník	4	Celkem	67

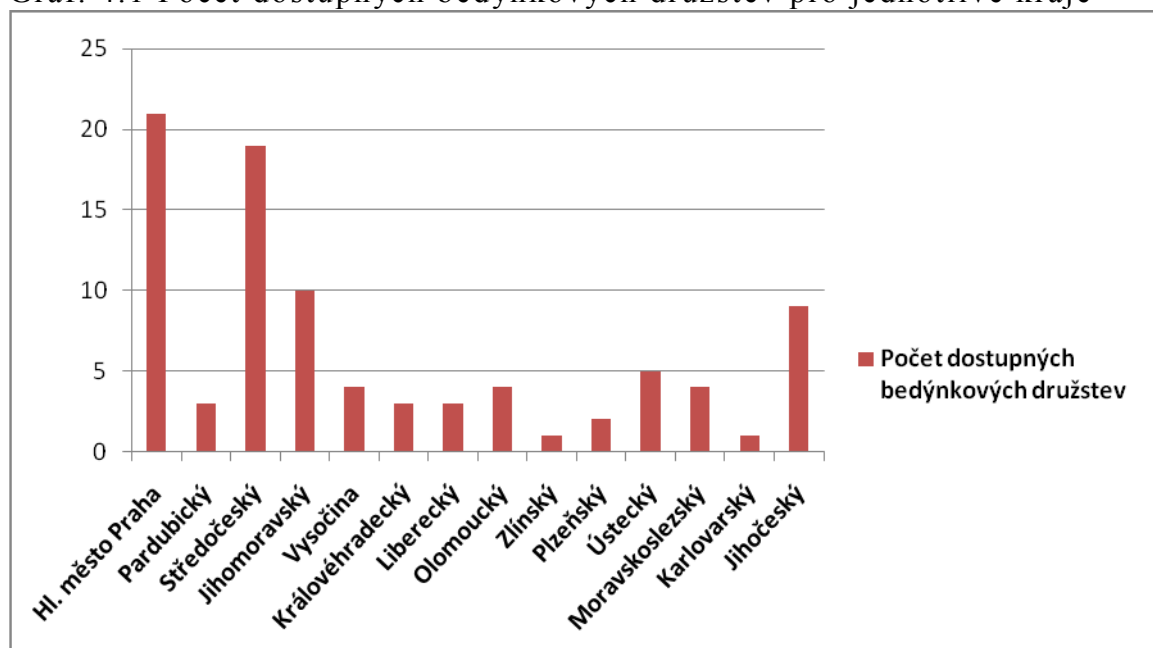
Zdroj: Bedýnky. *Bedýnky* [online]. 2011, duben [cit. 2011-04-08]. Dostupný z WWW: <www.bedynky.cz/bedynky>. Vlastní zpracování 2011.

Některá bedýnková družstva nabízejí své biobedýnky ve více oblastech v rámci celé České republiky (tzn., že jedno družstvo je aktivní ve více krajích a v grafu 4.1 (viz Graf 4.1) je zahrnuto vícekrát), zejména aby se lépe prosadili na trhu a zvýšili tak možnosti svého odbytu.

Množství provozovatelů biobedýnek od roku 2008 každým rokem stoupá. Přesto poptávka po biobedýnkách v některých městech stále převyšuje nabídku. A tak na českém trhu v současné době stále existuje značný prostor

pro budování nových družstev, aby se zvýšila nabídka a uspokojilo se tak více zákazníků.

Graf. 4.1 Počet dostupných bedýnkových družstev pro jednotlivé kraje

Zdroj: Bedýnky. *Bedýnky* [online]. 2011, duben [cit. 2011-04-08]. Dostupný z WWW: <www.bedynky.cz/bedynky>. Vlastní zpracování 2011.

Distribuce ekologických produktů nemusí vždy probíhat prostřednictvím bedýnek, ať už dřevěných či plastových. Je možné využít i další formy obalů: kartonové krabice (levné, lehce skladovatelné, dlouhá životnost, mohou se využít k propagaci (nalepit logo firmy)), papírové a plastové tašky (levné, snadno skladovatelné a přenositelné). Je dobré motivovat zákazníky k opětovnému využití už jednou použitých obalů (s ohledem na životní prostředí a snížení provozních nákladů).⁷⁹

Typy bedýnek

Rozhodování o velikosti, složení a ceně biobedýnky spadá do kompetence každého provozovatele biobedýnek. Sám si tak může určit strategii, se kterou se může odlišit od konkurence a vybrat si způsob, kterým se bude snažit zaujmout své případné zákazníky.

Bedýnky se standardně prodávají ve třech velikostech: malá, střední a velká. Někteří provozovatelé dávají na výběr jenom ovocnou, zeleninovou

⁷⁹ VÁCLAVÍK, T. Jak vytvořit a úspěšně provozovat systém biobedýnek. *MZe* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/38610/Jak_vytvorit_a_uspesne_provozovat_system_biobedynek.pdf>.

nebo mixovanou biobedýnku, jiní zase přidávají navíc ostatní ekologické produkty jako med, mléko, víno, džemy, pečivo, maso.

Cena biobedýnek je odlišná podle složení (některé plodiny jsou dražší, některé levnější) a velikosti: malá (vážící 3 až 5 kg se pohybuje kolem 100 až 250 Kč), střední (4 až 7 kg, cena cca 200 až 400 Kč), velká (7 – 10 kg, cena kolem 300 až 600 Kč). Někteří provozovatelé zahrnují do ceny biobedýnky i dopravu, jiní si ji účtují zvlášť.

Namixování bedýnek se odvíjí zejména podle aktuálního období v roce (tzn. podle aktuálních vypěstovaných nebo dostupných produktů (sezónnost)). Dále se rozlišují podle konečného konzumenta „Baby bedýnka“. Bedýnka pro děti, např. ze Dvora Vyšíněk se v září minulého roku prodávala ve dvou variantách: malá pětikilová bedýnka (obsahovala karotku Nantes, mrkev Rubínu, petržel kořenovou, červenou řepu, brambory, jablka, celer bulvový) stála 200 Kč a velká jedenáctikilová bedýnka (navíc zahrnovala dýni Hokkaido, kedluben gigant, pórek) stála 400 Kč. Nebo také zemědělci reagují na aktuální svátky „Velikonoční bio košík“. Zemědělci se tak snaží zaujmout a prosadit na trhu u konzumentů pomocí různých variací namixovaných produktů. Někteří provozovatelé biobedýnek přidávají do bedýnek i další propagační materiály, např. recepty.

Výhody a negativa biobedýnek

Hlavní pozitiva pro odběratele jsou kvalitní a čerstvé produkty (bez chemických konzervantů, sezónní zelenina a ovoce, plus další produkty, mléko, maso, bylinky, víno, džemy), podpora místních zemědělců a také ochrany životního prostředí (šetrné produkční metody splňující limity pro provozování ekologického zemědělství), dobrá cena (mnohdy levnější než v běžných obchodech, protože odpadávají náklady na propagaci, nižší náklady na dopravu), spolehlivá distribuce (ušetření času, pravidelné dodávky, podle dohody možnost dodání domů), možnost vyzkoušet nové druhy ovoce a zeleniny (některé speciální produkty je těžké v běžných obchodních řetězcích nakoupit).⁸⁰

---

⁸⁰ Biobedýnky: čerstvá lokální zelenina přímo na váš stůl. *Mé BIO* [online]. 2010, březen [cit. 2011-04-02]. Dostupný z WWW: <www.mebio.cz/clanky/biobedynky-cerstva-lokalni-zelenina-primo-stul/>.

Pro provozovatele spočívají hlavní přínosy provozování biobedýnek v přímém kontaktu s odběratelem (zpětná vazba, příležitost změnit a vylepšit své podnikání), možnosti určit si marketingovou strategii (podstatná je zejména při zavedení, později už není po získání klientely propagace tak potřebná), pravidelném příjmu, předem určeném odběru (registrace zákazníků), možnosti naplánování objemu produkce (podle zájmu zákazníků). Provozování systému biobedýnek v sobě skýtá také negativa, která mohou postihnout zemědělce. Jedná se především o vypěstované přebytky (někdy je těžké určit přesný objem produkce), příliš velký rozsah pěstovaných produktů (lidé mohou chtít rozmanité produkty, což může být pro hospodáře obtížné a mohou tak přijít o úspory z rozsahu), zemědělec musí mít potřebné znalosti a dovednosti, aby dokázal řídit celý systém a jeho podnikání bylo efektivní (je nutné sledovat včasnost plateb, velikost dodávek, požadavky zákazníků).⁸¹

Ekonomické hledisko

Při zahájení provozování systému bedýnek je důležité zhodnotit kompletní ekonomickou situaci pro rozvoj nového podnikání, tzn. provést průzkum trhu (možnost uplatnit se na tomto trhu, zda už není v dané oblasti dostačující množství provozovatelů biobedýnek, analyzovat si cílovou skupiny, zda bude o daný produkt zájem), případné možnosti propagace (letáky, stránky na internetu, reklama v médiích) dále udělat finanční analýzu (sestavit podnikatelský a finanční plán, příjmy a výdaje, financování z vlastních zdrojů, cizích zdrojů, návratnost investic).

---

⁸¹ VÁCLAVÍK, T. Jak vytvořit a úspěšně provozovat systém biobedýnek. *MZe* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/38610/Jak_vytvorit_a_uspesne_provozovat_system_biobedynek.pdf>.

4.2 Právní hledisko spojené s provozováním biobedýnek

Samotné zahájení provozování systému biobedýnek může být realizováno dvěma způsoby, buď přímo samotným farmářem, který prodává své produkty, nebo přes podnikatele (zprostředkovatele, který může odkupovat rozmanité produkty od více zemědělců).

Zahájení podnikání v ekologickém zemědělství

Každý případný zájemce o podnikání v ekologickém zemědělství musí před zahájením činnosti podat jednostránkovou žádost o registraci na Ministerstvo zemědělství. Formulář je dostupný na stránkách MZe www.eagri.cz, nebo na požádání u některé ze tří soukromých kontrolních organizací (KEZ, o.p.s., BIOKONT CZ, ABCERT AG). Přílohou žádosti je také stanovisko jedné z kontrolních organizací, která musí potvrdit, že žadatel absolvoval vstupní kontrolu a splňuje požadavky plynoucí ze zákona a nařízení. Proto je nutné před podáním žádosti na MZe se přihlásit u jedné ze tří pověřených kontrolních organizací a podepsat s ní smlouvu o certifikaci a kontrole. Po úspěšném absolvování vstupní kontroly dostane žadatel požadované potvrzení a může se obrátit na MZe.⁸²

Zemědělec hospodařící v konvenčním zemědělství při přechodu na ekologické zemědělství, musí také podat žádost o registraci na MZe, které mu sdělí přechodné období a po vypršení této lhůty mu vydá rozhodnutí o registraci pro EZ. Osoby (výrobci, obchodníci, dovozci) podnikající v EZ musí také podávat žádost o registraci na MZe, které jim následovně sdělí své rozhodnutí.⁸³

Biobedýnky přímo od farmáře

Samotný systém distribuce ekoproduktů u tohoto typu je založen na spolupráci dvou stran, tzn. ekofarmáře z nedalekého okolí a adekvátního počtu lidí (přibližně 30 až 50), kteří se společně dohodnou na dodávkách kvalitních čerstvých nebo sezónních produktů, ať už se jedná o ovoce, zeleninu nebo ostatní produkty (bylinky, zavařeniny, mléko, maso), pocházející z ekologického zemědělství. Biobedýnky mohou být doručeny

⁸² VALEŠKA, J. Ekologické zemědělství. *Biospotřebitel* [online]. 2010, leden [cit. 2011-04-13]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/biospotrebitel/ms_files/55MORFCJ80513.pdf>.

⁸³ VALEŠKA, J. Ekologické zemědělství. *Biospotřebitel* [online]. 2010, leden [cit. 2011-04-13]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/biospotrebitel/ms_files/55MORFCJ80513.pdf>.

přímo až domů ke konečnému zákazníkovi, nebo si pro ně mohou případní zájemci přijet na dohodnuté odběrné místo (např. obchod se zdravou výživou, biokavárna). Odběratelé si přebírají hotovou bedýnku, bez kontaktu cizích osob, a tak se už nemusí vést další registrace.⁸⁴

Pokud se ekologický zemědělec rozhodne samostatně prodávat své produkty prostřednictvím bedýnek, musí dodržet zákonem stanovené podmínky prodeje. Ty se odlišují podle sortimentu, který farmář prodává.

Jestliže jde o soustavnou činnost, jejímž účelem je dosažení zisku, musí daná osoba vlastnit Živnostenský list podle Zákona 455/1991 Sb. U živností řemeslných (prodej pečiva prostřednictvím biobedýnek) je navíc požadována kvalifikace v příslušném oboru, u živností volných není kvalifikace potřebná (zpracování zeleniny a ovoce). Výjimku z tohoto Zákona 455/1991 Sb. (paragraf 3, odstavec 3) tvoří prodej nezpracovaných živočišných a rostlinných produktů z vlastní drobné pěstitelské a chovatelské činnosti, vyprodukované fyzickými osobami, na které se zákon nevztahuje.⁸⁵

Bedýnky od podnikatele (přes zprostředkovatele)

Jestliže podnikatel odkupuje produkty od jednoho nebo více zemědělců a pak je následně skládá do bedýnek, musí se zaregistrovat jako „osoba uvádějící potraviny do oběhu“ na stanoveném krajském inspektorátu Státní zemědělské a potravinářské inspekce (SZPI). V rámci nařízení ES č. 178/2002 se za „provozovatele potravinářské podniku“ považuje veškerý „veřejný nebo soukromý podnik, ziskový nebo neziskový, který se mimo jiné zabývá zpracováním a distribucí potravin“. Pokud dotyčný zprostředkovatel pracuje také s živočišnými výrobky, je někdy nutné nahlásit tuto skutečnost Krajské veterinární správě (záleží to na stanovisku SZPI). Jestliže podnikatel provozuje distribuci biobedýnek na základě živnostenského oprávnění (pro prodej biopotravin) dle Zákona 455/1991 Sb. musí nahlásit svou provozovnu

---

⁸⁴ Biobedýnky: čerstvá lokální zelenina přímo na váš stůl. *Mé BIO* [online]. 2010, březen [cit. 2011-04-02]. Dostupný z WWW: <www.mebio.cz/clanky/biobedynky-cerstva-lokalni-zelenina-primo-stul/>.

⁸⁵ VALEŠKA, J. Ekologické zemědělství. *Biospotřebitel* [online]. 2010, leden [cit. 2011-04-13]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/biospotrebitel/ms_files/55MORFCJ80513.pdf>.

na Živnostenském úřadě, ale jen v tom případě pokud vykazuje zisk (pokud nevykazuje zisk, tak se to za živnost nepovažuje).⁸⁶

Hygienické normy

Na přímý prodej zemědělských výrobků (mimo mléčné a masné produkty, na které se navíc vztahuje Zákon 286/2003 Sb. o veterinární péči) se vztahují předpisy pro „uvádění potravin do oběhu“, tedy Zákon 110/1997 Sb. o potravinách a vyhlášky z Ministerstva zemědělství a Ministerstva zdravotnictví (splnění zdravotní nezávadnosti; požadavky na kvalitu a označení; hygienické normy pro výrobu, skladování a prodej).⁸⁷

Nejpodstatnější hygienické požadavky (vyplývající ze Zákona 110/1997 Sb. o potravinách) jsou obsaženy v tzv. „Potravinářském Pateru“ Státní zemědělské a potravinářské inspekce (dříve určené především pro konání farmářských trhů, ale týká se to i ostatního prodeje potravin): nebalené potraviny je potřeba ochránit před znečištěním (prachem, spadnutím na zem), kontaktem s kupujícími a prodejcem (použití gumových rukavic, podávacích nástrojů); místo, kde je zboží vystaveno, musí být čisté a omyvatelné; produkty, které potřebují být v chladu (maso, mléko,...) musí být uskladněny v chladicích zařízeních; během manipulace a nabízení nebalených potravin musí být k dispozici dostatek pitné vody (umývání prodejních ploch, umytí rukou); při prodeji krájených potravin (koláčů, sýrů) musí být zajištěna jedna pitná voda a také teplá voda; dále musí být k dispozici sociální zařízení.⁸⁸

Kontrolou nad prodejem potravin je oprávněna Státní zemědělská a potravinářská inspekce (s výjimkou masných a mléčných produktů spadajících pod Státní veterinární správu).

---

⁸⁶ KOTĚRA, J. Právní aspekty prodeje bedýnek. *Bedýnky* [online]. 2011, leden [cit. 2011-02-05]. Dostupný z WWW: <www.bedyanky.cz/text/pravni-aspekty-prodeje-bedynek>.

⁸⁷ VALEŠKA, J. Ekologické zemědělství. *Biospotřebitel* [online]. 2010, leden [cit. 2011-04-13]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/biospotrebitel/ms_files/55MORFCJ80513.pdf>.

⁸⁸ KOTĚRA, J. Právní aspekty prodeje bedýnek. *Bedýnky* [online]. 2011, leden [cit. 2011-02-05]. Dostupný z WWW: <www.bedyanky.cz/text/pravni-aspekty-prodeje-bedynek>.

4.3 Situace s využíváním tzv. bedýnek v zahraničí

Ve světě fungují různé systémy snažící se podpořit ekologické zemědělce a jejich produkci, která bývá následně prodávána případným zájemcům. V USA a Kanadě se jmenují CSA (Community Sustainable Agriculture), ve Francii AMAP (Associations pour le Maintien d'une Agriculture Paysanne) a v Portugalsku Reciproco (RElations de CItoyenneté entre PROducteurs et CONsommateurs), v Japonsku Teikei.

CSA (Community Sustainable Agriculture, Společenství udržitelného zemědělství)

CSA je založeno na základě vytvoření spolupráce mezi místní farmou a občany, kteří mají o tuto formu vzájemné podpory zájem (včetně sdílení případných rizik a přínosů). Obecně platí, že zákazník se zavazuje svým podpisem k platbám předem a zemědělec se zavazuje dodávat své produkty po celou sezónu. Riziky spojenými se zemědělskou činností se myslí zejména: těžké klimatické podmínky, přírodní katastrofy, poškození hmyzem, nakažení parazitickým onemocněním. Pro zemědělce je důležité vybrat si a zaujmout správnou cílovou skupinu (podle vzdálenosti od farmy, podle sociálních a ekonomických faktorů, propagace pomocí webových stránek a brožur). Cílem celého projektu je snaha o podporu drobných zemědělských ekologických producentů, aby nemuseli ukončit svou činnost (kvůli tlakům velkých obchodních řetězců, nízkým výkupním cenám). Přínosy pro občany, kteří se do vzájemné spolupráce zapojí, jsou kvalitní a zdravé potraviny (bez chemických přídavných látek) za přiměřené ceny, možnost podpořit drobné farmáře, aby se zachoval specifický krajinný ráz a také příležitost udělat něco pro životní prostředí. Obsah košů se liší od jedné farmy na druhou (záleží to na produkčních možnostech a ochotě zemědělce, lidé mají rádi pestrou nabídku produktů). Tento systém se používá v USA a Kanadě.⁸⁹

V USA byl v posledních zaznamenán růst celkového obrátu s bioprodukty, např. v roce 2009 oproti předcházejícímu roku 2008 vzrostl celkový obrát o 5,3 % a činil 26,6 mld. dolarů. V roce 2009 činil obrát biopotravin 24,8 mld. dolarů a 1,8 mld. dolarů tvořily ostatní produkty

---

⁸⁹ Les CSA. *Urgenci* [online]. 2007, leden [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <[www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=Les%20CSA%20\(EN\)](http://www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=Les%20CSA%20(EN))>.

(biokosmetika, biotextil). Podstatně se zvýšil prodej ovoce a zeleniny (oproti roku 2008 vzrostl v roce 2009 o 11,4 %) a tvoří tak 38 procentní podíl na celkovém obratu biopotravin (9,5 mld. dolarů). V posledních letech stále více zákazníků nachází oblibu v přímém nákupu od ekologických zemědělců, ať už prostřednictvím farmářských trhů, bioklubu, nebo CSA.⁹⁰

AMAP (Associations pour le Maintien d'une Agriculture Paysanne, Sdružení pro zachování drobného zemědělství)

AMAP funguje ve Francii na základě sdílené zodpovědnosti a návrh k jeho vytvoření AMAP podal v roce 2000 Daniel Vuillon, který se inspiroval systémem CSA fungujícím v USA. V roce 2001 založil Daniel a Denise Vuillon první hospodářství Olivades, fungující v systému AMAP. Dnes jich je více než 500 v různých oblastech Francie a jejich počet se zdvojnásobuje zhruba každý půlrok. Spotřebitelé rovněž nakupují v předstihu a za podíl na sklizni zaplatí předem dohodnutou cenu, na které se s farmářem dohodli. Výsledná suma zahrnuje provozní náklady (semena, vodu, údržbu zemědělských strojů, zaměstnance). Spotřebitelé svým přihlášením do systému AMAP podporují hospodářství během sezóny a nesou následky případných přírodních rizik, spojených s provozováním ekologického zemědělství. Na oplátku získávají odběratelé produkty ekologicky vypěstované a farmář se zavazuje poskytovat širokou škálu produktů, včetně starých odrůd a místních specialit. V rámci spolupráce mohou probíhat i různé akce mezi oběma zúčastněnými stranami (diskuze o způsobech výroby, možnost účastnit se zemědělské práce, návštěvy farem), které pomáhají vytvořit důvěrný vztah.⁹¹

Články o projektu AMAP se dostaly také do médií, jak lze vidět v příloze 6 (viz. Příloha 6) a příloze 7 (viz. Příloha 7).

V roce 2010 se tržby z prodeje biopotravin zvýšili ve Francii o 10 % na částku 3,3 mld. eur, ale podle průzkumu Agence Bio počet konzumentů biopotravin klesl. Nejvíce v minulém roce vzrostla spotřeba a prodej

---

⁹⁰ VÁCLAVÍK, T. USA: spotřeba biopotravin vloni rostla o více než 5 procent. *Bio-info* [online]. 2010, duben [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <www.bio-info.cz/zpravy/usa-spotreba-biopotravin-vloni-rostla-o-vice-nez-5-procent>.

⁹¹ Les AMAP en France. *Urgenci* [online]. 2007, leden [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=amap>.

bionápojů (o 26 %), kvůli zvýšené nabídce biodžusů v obchodních řetězcích. Stále více se projevuje rostoucí záliba Francouzů v nakupování ekologicky vypěstovaného ovoce a zeleniny, které zaznamenalo nárůst téměř o 10 %. Společně s tím se zvyšuje i počet ekologických zemědělců, který v roce 2010 stoupl o 25 %. V posledních letech se také začínají rozrůstat plochy pro pěstování biovína.⁹²

Reciproco (RElations de CItoyenneté entre PROducteurs et COnsommateurs, Občanská spolupráce mezi producenty a konzumenty)

V rámci propagace ekologický balíčků proběhla ve startovací fázi pro rozšíření projektu kampaň zaměřená na informovanost a organizovanost spotřebitelů. Šíření projektu proběhlo prostřednictvím různých typů médií, na webových stránkách a dalších iniciativ, jak lze vidět na obrázku 4.1 (viz. Obr. 4.1).

Obr. 4.1 Pozvánka na čerstvý balíček

Zdroj: SERAFIM, R. Guia RECIPROCO. *Taipa* [online]. 2007, červenec [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <http://taipa-desenvolvimento.pt/projectos/Guia_RECIPROCO.pdf>.

V první fázi projektu byli zapojeni tři zemědělci a od té doby jejich počet značně vzrostl, v červnu roku 2006 už 800 prodaných balíčků. Tohoto výsledku se dosáhlo prostřednictvím uveřejněných článků v médiích, jak lze vidět na obrázku 4.2 (viz. Obr. 4.2), která na ekologické produkty upozornila.

⁹² Prodej biopotravin ve Francii vyšší o 10 %. *Marketing a Media* [online]. 2011, únor [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://mam.ihned.cz/c1-49906050-prodej-biopotravin-ve-francii-vyssi-o-10>>.

Např. magazíny: Revista Dinheiro (magazín Peníze), Revista Visão (magazín Vize), časopis Revista Evasões a také noviny Jornal Expresso. Mezi širokou veřejnost se dostaly informace a zvýšila se celková povědomost o nové možnosti distribuce ekologických produktů.⁹³

Obr. 4.2 Články o ekologických balíčcích v portugalských médiích

Zdroj: SERAFIM, R. Guia RECIPROCO. *Taipa* [online]. 2007, červenec [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <http://taipa-desenvolvimento.pt/projectos/Guia_RECIPROCO.pdf>.

Cílem Reciproco je především zabránit vyliďňování venkovských oblastí v Portugalsku a s tím spojené stěhování lidí do měst. Zvyšující se koncentrace lidí do měst způsobuje nemalé problémy, např. izolace a chudoba zemědělců ve vesnických komunitách. Proto vznikl program Reciproco, který má farmářům zajistit odbyt produktů a také odpovídající příjmy, které jim umožní důstojně žít a podporovat krajinný ráz. Zároveň spotřebitelé získávají tímto způsobem kvalitní výrobky, chrání své zdraví a také pomáhají jako občané k řešení sociální a ekologických problémů. V roce 2003 v obci

⁹³ SERAFIM, R. Guia RECIPROCO. *Taipa* [online]. 2007, červenec [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <http://taipa-desenvolvimento.pt/projectos/Guia_RECIPROCO.pdf>.

Odemira na jihozápadní části Portugalska došlo k prvnímu vyzkoušení tohoto systému. Projekt se zdařil a ministerstvo zemědělství se postaralo o další propagaci a národní rozšíření. Sdružení místního rozvoje ve všech venkovských oblastech (místní veřejno-soukromá partnerství řízená prostřednictvím Programu rozvoje venkova v rámci programu LEADER, představuje tým pro technickou koordinaci místního rozvoje) Portugalska ulehčují šíření programu Reciproco. Cíle Reciproco jsou v zásadě stejné jako u CSA a AMAP (podpora drobných zemědělců, udržitelné zemědělství, kvalitní a čerstvé potraviny bez chemických látek, navázání sociálních vztahů) a také územní cíle (udržení venkovských komunit, ochrana a propagace krajiny, krajinný ráz). Zemědělci zaznamenali zapojením do systému prodeje prostřednictvím ekologických balíčků nárůst příjmů o 50 % či více procent než dříve.⁹⁴

4.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření k EZ

V rámci diplomové práce bylo provedeno dotazníkové šetření, které bylo zaměřeno na vztah veřejnosti k ekologickému zemědělství v ČR, včetně nových trendů (agroturistika, biobedýny, biotextil).

Metodu dotazování lze provést dvěma způsoby, buď ústně (osobní rozhovor) nebo písemně (informace se od respondenta získávají pomocí písemně zaznamenaných otázek).

Pro potřeby výzkumu o ekologickém zemědělství v České republice bylo zvoleno elektronické dotazování vybraného vzorku obyvatelstva, jak lze vidět v příloze 6 (viz. Příloha 6). Dotazník zahrnoval osmnáct otázek z různých oblastí alternativního zemědělství (informovanost veřejnosti, zájem o EZ). U většiny otázek byly uzavřené odpovědi, s výjimkou několika otevřených odpovědí, kde mohl respondent připojit vlastní názor.

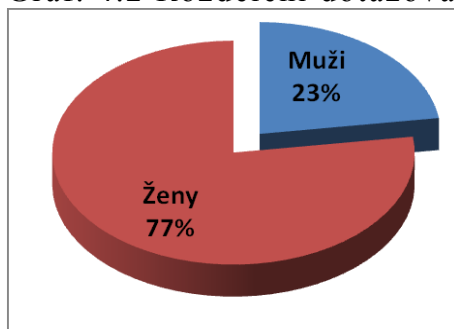
Při rozdělení respondentů podle pohlaví, jak lze vidět na grafu 4.2 (viz. Graf 4.2), většinu dotazovaných tvoří ženy.

---

⁹⁴ Le système RECIPROCO au Portugal. *Urgenci* [online]. 2007, leden [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=Reciproco%20-%20Portugal>.

Graf. 4.2 Rozdělení dotazovaných osob podle pohlaví

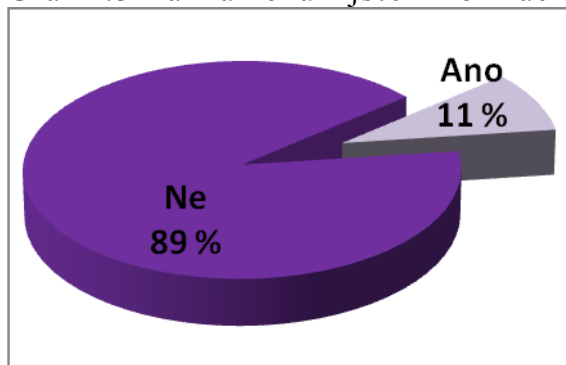
Zdroj: Vlastní zpracování 2011.

Vybraný vzorek obyvatelstva spadal z 86 % do věkového rozmezí 21 až 40 let a 14 % patřil do věkové kategorie 41 až 60 let.

Na nutnost osvěty v ekologickém zemědělství odpovědělo 82 % dotazovaných ano a zbylá část 18 % ne. Většina (83 %) respondentů nepovažuje alternativní zemědělství za přežitek, zbytek na to nemá názor.

Další otázka se týkala propagační kampaně „Žiju bio“ (podporované Ministerstvem zemědělství), která zahrnovala letáky, billboardy, plakáty v ordinacích týkající se biopotravin. Kampaň probíhala do roku 2010, u většiny dotazovaných se kampaň „Žiju bio“ minula účinkem, jak lze vidět v grafu 4.3 (viz. Graf 4.3).

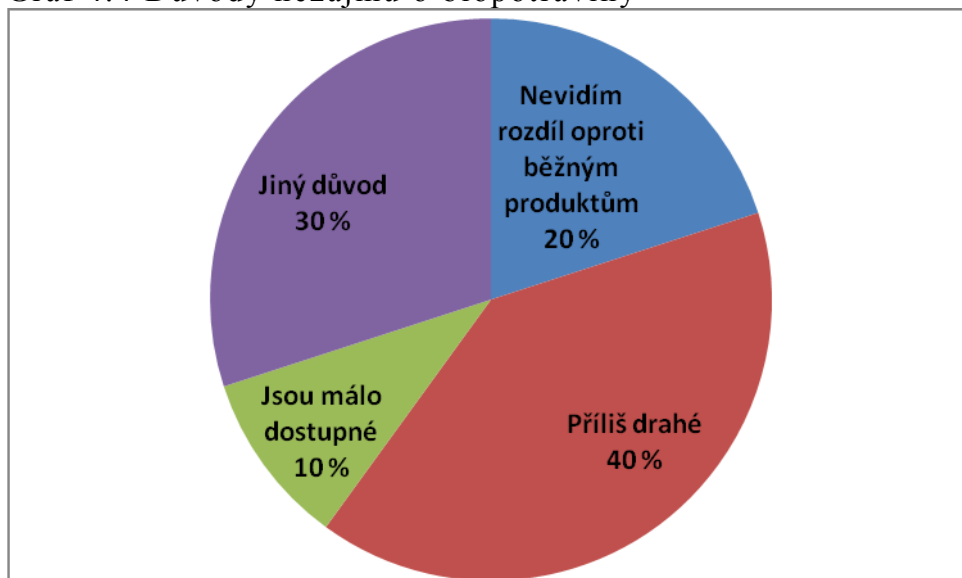
Graf 4.3 Zaznamenali jste informační kampaň „Žiju bio“?

Zdroj: Vlastní zpracování 2011.

Biopotraviny nakupuje polovina dotazovaných zřídka, 5 % často a 45 % nenakupuje ekologické potraviny vůbec. Důvody nezájmu o bioprodukty jsou uvedeny v grafu 4.4 (viz. Graf 4.4). Jako jiné důvody byly uváděny: nedůvěra v bioprodukty a značku BIO, celkový nezájem o biopotraviny, nebo nízkou informovanost o ekologických produktech.

Graf 4.4 Důvody nezájmu o biopotraviny

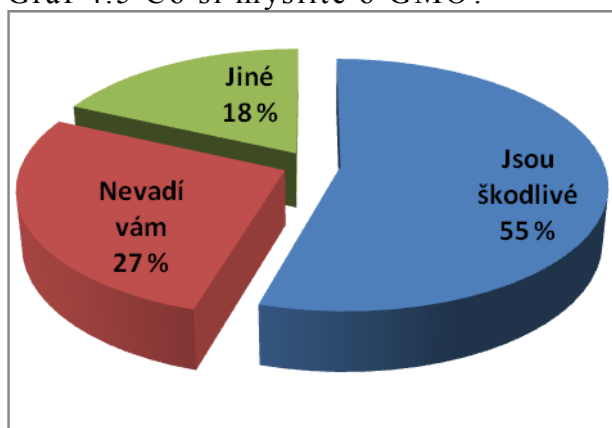

Zdroj: Vlastní zpracování 2011.

Další tři otázky se týkaly biobedýnek. Větší polovina respondentů 59 % se s tímto pojmem nesetkala a nevěděla, o co se jedná. Zbylá část 41 % znala biobedýnky, ale nikdo si z nich bedýnku zatím nekoupil. Na otázku, zda se jim zdají biobedýnky drahé odpovědělo 45 % dotazovaných ne, 33 % ano a 22 % neznalo jejich cenu.

Většina dotazovaných považuje GMO (geneticky modifikované organismy) za škodlivé, jak lze vidět v grafu 4.5 (viz. Graf 4.5). Jako jiný důvod uváděla většina respondentů neznalost tohoto pojmu.

Graf 4.5 Co si myslíte o GMO?

Zdroj: Vlastní zpracování 2011.

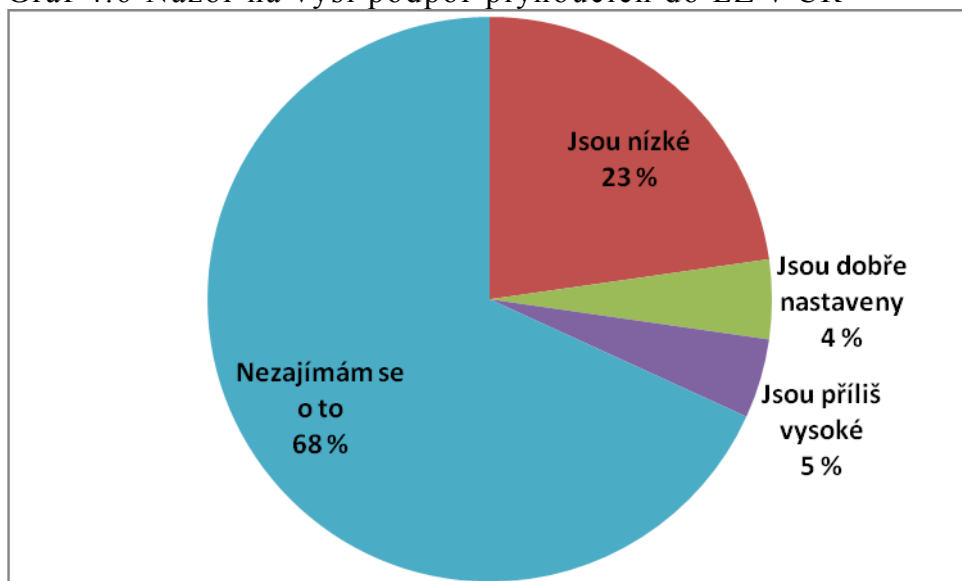
Ohledně návštěvy nějakého trhu s biopotravinami, či jiné obdobné akce propagující ekologické zemědělství se 82 % dotazovaných vyjádřila ne a zbylá část 18 % se zúčastnila podobné akce.

Další otázka se týkala každoročně pořádané propagační akce „Září – měsíc biopotravin“, jenž zná pouze 14 % respondentů, zbylá část 86 % o této akci neslyšela.

Všichni dotazovaní souhlasí, že je v dnešní době důležité dbát na zdravou výživu.

Názor na výši podpor plynoucích do ekologického zemědělství (určených pro ekozemědělce) v České republice lze vidět v grafu 4.6 (viz. Graf 4.6).

Graf 4.6 Názor na výši podpor plynoucích do EZ v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování 2011.

Na dotaz týkající se zlepšení stavu ekologického zemědělství, uvedlo 36 % lepší reklamu, 9 % nic a zbylá část 55 % uvedlo jiné důvody (změna postoje a myšlení ve společnosti, lepší dostupnost, přijatelnější a nižší ceny biovýrobků, zajištění kvality bioproduktů, poukázání na nevýhody konvenčního zemědělství, více bioprodejen, větší míra informací, zlepšení finanční situace, podpora ze strany státu a zvýšení dotací, podpora ekozemědělců).

Služby agroturistiky využilo 5 % dotazovaných, zbylá část 95 % odpovědělo ne.

Poslední dvě otázky se týkaly biotextilu, 68 % dotazovaných zná výrobky z ekologicky získaného materiálu (výrobek z biotextilu z této skupiny vlastní pouze 27 %, 73 % nevlastní žádný takový produkt) a 32 % se s ním zatím nesetkalo.

5 Závěr

V dnešní společnosti se řeší řada otázek, ať už osobních, společenských nebo ekonomických. Jedním z často diskutovaných témat je i ekologické zemědělství, včetně jeho přínosů pro společnost. Mnoho lidí stále dává přednost konvenčním produktům, které jsou mnohdy levnější a dostupnější. Přesto i v České republice začíná docházet k pomalým změnám a společnost začíná dbát na zdravou výživu bez chemických látek. Ekologické zemědělství prošlo od svých prvních krůčků nemalými změnami, vytvořil se kvalitní systém kontroly (včetně případných sankcí za nedodržení zákonných požadavků), zavedlo se označení bio, a také se změnila legislativa podle podmínek plynoucích z členství Evropské unie.

V rámci zlepšení situace a zvýšení povědomí o ekologickém zemědělství bylo podniknuto několik kroků. Uspořádalo se několik propagačních kampaní jako: „Propagace EZ a jeho produktů – přírodní bohatství“, „Září – měsíc biopotravin“ a „Žiju bio – poznejte ekologické zemědělství a biopotraviny“. Dále se v České republice každoročně uskutečňuje několik farmářských trhů, nebo ekoveletrh BIOSTYL, kde mají účastníci možnost získat informace, dozvědět se o novinkách a vyzkoušet bioprodukty. Pořádají se také různé soukromé soutěžní akce, jako „Česká biopotravina roku“ nebo udělení ocenění „Bartákův hrnec“, které dostává nejlépe hospodařící ekozemědělec roku.

Cílem diplomové práce bylo prozkoumat nové trendy v ekologickém zemědělství. V České republice se slibně rozvíjí několik oblastí, ať už je to biotextil, zpracování energetických plodin, agroturistika, dodávání bioproduktů do restaurací, či do škol nebo rozšiřování biopotravin prostřednictvím bedýnek.

Biotextil se vyrábí z klimaticky neutrálních produktů (biobavlny, biolnu), pocházejících z ekologického zemědělství. Možnosti jeho využití v České republice jsou široké, vyrábí se z něho oblečení, nebo velice pěkné ekotašky. Při zpracování biotextilu se musí dodržovat přísné technické normy (nesmí se používat zakázané chemické látky, sledují se i doplňky jako zipy, knoflíky) a tak nedochází ke vzniku emisí CO₂ (nebo jen minimu)

a následným klimatickým změnám. Biotextil propagují a prodávají v ČR také známé oděvní firmy jako C&A, H&M a ZARA.

Další možností využití ekologického zemědělství je v pěstování energetických plodin. V České republice se využívají rychle rostoucí dřeviny (topoly, jilmy), energetické trávy (chrastice rákosovitá, kostřava rákosovitá), víceleté plodiny a trvalky (šťovík krmný) a jednoleté plodiny (ozimné žito, lnička setá). Jejich zpracováním se získává biomasa, bioplyn, bioolej, nebo etanol.

Agroturistika umožňuje ekologickým farmám dosažení dodatečného příjmu a nabízí široké spektrum služeb od ubytování, hraní se zvířaty, naučné činnosti, až po exkurze farem, výlety po okolí nebo návštěvu různých událostí (dožínky, jarmarky, ochutnávky biopotravin nebo ekovin). V České republice se „venkovské turistiky“ v současné době věnuje několik desítek ekofarem, a tak stále skýtá dostatek možností pro uplatnění dalších případných zájemců. Agroturistika dává na jedné straně ekofarmářům příležitost ukázat podmínky hospodaření a na druhé straně možnost lidem navázat kontakt s přírodou a na chvíli si odpočinout od dnešní moderní společnosti.

Ve světě (zejména USA a západní Evropě) se značně využívá možnost dodávání bioproduktů do restaurací a postupně se rozvíjí i v České republice. Výhody pro ekofarmáře spočívají v zajištění odbytu svých bioproduktů, navázání spolupráce (možnost reagovat na požadavky odběratele, určit si strategii) a lepší prodejní ceně (asi o 10 % více oproti velkoobchodní ceně). Odběratel (kuchař) získá kvalitní a čerstvé suroviny za přijatelnější cenu, včetně možnosti dalších služeb (dodání umyté zeleniny, oloupaných brambory) a stanovení doby dodání biopotravin.

Za finanční podpory Ministerstva zemědělství byl uskutečněn projekt „Bioškoly – zavádění biopotravin do škol a předškolních zařízení“, který má sloužit k vybudování reálného prostředí pro zavedení biopotravin do školních jídelen (kvalitní distribuční síť). Další cíle tohoto projektu: poradit školám s praxí (zařazení bioproduktů do jídelníčků) a snaha o sladění zájmů škol a rodičů dětí a bioproducentů na opačné straně. V současné době je v ČR zapojeno do projektu kolem 41 škol a předškolních zařízení.

Zemědělství podporované místní komunitou vzniklo v šedesátých letech v Japonsku („Teikei“, důvodem byla kontaminace potravin). Souběžně vzniklo i ve Švýcarsku a Německu. Liší se názvy používané pro tento systém, v USA a Kanadě se jmenují CSA (Community Sustainable Agriculture), ve Francii AMAP (Associations pour le Maintien d'une Agriculture Paysanne) a v Portugalsku Reciproco (RElations de CItoyenneté entre PROducteurs et COnsommateurs). V České republice se zavedl systém distribuce biobedýnek (obsahující kvalitní a čerstvé suroviny od vybraného ekologického zemědělce) před třemi lety. Složení biobedýnek se mění podle sortimentu jednotlivých ekoproducentů (zelenina, ovoce, víno, koření, marmelády, pečivo). V České republice je nabídka v současnosti nedostačující a skýtá tak stále dostatek příležitostí pro uplatnění, protože mnozí žadatelé se k biobedýnkám kvůli velkému zájmu vůbec nedostanou.

Součástí diplomové práce bylo i dotazníkové šetření na vybraném vzorku obyvatelstva, z kterého vyplynulo, že 82 % dotazovaných přikládá důležitost šíření osvěty v oblasti ekologického zemědělství.

Uskutečněné kampaně na podporu alternativního zemědělství zaregistrovalo jen malé procento respondentů („Žiju bio – poznejte ekologické zemědělství a biopotraviny“ zaznamenalo 11 %, „Září – měsíc biopotravin“ zná pouze 14 %).

Na otázku ohledně znalosti biobedýnek odpověděla větší polovina dotazovaných ne (59 %), zbylá část 41 % odpověděla ano, ale žádnou si zatím nekoupila. Všichni účastníci dotazníkového šetření považují za důležité dbát na životní styl. Geneticky modifikované organismy (GMO) považuje za škodlivé 55 %, 27 % nevadí a 18 % respondentů tento pojem vůbec nezná.

Biopotraviny nakupuje polovina dotazovaných zřídka, 5 % často a 45 % nenakupuje ekologické potraviny vůbec. Důvody nezájmu o bioprodukty byly uváděny: vysoká cena biopotravin, malá dostupnost, žádný rozdíl oproti konvenčním produktům, nedůvěra v bioprodukty a značku BIO, celkový nezájem o biopotraviny, nebo nízkou informovanost o ekologických produktech.

O výši podpor plynoucích do ekologického zemědělství se 68 % nezajímá, 23 % se zdají nízké, 5 % si myslí, že jsou vysoké a zbytek 4 % je považuje za adekvátní.

Služby agroturistiky využilo jen 5 % dotazovaných. Biotextil zná 68 % respondentů, z toho ale vlastní nějaký produkt jen 27 %.

Na dotaz týkající se zlepšení stavu ekologického zemědělství, uvedlo 36 % lepší reklamu, 9 % nic a zbylá část 55 % uvedlo jiné důvody (změna postoje a myšlení ve společnosti, lepší dostupnost, přijatelnější a nižší ceny biovýrobků, zajištění kvality bioproduktů, poukázání na nevýhody konvenčního zemědělství, více bioprodejen, větší míra informací, zlepšení finanční situace, podpora ze strany státu a zvýšení dotací, podpora ekozemědělců).

Seznam použité literatury

Knihy (7):

BARTÁK, J. a kol.: *AŽ malá ilustrovaná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1999. 1214 s. ISBN 80-86044-12-2

CIEPIELEWSKI, J. a kol. *Hospodářské dejiny sveta*. 1. vyd. Bratislava: PRAVDA, 1978. 632 s. SÚKK-OR č. 1338/I-74

HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

PAVELKOVÁ, J. *90 argumentů pro ekologické zemědělství*. 2. vyd. Olomouc: Bioinstitut, 2007. 16 s. ISBN 978-80-87080-08-5

SIRŮČEK, P. *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. 2. vyd. Praha: MELADRIUM, 2003. 223 s. ISBN 80-86175-35-9

ŠARAPATKA, B. *Ekologické zemědělství*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2005. 333 s. ISBN 80-903583-0-6

ŠARAPATKA, B. a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2006. 502 s. ISBN 80-87080-00-9

Internetové zdroje (43):

AP na web. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/93837/AP_na_web.doc>.

Akční plán 2011 – 2015. *Bioinstitut* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.bioinstitut.cz/documents/Akniplan2011-2015.pdf>.

Akční plán Usnesení vlády ze dne 17. března 2004. *MZe* [online]. 2004, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/18337/Akni_plan_Usneseni_vlady_ze_dne_17.brezna_2004.doc>.

Bedýnky. *Bedýnky* [online]. 2011, duben [cit. 2011-04-08]. Dostupný z WWW: <www.bedynky.cz/bedynky>. Vlastní zpracování 2011.

Bio kampaň. *Jíme bio* [online]. 2008, duben [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://www.jime-bio.cz/index.php?section=spotrebitel&page=bio_kampan>.

Biobedýnky: čerstvá lokální zelenina přímo na váš stůl. *Mé BIO* [online]. 2010, březen [cit. 2011-04-02]. Dostupný z WWW: <www.mebio.cz/clanky/biobedynky-cerstva-lokalni-zelenina-primo-stul/>.

BODOKOVÁ, S. Ekologické zemědělství a biopotraviny. *Agronavigator* [online]. 2007, březen [cit. 2011-03-26]. Dostupný z WWW: <www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ch=173&typ=1&val=57072&ids=1658>.

Certifikace. *Jíme bio* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <www.jime-bio.cz/index.php?section=producent&page=certifikace>.

Ediční plán. *CZSO* [online]. 2009, duben [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <[www.czso.cz/xec/edicniplan.nsf/t/41002AF6C1/\\$File/31136109a41.pdf](http://www.czso.cz/xec/edicniplan.nsf/t/41002AF6C1/$File/31136109a41.pdf)>.

Ekologické zemědělství. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2009, leden [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>>.

Hodnotící kritéria. *Česká biopotravina* [online]. 2010, leden [cit. 2011-03-26]. Dostupný z WWW: <www.biopotravin roku.cz/kriteria.php>.

HONOVÁ, I. Půda z pohledu dějin ekonomických teorií. *Politická ekonomie* [online]. 2009, listopad [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <www.vse.cz/polek/download.php?jnl=polek&pdf=712.pdf>.

Informace o BIO organizacích. *Jíme bio* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <www.jime-bio.cz/index.php?section=producent&page=informace_o_bio_organizacich>.

JEŽKOVÁ, E. Nepotravinářské netradiční plodiny. *Biom.cz* [online]. 2002, únor [cit. 2011-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://biom.cz/cz/odborne-clanky/nepotravinarske-netradicni-plodiny>>.

Kontrola. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2009, leden [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/kontrola/>>.

KOTĚRA, J. Právní aspekty prodeje bedýnek. *Bedýnky* [online]. 2011, leden [cit. 2011-02-05]. Dostupný z WWW: <www.bedynky.cz/text/pravni-aspekty-prodeje-bedynek>.

KOUTNÁ, K. Zpráva EZ 2009. *MZe* [online]. 2010, červen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/56451/Zprava_EZ_2009_aktualizovano_16._6._2010_UZEI.pdf>.

Které výrobky mohou nést biozebru a jak poznám český produkt. *Biospotřebitel* [online]. 2010, duben [cit. 2011-02-20]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/biospotrebitel/clanek/125502/ktere-vyroby-mohou-nest-biozebru-a-jak-poznam-cesky-produkt.html>.

Le système RECIPROCO au Portugal. *Urgenci* [online]. 2007, leden [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=Reciproco%20-%20Portugal>.

Le système Teikei pour une société durable. *Urgenci* [online]. 2007, březen [cit. 2011-04-09]. Dostupný z WWW: <www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=Les%20Teikeis%20au%20Japon>.

Les AMAP en France. *Urgenci* [online]. 2007, leden [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=amap>.

Les CSA. *Urgenci* [online]. 2007, leden [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <[www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=Les%20CSA%20\(EN\)](http://www.urgenci.net/page.php?niveau=3&id=Les%20CSA%20(EN))>.

Loga a označení. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2010, srpen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/loga-a-znaceni/>>.

Měsíc biopotravin. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mesic-biopotravin>>.

Měsíc biopotravin 2010 se blíží. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2010, červen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/biopotraviny/mesic-biopotravin-2010-se-blizi.html>>.

Označení produktů. *PRO-BIO* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <www.pro-bio.cz/oznaceni_produkту.htm>.

Plakát final. *MZe* [online]. 2010, září [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/71350/Plakat_final.pdf>.

Praktické informace. *Country Life* [online]. 2010, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.countrylife.cz/bioskoly/bio-prakticke-informace>.

Proč je bio textil zdravější a pohodlnější. *Bio for life* [online]. 2010, červen [cit. 2011-04-04]. Dostupný z WWW: <www.bioforlife.cz/tiskove-zpravy/proc-je-bio-textil-zdravejsi-a-pohodlnejsi>.

Prodej biopotravin ve Francii vyšší o 10 %. *Marketing a Media* [online]. 2011, únor [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://mam.ihned.cz/c1-49906050-prodej-biopotravin-ve-francii-vyssi-o-10>>.

SERAFIM, R. Guia RECIPROCO. *Taipa* [online]. 2007, červenec [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <http://taipa-desenvolvimento.pt/projectos/Guia_RECIPROCO.pdf>.

Slovník. *Biospotřebitel* [online]. 2009, leden [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/page.php?selected=1255&slovník_oid=194>.

VÁCLAVÍK, T. Agroturistika na ekofarmách. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2008, leden [cit. 2011-04-02]. Dostupný z WWW: <www.eagri.cz/public/web/file/38603/Agroturistika_na_ekofarmach.pdf>.

VÁCLAVÍK, T. Bartákův hrnec pro nejlepšího ekologického zemědělce putuje na Valašsko. *Bio-info* [online]. 2010, květen [cit. 2011-03-26]. Dostupný z WWW: <www.bio-info.cz/zpravy/bartakuv-hrnec-pro-nejlepsiho-ekologickeho-zemedelce-putuje>.

VÁCLAVÍK, T. Jak nabízet bioprodukty restauracím. *MZe* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/38607/Jak_nabizet_bioprodukty_restauracim.pdf>.

VÁCLAVÍK, T. Jak vytvořit a úspěšně provozovat systém biobedýnek. *MZe* [online]. 2008, leden [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/38610/Jak_vytvorit_a_uspesne_provozovat_sytem_biobedynek.pdf>.

VÁCLAVÍK, T. USA: spotřeba biopotravin vloni rostla o více než 5 procent. *Bio-info* [online]. 2010, duben [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <www.bio-info.cz/zpravy/usa-spotreba-biopotravin-vloni-rostla-o-vice-nez-5-procent>.

VALEŠKA, J. Ekologické zemědělství. *Biospotřebitel* [online]. 2010, leden [cit. 2011-04-13]. Dostupný z WWW: <www.biospotrebitel.cz/biospotrebitel/ms_files/55MORFCJ80513.pdf>.

VALEŠKA, J. Zemědělství podporované místní komunitou. *Bedýnky* [online]. 2010, září [cit. 2011-02-05]. Dostupný z WWW: <www.bedyanky.cz/text/zemedelstvi-podporovane-mistni-komunitou>.

Veletrh Biostyl 2011 nabídne farmářské tržiště, bio módní přehlídku či ekofilmy. *Biospotřebitel* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <www.ziju-bio.cz/biospotrebitel/clanek/131854/veletrh-biostyl-2011-nabidne-farmarske-trziste-bio-modn-prehlidku-ci-ekofilmy.html>.

Základní statistika. *MZe* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/105980/statistika_zakladni_31_12_2010.doc>.

Základní statistika 31. 12. 2009. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2010, březen [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/48172/statistika_zakladni_31_12_2009.pdf>.

Zapojené školy. *Country Life* [online]. 2011, březen [cit. 2011-03-27]. Dostupný z WWW: <www.countrylife.cz/bioskoly/bio-zapojene-skoly1>.

Seznam zkratek

České zkratky:

AP	Akční plán
GMO	geneticky modifikované organismy
EZ	ekologické zemědělství
EHS	Evropské hospodářské společenství
KEZ	Kontrola ekologického zemědělství
ES	Evropské společenství
MZe	Ministerstvo zemědělství ČR
ha	hektar
ČR	Česká republika
SZPI	Státní zemědělská a potravinářská inspekce
SZIF	Státní zemědělský a intervenční fond
ČTPEZ	Česká technologická platforma pro EZ
OSN	Organizace spojených národů
KEZ	Kontrola ekologického zemědělství
NRFH	Nadace rytíře Františka Horského

Cizojazyčné zkratky:

IFOAM	Mezinárodní federace hnutí ekologického zemědělství
FiBL	Výzkumný ústav pro ekologické zemědělství
AMAP	Sdružení pro zachování drobného zemědělství
Reciproco	Občanská spolupráce mezi producenty a konzumenty
CSA	Společenství udržitelného zemědělství
USA	Spojené státy americké

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje
- zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

Lenka Zajícová

Adresa trvalého pobytu studenta:
Kolářkova 967
Stará Bělá
724 00

Seznam příloh

Příloha 1: Kampaň „Žiju bio“ – Direct mail (dopis)

Příloha 2: Kampaň „Žiju bio“ – Direct mail (recepty)

Příloha 3: Plakáty a letáky do ordinace – verze 2

Příloha 4: Plakáty v supermarketech 2

Příloha 5: Propagační materiál v porodnicích

Příloha 6: Dotazník k diplomové práci na téma Nové trendy v EZ

Příloha 7: Novinový článek „Qui veut la peu des AMAP?“

Příloha 8: Článek ze 17. 5. 2010 „Un plein panier d’ennuis pour les Amap“

Vážená paní Adresátová,

nabídka potravin je dnes velmi široká. Plné regály v obchodech vypadají lákavě, hlavní je však vybrat z nich to nejlepší pro Vás i Vaše blízké. Souhlasíte-li, že kvalita života závisí na kvalitě potravin a životního prostředí, začnete se svou rodinou jíst potraviny se značkou Bio.

Biopotraviny nejsou jen pro vegetariány. Patří k nim maso, salámy, mléko, sýry, máslo, jogurty, zmrzliny, ovoce, zelenina a dokonce i sladkosti.

Biopotraviny znamenají:

- zdravotní nezávadnost
- přirozenou a výtečnou chuť
- čisté životní prostředí
- pohodu chovaných zvířat
- žádné geneticky modifikované suroviny
- zachování bohaté přírodní rozmanitosti

Produkce biopotravin je v naprostém souladu s přírodou a okolní krajinou, aby zůstala zachována i pro naše děti. Lidé v biozemědělství vědí, že ohleduplné zacházení jím příroda bohatě vrátí. Ekofarmáři neznečišťují vzduch, půdu a vodu chemickými pesticidy ani umělými hnojivy.

Biopotraviny výborně chutnají, protože zvířata jsou chována bez stresu a krmena přirozenou stravou.

Bioovoce a biozelenina obsahují více aromatických látek a méně vody, jelikož rostou pomaleji.

Několik nezávislých studií potvrdilo, že **biozelenina a bioovoce obsahují až o 50 % více vitamínů**, minerálních látek, enzymů a dalších živin oproti konvenční produkci. Výsledky byly statisticky průkazné např. pro vitamín C, hořčík a železo.

Dnes už biopotraviny nemusíte složitě hledat, stačí se jen porozhlédnout. **Koupíte je v mnoha obchodech, hypermarktech či na internetu.**

Při nákupu biopotravin zaplatíte o něco víc, ale **na jejich kvalitu se můžete spolehnout**, protože na ekologický původ biopotravin dohlíží zákon i přísné kontroly.

Dejte svému dítěti a Vaší rodině to nejlepší. Vyzkoušejte biopotraviny označené známkou **Bio**. Pro inspiraci Vám posíláme několik chutných receptů. Další skvělé tipy a zajímavé informace naleznete na webových stránkách **www.ziju-bio.cz** nebo volejte infolinku **848 100 708**.

Bio je životní styl a návrat ke zdravému rozumu.

S pozdravem

XXXX

KAMPAŇ FINANCOVANÁ Z PROSTŘEDKŮ EVROPSKÉ UNIE A ČESKÉ REPUBLIKY

Příloha 2: Kampaň „Žiju bio“ – Direct mail (recepty)

Proč začít žít bio?

- ◆ Biopotraviny se produkují v souladu s přírodou a životním prostředím
- ◆ Bioovoce a biozelenina obsahují více Vitaminu C
- ◆ Jsou chutnější protože obsahují méně vody a více aromatických látek
- ◆ Neobsahují pesticidy ani geneticky modifikované organismy (GMO)
- ◆ Jejich výroba podléhá přísným kontrolám a zákonům

Vyzkoušejte naše přiložené recepty.
Další naleznete na www.ziju-bio.cz.

BIO je životní styl

Pro více informací volejte infolinku 848 100 708.

Polední kašička

Na 1 porci potřebujete:

1 mrkev (100g)
1 bramboru (50g)
20 g čerstvého masa
4 polévkové lžíce lisovaného pomerančového džusu
2 čajové lžíce tekutého oleje (8 g)

Omytou zeleninu oloupejte a nakrájejte na centimetrové kostky. Maso nakrájejte na proužky. Přiveďte asi 100 ml vody do varu a povařte v ní vše do měkka asi 10 minut. Kaši důkladně promíchejte a přidejte olej a džus. Můžete ji ještě zředít vodou.

Tip: Vyzkoušejte jiné druhy ovoce na džus. Ovoce s Vitaminem C dodává dětem více železa.

Více na www.ziju-bio.cz

Zrnka slunce

Na 1 porci potřebujete:

½ konzervy kukuřičných zrn (200 g)
100 g kufecích prsních řízků
100 g polenty (kukuřičná krupice)
sól, pepř a bazalku

Nechte okapat kukuřici a nálev si schovejte. Omyté kuře osušte a nakrájejte na kostičky. Nálev z kukuřice dolijte vodou na 400 ml a dejte do hrnce. Přidejte kukuřici a polentu a přiveďte k varu. Poté přidejte maso a na mírném plameni za občasného míchání vařte pod pokličkou 5–10 minut. Dochutěte solí a pepřem, omyjte bazalku a lístky natrhajte do jídla.

Tip: Ještě lepší příchutí dostanete přidáním smetany.

Více na www.ziju-bio.cz

Malinové mlíčko

Na 1 porci potřebujete:

50 g zmrazených malin
200 ml plnotučného mléka
1 polévková lžíce ovesných vloček
1 čajová lžička medu kakao na ozdobu

Zmrazené maliny rozmixujte s mlékem, ovesnými vločkami a medem. Nalijte je do sklenice a posypejte kakaem.

Tip: Nápoj můžete udělat ještě výživnější přidáním čajové lžice pšeničných klíčků. Je ideální zdroj minerálních látek a slouží pro regeneraci střevní flóry-například po léčbě antibiotiky.

Více na www.ziju-bio.cz

Dopřejte kvalitu bio svým dětem i sobě

Biopotraviny jsou produkty ekologického zemědělství. Jejich výroba je v souladu s přírodou, bez použití syntetických hnojiv a pesticidů.

Biopotraviny nejsou jen pro vegetariány. Bio je i maso, mléčné výrobky, koření, víno, šťávy... Jakýkoliv druh potravin, dokonce i kosmetika, oděvy nebo květiny mohou pocházet z ekologického zemědělství.

Biopotraviny a ekologické zemědělství jsou šetrné nejen pro naše tělo, ale také k přírodě, již bychom měli zachovat pro naše děti.

Biopotraviny není třeba složitě hledat. Koupíte je v mnoha obchodech, hypermarketech či na internetu, stačí se pořádně rozhlédnout.

Biopotraviny sice mívají vyšší cenu, ale splňují přísná kritéria stanovená zákonem.

Vyzkoušejte biopotraviny označené známkou bio.

*Bio je zdravý životní styl.
Návrat ke zdravému rozumu.*

BIO je životní styl
Infolinka 848 100 708, www.ziju-bio.cz

KAMPAŇ FINANČOVANÁ Z PROSTŘEDKŮ EVROPSKÉ UNIE A ČESKÉ REPUBLIKY

Dopřejte kvalitu bio svým dětem i sobě

Biopotraviny mají blízko k přírodě.

Bio jsou produkty ekologického zemědělství, bez syntetických hnojiv a pesticidů.

Bio je nejen zelenina, ale i maso, mléčné výrobky, cukr, koření, víno, šťávy...

Jakýkoliv druh potravin může být vyroben v kvalitě bio.

Biopotraviny jsou šetrné nejen pro naše tělo, ale také k přírodě, již bychom měli zachovat pro naše děti.

Bio koupíte v mnoha obchodech, hypermarketech či na internetu.

Stačí se pořádně rozhlédnout!

Řada obchodů již nabízí biopotraviny a jejich sortiment se rok od roku rozšiřuje. Poznáte je podle značky bio.

Bio sice stojí víc, ale dostanete 100% kvalitu.

Vyzkoušejte produkty označené známkou bio.

BIO je životní styl
Infolinka 848 100 708, www.ziju-bio.cz

Příloha 5: Propagační materiál v porodnicích

Dotazník k diplomové práci na téma Nové trendy v ekologickém zemědělství

- 1) Jste:**
  - a) muž
  - b) žena
- 2) Vaše věková kategorie:**
  - a) do 20 let
  - b) 21 až 40 let
  - c) 41 až 60 let
  - d) 60 a více
- 3) Myslíte si, že je nutná osvěta v oblasti ekologického zemědělství?**
  - a) ano
  - b) ne
- 4) Považujete ekologické zemědělství za přežitek?**
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nemám na to názor
- 5) Zaznamenal jste propagační kampaň „Žiju bio“, která zahrnovala letáky, billboardy, plakáty v ordinacích týkající se biopotravin (do roku 2010)?**
  - a) ano
  - b) ne
- 6) Kupujete bio výrobky?**
  - a) zřídka
  - b) často
  - c) ne, přejděte na otázku ad 6a)
ad 6a) **Pokud ne, z jakého důvodu?**
    - a) nevidím žádný rozdíl oproti výrobkům konvenčního zemědělství
    - b) příliš drahé
    - c) nevím, kde si je mám koupit (jsou málo dostupné)
    - d) jiný důvod (prosím vypište)...
- 7) Znáte biobedýnky?**
  - a) ano
  - b) ne (pokud ne přejděte na otázku 10)
- 8) Koupili jste si nějakou biobedýnku?**
  - a) ano
  - b) ne
- 9) Zdají se vám biobedýnky drahé?**
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nevím (neznám jejich cenu)

Pokračování Přílohy 6

10) Co si myslíte o geneticky modifikovaných organismech (GMO)?

- a) jsou škodlivé
- b) nevadí vám
- c) jiné ....

11) Navštívili jste nějaký trh s biopotravinami, či jinou obdobnou akci propagující ekologické zemědělství?

- a) ano
- b) ne

12) Znáte každoroční akci „Září – měsíc biopotravin“?

- a) ano
- b) ne

13) Myslíte si, že je v dnešní době důležité dbát na zdravou výživu?

- a) ano
- b) ne

14) Co si myslíte o výši podpor do ekologického zemědělství?

- a) jsou zbytečné
- b) jsou nízké
- c) jsou dobře nastaveny
- d) jsou příliš vysoké
- e) nezajímám se o to

15) Co si myslíte, že by zlepšilo stav ekologického zemědělství?

- a) lepší reklama
- b) nic
- c) jiné....

16) Využili jste služeb agroturistiky?

- a) ano, pokud ano, vypište prosím jaké ....
- b) ne

17) Znáte ekotextil?

- a) ano
- b) ne

18) Vlastníte produkt z ekotextilu?

- a) ano
- b) ne

Děkuji za vyplnění dotazníku

PAYS D'AUGE INFOS

■ **CONSUMMATION** — L'Etat lance des contrôles qui inquiètent le milieu associatif

Qui veut la peau des AMAP ?

■ Alerte dans les AMAP. Obéissant à une directive nationale, les inspecteurs de la Direction des services vétérinaires du Calvados veulent imposer à ces associations de distributions de fruits et légumes bio, produits localement, les mêmes normes que pour les points de vente commerciaux. Première contrôlée : l'AMAP des Paniers de la Dives...

Les AMAP ont le vent en poupe. Ces organisations de consommateurs qui se rassemblent pour commander fruits, légumes et produits locaux directement aux producteurs, sans passer par la case « distribution », font effet de plus en plus d'adeptes en France.

Une AMAP, cela signifie littéralement Association pour le maintien d'une agriculture paysanne. Au-delà de la fourniture de denrées alimentaires de qualité à un prix compétitif, elles sont aussi destinées à favoriser l'agriculture paysanne et biologique qui, hors du champ associatif, a dû mal à subsister face à l'agro-industrie. Le principe est aussi de créer un lien direct entre les paysans et les consommateurs, qui s'engagent à acheter la production de l'agriculteur à un prix équitable et en payant par avance... Pour le producteur, les commandes d'avance permettent de mieux planifier le travail et de recevoir une juste rémunération de son labeur, les risques de récolte étant partagés avec les consommateurs ; quant au consommateur, avec ce système, il permet le développement de l'agriculture bio de proximité tout en bénéficiant de légumes frais et de saison.

Tout irait donc pour le mieux dans le meilleur des mondes... Sauf que l'Etat a décidé de mettre son grain de sel dans le système. Ainsi à Giberville, l'AMAP des Paniers de la Dives vient de faire l'objet d'un contrôle des services vétérinaires (DSV) qui crée l'émoi dans le milieu associatif, d'autant que le 21 mai, c'est l'AMAP de Courteilles-sur-Mer qui recevra la visite de la Répression des fraudes : « L'inspecteur considère que le local de l'AMAP est un point de vente collectif et doit être déclaré à la DSV comme tout local commercial. En conséquence, il impose des mises aux normes : surfaces facilement désinfectables,

La plupart des distributions se déroulent chez des particuliers. Les AMAP ne sont donc pas aux normes des commerces... (photo : GAB 14)

installation d'une climatisation, confinement des aliments, etc. » Des erreurs que ne pensent évidemment pas commettre les AMAP, les distributions se déroulant généralement chez des particuliers.

Directive nationale

Reste alors la grande question : en agissant ainsi, qui veut la peau des AMAP ? Apparemment,

il s'agit d'une directive nationale donnée aux DSV de contrôler les AMAP », explique Caroline Paris, l'animatrice du Groupement des agriculteurs biologiques du Calvados (GAB 14). Dans un message d'alerte diffusé aux membres, Thierry Berthaux, de l'AMAP Les Paniers de la Dives, va plus loin, estimant que ce contrôle est la conséquence « d'une interpré-

tion » d'un règlement européen : « A mon avis, cela ressemble fort à une offensive de ceux qui supportent mal la concurrence de l'agriculture paysanne et le développement des AMAP. La plupart des locaux des AMAP ne sont pas aux normes des industries agro-alimentaires et on comprend pourquoi. Compte tenu de la difficulté pour trouver des locaux pour les distributions

de produits, l'application de ce règlement signifierait la fin des AMAP ».

Domaine privé

Du côté des défenseurs de l'agriculture bio et paysanne, la riposte s'organise : « la plupart des AMAP du Calvados distribuent des fruits et des légumes, plus rarement de la viande et des œufs, et les producteurs font très attention aux règlements sanitaires. Ainsi, lorsqu'il y a distribution de viande, le producteur vient avec une viande réfrigérée. Quant aux légumes, ils ne sont pas plus maltraités dans les AMAP que sur les marchés, lorsqu'ils sont issus des heures au vert et en plein soleil », rappelle Caroline Paris. « La DSV veut appliquer des règles du même type que pour les ventes de produits à la ferme, mais elle oublie que nous sommes un système associatif, pas commercial. » D'ailleurs, pour Thierry Berthaux, « le cadre associatif doit permettre d'échapper à ce règlement, car la vente se produit dans le cadre de l'association. C'est donc du domaine privé et est assimilable à un échange entre deux membres de l'association ». Au « GAB 14 », des contacts sont d'ores et déjà pris avec les autres groupements de France, notamment celles du sud de la

France, où les AMAP sont plus nombreuses et plus anciennes, pour voir comment elles ont fait face à ces règlements. Mais on peut tout de même s'interroger sur les vraies motivations d'un Etat qui, dans le même temps, ne trouve rien à redire à la vente de fruits et légumes de provenances « exotiques », gorgés d'engrais et de pesticides, aux aliments irradiés (dans le langage industriel, on dit « ionisés », cela fait moins peur aux consommateurs), aux « emballages » fabriqués en ne sachant pas avec du lait déshydraté importé de pays à bas coûts, aux préparations culinaires à base de graisses végétales hydrogénées, de colorants, de conservateurs ou autres « produits de perlimpinpin... » bref, aucune de choses vendues dans des magasins aux normes, donc certainement bien meilleures pour la santé publique que les légumes bio produits et achetés au plus près de leur lieu de consommation !

Laurence VILLETTE

Pour en savoir plus sur les AMAP : <http://www.amap-calvados.fr/>

Un phénomène qui prend de l'ampleur

Parmi en France, on compte de plus en plus d'AMAP. Ainsi, pour le seul département du Calvados, ce sont quatre nouveaux points de distribution qui ont été créés depuis le début de l'année. « Cela nous fait au total 50 points pour le département, soit entre 600 et 800 familles qui achètent ainsi leurs légumes aux producteurs locaux. Ça prend donc une importance économique et ça fait vivre des maraîchers », explique Caroline Paris, du Groupement des agriculteurs biologiques du Calvados. Vu l'ampleur qui prend le phénomène, avec des AMAP regroupant jusqu'à 80 familles comme à Douvres-la-Délivrande, ce n'est pas étonnant que cela fasse grincer des dents et que les lobbies se manifestent... »

Le pays d'Auge est ainsi bien « concerné » par les AMAP que l'on trouve sur l'Escaut de la Dives, à Honfleur (avec l'association Étre et Bouillir), Lisieux, Livarot-Vimoutiers, Saint-Pierre-sur-Dives ou encore Cambremer.

■ **CALVADOS** - Réunion de la Commission permanente

RÉSISTANCES

CONSOMMATION Depuis quelques semaines, les services de la répression des fraudes contrôlent les Amap de France. Des procédures qui pourraient menacer ce système d'échanges directs.

Un plein panier d'ennuis pour les Amap

« J'étais en train de décharger les légumes en vue de la distribution lorsqu'on m'a informé que deux inspecteurs de la répression des fraudes venaient faire un contrôle », raconte José Florini, coordinateur de l'Amap Le Balico, à Nice. La distribution se fait sur le parvis couvert de la gare des Chemins de fer de Provence, en plein centre de Nice. Les adhérents de l'association pour le maintien d'une agriculture paysanne locale viennent là chaque jeudi remplir leur panier de légumes, de volailles et de fromages apportés par les producteurs. Une fois la surprise passée, José Florini répond aux questions des deux inspecteurs. Ils demandent à voir les contrats de partenariat entre producteurs et consommateurs. La licence d'agriculteur biologique n'est pas affichée, et il manque le contrat d'un des producteurs : « Je devrais vous mettre une annexe pour l'absence d'affichage de licence », lâche l'inspecteur, qui en restera à un rappel à la réglementation.

Depuis le mi-mai, le nombre de visites d'inspecteurs des services vétérinaires ou de la répression des fraudes est remontée des régions françaises. Dans le Calvados, en Rhône-Alpes, en Ile-de-France, en Picardie, en Aquitaine et en Provence-Alpes-Côte-d'Azur, des contrôles ont été effectués tantôt sur le lieu de distribution des Amap, tantôt chez le producteur. Difficile d'avancer un chiffre et une cartographie exacts de ces contrôles. Nombre d'Amap vivent isolées, et les structures fédératives du mouvement sont naissantes (la création officielle du Mouvement interrégional des Amap date de février 2010). Une certitude tout de même : ces contrôles sont diligentés dans le cadre d'une enquête nationale lancée par la Direction générale de la répression des fraudes (DGCCRF). « C'est une enquête programmée annuellement qui vise à vérifier si les obligations, en matière de protection des consommateurs, sont bien respectées », résume Marie Taillard, responsable des relations avec la presse à la DGCCRF. En 2010, les circuits courts de distribution

Si les Amap se voyaient imposer le statut de point de vente collectif, toute une réglementation s'abattrait sur les bénévoles. (D. L. / AFP)

(Amap, vente à la ferme, démarchage à domicile...) sont passés à la loupe. Un choix plutôt logique puisqu'ils font également l'objet d'une étude d'un groupe de travail au sein du

ministère de l'Alimentation et de l'Agriculture afin de favoriser leur développement. Le Mouvement interrégional des Amap (Miramap) y participe, d'où l'étonnement de Jérôme Dehondt, l'un des trois porte-parole du Miramap, lorsqu'il découvre sur le tard cette mise sous surveillance : « J'étais encore récemment avec le directeur général à l'Alimentation en réunion de travail. »

Sur le terrain, le déroulement des contrôles a parfois laissé les témoins perplexes. Bruno Frémont, producteur de pommes bios, était présent lors de la visite des inspecteurs sur le lieu de distribution de l'Amap de Courseulles, dans le Calvados. « Ils avaient une connaissance fragmentaire du système. Les Amap sont le fait de militants qui ont une certaine conscience politique. Pour ces inspecteurs, dont le travail est de faire respecter des règlements à longueur de journée, cela ne correspond à rien », concède-t-il. « Ils voulaient absolument que je leur livre des bouteilles de jus de pommes avec une étiquette. J'ai ferraillé une demi-heure avec eux : je passe un contrat avec les consommateurs pour livrer le produit le plus loyal possible, je n'utilise que mes propres pommes. C'est tout de même mieux que ceux qui posent une belle étiquette et utilisent

des fruits qui ne viennent pas de leur verger ! »

Un autre motif d'incompréhension est apparu lors de plusieurs contrôles. Des inspecteurs ont invité les Amap à se déclarer en tant que point de vente collectif (1). Faux ! explique Jérôme Dehondt : « L'Amap n'est pas un lieu de vente, c'est un partenariat entre des consommateurs et un ou plusieurs producteurs, dont les produits sont réglés à l'avance, livrés et retirés en un lieu donné, à date prévue. » La mise au point est d'importance car, si d'adventure les Amap se voyaient imposer ce statut de point de vente collectif, c'est toute une réglementation sanitaire qui s'abattrait sur des associations de bénévoles : étiquetage de chaque produit, interdiction au client de manipuler les denrées, utilisation de comptoirs réfrigérés pour la viande, les œufs... Autant signer la fin des Amap tout de suite.

L'heure n'est pourtant pas à la panique. L'enquête pourrait aider à séparer le bon grain de l'ivraie, estime Gaëtan Vallée, coordinateur de l'Alliance Provence, qui fédère les Amap de la région Paca : « Tapez Amap sur Google. Beaucoup de sites utilisent le terme alors qu'ils n'ont rien à voir avec notre charte [...]. Le problème, c'est que plusieurs informations se sont perçutées. »

Un mois avant la note de la DGCCRF lançant l'enquête, une autre note, publiée le 7 avril par la Direction générale de l'alimentation, qui supervise les services vétérinaires, rappelait la nécessité de faire respecter les règles dans les « points de vente collectifs ». Or, dans le cadre de la réforme générale des politiques publiques, services vétérinaires et répression des fraudes sont fusionnés depuis le 1er janvier 2010. Des inspecteurs ont cru bon de faire le rapprochement entre les deux injonctions, histoire, peut-être, de faire deux contrôles en un et d'assumer ainsi la nouvelle rigueur budgétaire. Marie Taillard, de la DGCCRF tempère : « Dès qu'on s'intéresse à quelque chose de nouveau, il peut y avoir une période de flottement. » Espérons qu'elle soit la plus courte possible.

Philippe Chibani-Jacquet

(1) Statut des magasins de vente à la ferme et des magasins de producteurs.

Les principes de l'Amap

Les Associations pour le maintien d'une agriculture paysanne (Amap) regroupent des consommateurs qui nouent un partenariat avec un ou plusieurs producteurs, destiné à pérenniser leur activité. Le partenariat prend la forme d'un contrat annuel ou saisonnier, par lequel le consommateur préfinance l'achat de la production du maraîcher en contrepartie d'un panier hebdomadaire. Le paysan est assuré d'un revenu stable, le consommateur jouit de produits locaux et, la plupart du temps, bios. Les distributions et les journées à la ferme maintiennent un lien constant entre consommateurs et producteurs. La certification biologique n'est pas un critère obligatoire, l'Amap pouvant être une forme d'appui à un agriculteur désireux de convertir son exploitation. Neuf ans après la création de la première Amap en Provence, leur nombre est évalué à 1200 aujourd'hui.

Plus d'infos et chartes : www.miramap.org